

AZƏRBAYCANDA 2009-cu İL ÜZRƏ MƏHKƏMƏ PROSESLƏRİNİN MONİTORİNQI

Avropada Təhlükəsizlik və
Əməkdaşlıq Təşkilatı
Bakı Ofisi

**AZƏRBAYCANDA 2009-CU İL ÜZ
RƏYİNDƏN İKİNCİ PROSESLƏRİN
MONİTORINGİ**

Münd ricat

Minn tdarlıq	ii
stifad edilmi abreviaturaların siyahısı	1
Giri	2
Hesabatın hat dair si. Metodologiya.....	6
I. dal t mühakim sinin v t qsirl ndiril n xsl rin hüquqlarının mü ahid si.....	9
1.1 Açıq m hk m baxı ı hüququ	9
1.2 M hk m baxı larında i tirak: t qsirl ndiril n xs, müdafı çı v prokuror	12
1.3 r li sürülmü ittihamlar bar d m lumat almaq hüququ v özün qar ı ifad verm m k hüququ.....	13
1.4 Pis r ftarla ba lı iddiaları s m r li kild ara dırmaq v zif si.....	22
1.5 inin müst qil v q r zsiz m hk m vasit sil ara dırılması hüququ.....	27
1.6 T qsirsizlik Prezumpsiyası	31
1.7 T r fl rin b rab rliyi.....	34
1.8 ahidl ri dindirm k hüququ	38
1.9 Hüquqi yardım almaq hüququ	42
1.10 T rcüm çinin yardımından pulsuz istifad etm k hüququ	57
1.11 saslandırılmı m hk m q rarı hüququ	60
1.12 Sübutlar v m hk m icraatlarının qeyri-adekvat protokolla dırılması	62
II. N tic v Tövsiy l r.....	65
III. lav l r	67

Minn tdarlıq

AT T-in Bakı Ofisi – Qanunun Aliliyi öb si (Ofis) 2009-cu ilin mart ayından dekabr ayına kimi keçirilmə 2009-cu il üzr M hk m l rin Monitorinqi Proqramında i tirak ed nl rin v 2010-cu ilin yanvarından mayınad k bu hesabatın t rtib edilm sin yardım göst r nl rin h r birin t kkür edir.

Proqram Ofisin icraçı t r fda ı qismində yerli qeyri-hökum t t kilatı “Tender Monitorinq M rk zi” t r find n c nab lövs t liyev v xanım Aynur C f rovanın, o cüml d n, AT T-in m hk m l rin monitorinqi proqramı üzr m sul xsl ri xanım Qumral Aslanova, c nab Yan Mortan Olsen, c nab Kamran Ba ırov v c nab Rolf Merkolun r hb rliyi il AT T-in Bakı Ofisinin Qanunun Aliliyi öb sinin r hb ri xanım Monika Martinezin n zar ti altında h yata keçirilmə dir. Adı ç kil n xsl r m hk m prosesl rinin mü ahid edilm si vasit sil m lumat ld etm k üçün Ofisin seçdiyi 16 m hk m mü ahid çisin günd lik istiqam tl ndirm i ini v AT T standartlarına uy un olaraq xüsusi t liml rin keçirilm sini t min etmi l r.

Ofis h mçinin, bu hesabatı n z rd n keçir n v redakt ed n beyn lخالق ekspertl r c nab Mark Lasser v xanım Nadejda Hriptievçiy minn tdarlı ını bildirir. C nab Lasser h m d 2009-cu ilin mart ayında m hk m mü ahid çil ri üçün keçiril n xüsusi t liml rd i tirak etmi dir.

Ofis Azərbaycan Hökum tinin m hk m l rin monitorinqin göst rdiyi konstruktiv yana ma v m kda lıq münasib tini alqı layır v sözüged n M hk m l rin Monitorinqi Proqramının s m r li kild h yata keçirilm sin rait yaratdıqlarına gör müvafiq dövl t qurumlarına ehtiramını bildirir. Xüsusil d , dliyy Nazirliyind n c nab Az r C f rov, M hk m -Hüquq urasından c nab Cavid Hüseynov, Prokurorluqdan c nab lqar C f rov v V kill r Kollegiyasından c nab Az r Ta ıyev xüsusi t kkür v minn tdarlı ımızı bildirm k ist rdik. AT T-in Bakı Ofisi hesabatda göst ril n tövsiy l rin icra olunmasında yaxından m kda lıq etm k arzusundadır.

Bundan lav , AT T Azərbaycan qanunun aliliyinin v insan hüquqlarına hörm t edilm sinin g l c k inki afında dövl t orqanlarına, hüquq müt x ssisl rin v v t nda c miyy tin d st yini davam etdirm y hazırdır.

Son olaraq, AT T maliyy yardımları n tic sind bu proqramın h yata keçirilm sini mümkün ed n Finlandiya, Almaniya v Norveç Hökum tin xüsusi minn tdarlı ını bildirir.

stifad edilmi abreviaturaların siyahısı

A HK	nsan Hüquqlarının v sas Azadlıqların Müdafi si haqqında Avropa Konvensiyası
MSHBP	Mülki v Siyasi Hüquqlar haqqında Beyn İxalq Pakt
BMT	Birl mi Mill tl r T kilatı
Ü HB	Ümumdünya nsan Hüquqları B yannam si
CPM	Az rbaycan Respublikasının Cinay t-Prosessual M c İl si
A HM	Avropa nsan Hüquqları M hk m si
QK	Birl mi Mill tl r T kilatının g nc l r v Dig r Q ddar, nsanlıqdan K nar, Yaxud L yaq ti Alçadan Davranı v C za Növl ri leyhin Konvensiyası

Giri

Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinin (ÜHB),¹ xüsusilə İnsan Hüquqlarının və Sas Azadlıqların Müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyası (A HK)² və Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktı (MSHBP)³ kimi digər beynəlxalq sənədlərdə tələp edilən müəssisələr üzrə təminatlar və xüsusilə təqsirləndirilən şəxslərin müstəqil və qərəzsiz məhkəmə tərəfindən tələp edilən və təxminən müəssisələrin aparılmasını tələb etmə hüququ özündə əks etdirir. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının (Azərbaycan Konstitusiyası) 12-ci maddəsinə görə, bu hüquq dövlət orqanlarının qarısındakı yüksək prioritetli rəndən biri hesab olunur.⁴

1990-cı ildən etibarən AT T-in müvafiq Öhdəlikləri⁵ çərçivəsində, AT T- üzv dövlətlər etibar formalaşdırma tədbiri kimi və tələp edilən müəssisələrin həyata keçirilməsi ilə bəli üzvlərin götürdüyü ümumi öhdəliklərin icrası zamanı daha yüksək səviyyəli təminat etmə qərarı digər üzv dövlətlərdən və qeyri-hökumət təşkilatlarından olan məhkəmə prosesləri üzrə müəhd çiləri öz məhkəmələrinə buraxma razılıq verməli r.

Azərbaycan Respublikası hazırda beynəlxalq ictimaiyyətin dəstəyi ilə öz məhkəmə-hüquq sistemi sahəsində islahatlarını davam etdirir və qanunun aliliyi və insan hüquqlarına hörmət sahəsində irəliləyişlər əldə edilmiş üçün yeni mexanizmlər təbii edir. 2009-cu ildə Azərbaycan hökuməti növbəti illərdə (2009-2013) həyata keçiriləcək dilliy Sistemini nəki afi ilə bəli müəssisəli Dövlət Proqramı qəbul etmişdir. Həminin, dilliy Nazirliyi tərəfindən hal-hazırda Dünya Bankı ilə birgə dilliy Sistemini Müasirləndirməsi Layihəsi (2006-2011) həyata keçirilir. Bu isə öz növbəsində mövcud məhkəmə binalarının səsli təmiri və yenilərinin tikintisini nəzərdə tutur ki, nəticədə məhkəmələrin infrastrukturunun yaxşılaşdırılmasına gətirib çıxaracaqdır. Bundan əlavə, Dünya Bankının dilliy Sistemini Müasirləndirməsi Layihəsi çərçivəsində 20-dən artıq məhkəməni təhdət edən məhkəmə kompleksləri və binalarının layihələndirilməsi aparılmışdır, Yasamal Rayon Məhkəməsinin inzibati binasının inşasına başlanılmışdır.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin və Məhkəmə-Hüquq urasının binaları da müasir texnologiyalarla təchiz olunub. Bütün məhkəmələrin üçün texniki avadanlıqlar və müasir proqram təminatlarının yaxın gələcəkdə quraşdırılması nəzərdə tutulub və fərdi internet şəhirlərin məlik məhkəmələrin sayı 19-a çatıb (2008-ci ildə bu rəqəm 4 idi).

¹ BMT-nin Baş Assambleyasının 10 dekabr 1948-ci il tarixli 217 A (III) sayılı qərarı.

² Roma şəhəri, 4 noyabr 1950-ci il.

³ BMT-nin Baş Assambleyasının 16 dekabr 1966-cı il tarixli 2200A (XXI) sayılı qərarı (23 mart 1976-cı ildə qüvvəyə minmişdir).

⁴ “İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təminat edilməsi dövlətin əsas vəzifəsidir. Bu Konstitusiyada sadalanan insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqları Azərbaycan Respublikasının tərkibində beynəlxalq müqavilələrlə təminat edilir”, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının (1995) 12-ci maddəsinin I-II bəndləri.

⁵ 1989-cu il Vyana Sənədi, 1990-cı il Kopenhagen Sənədi və 1990-cı il Moskva Sənədi.

dliyy idar çiliyinin beyn lخالق standartlara uy unla dırmaq m qs dil m hk m sisteminin t kmill dirilm si üzr h yata keçiril n t dbirl r ç rçiv sind n zibati Prosessual M c Il ⁶ q bul edilm i , yerli iqtisad m hk m l rinin bazasında inzibati mübahis l r dair i l r üzr m hk m l rin yaradılması v onların 2011-ci ilin yanvarın 1-d n f aliyy t ba laması n z rd tutulur. Bu, rayon m hk m l rinin üz rind dü ni yükünü azaltmaqla ümumi m hk m nin s m r liliyini artırılma a köm k ed c kdir.

dliyy Nazirliyi v dig r dövl t qurumları m hk m hakimiyi tinin gücl ndirilm si istiqam tind bir sıra t qdir layiq t dbirl r görmü l r. 2008-ci ilin sonunda hakiml rin seçilm si prosesin yenid n ba lanılm v 2009-cu ild müxt lif beyn lخالق v yerli mü ahid çil rin i tirak il , test üsulu il v yazılı imtahanlar, habel ifahi müsahib l rd n müv ff qiyy tl keçmi 80 (c mi 440 n f r namiz d sırasından) n f r hakimliy namiz d hakim v zif sin hazırlanmaları üçün dliyy Akademiyasında uzunmüdd tli t lim c lb olunmu lar. Hakimliy seçim imtahanlarının açıq v demokratik prosesinin t sis edilm si ffaf v dal tli m hk m sisteminin yaradılması öhd liyini özünd ks etdirmi dir.

M hk m Hüquq- urası t r find n t rtib etdiyi t dris proqramına sas n AT T, Avropa urası, Almaniya Texniki m kda lıq C miyy ti (GTZ) v dig r beyn lخالق t kilatların texniki yardımı il Hakiml rin Seçki Komit si hakimliy seçilm namiz dl r üçün intensiv t liml r t kil edilm i dir. Bundan lav ilk d f olaraq bütün 80 namiz din Ankara v stanbula s f ri t kil olunmu v orada onlar iki h ft lik n z ri v praktiki t liml rd i tirak etmi l r. Bundan ba qa, M hk m Hüquq- urasının t dris sektoru t r find n müxt lif aktual sah l r üzr t dris proqramları hazırlanm v birinci instansiya m hk m l rinin hakiml ri üçün h min proqramlara uy un t crüb li xarici müt x sisl rin, o cüml d n AT T-in ekspertl rinin i tirak il keçirilm i dir.

H mçinin 2009-cu ilin aprel ayında m hk m aparatının i çil ri, ö cüml d n Bakı v Sumqayıt apellyasiya, 1 sayılı Bakı yerli iqtisad, Sumqayıt yerli iqtisad, Bakı h rinin rayon v Sumqayıt h r d ft rxana i çil ri üçün dliyy Akademiyasında t lim kursları t kil edilm i dir.

M hk m -Hüquq urasının m lumatına sas n nizam-intizam qaydalarına riay t etm y n hakiml r qar ı intizam t dbirl ri görülmü dür.

Yuxarıda sadalanan nailiyy tl rl yana ı 2009-cu ild Az rbaycan Ümumi M hk m Hakiml ri Assosiasiyası⁷ 74-d n çox dövl tin t msil olundu u “Hakiml rin Beyn lخالق Assosiasiyası”na fövq lad üzv seçilm i dir.

Aparılan m hk m -hüquq islahatları ç rçiv sind m hk m prosesl rinin monitorinqi yeni islahatların t crüb d ks edilm d r c sinin ölçülm si üçün h yata keçiril n vasit l rd n yalnız biridir. Qısa des k,

⁶ Az rbaycan Respublikasının Qanunu, 846-IIQ, 30 iyun, 2009-cu il.

⁷ Az rbaycan Respublikası Ümumi M hk m Hakiml ri Assosiasiyası

m h k m prosesl rinin monitorinqi ölk nin müxt lif m h k m l rind h yata keçiril n dol un v obyektiv proqramdır. M h k m prosesl rinin monitorinqi AT T-in m h k m monitorinqi proqramları üzr sas prinsipl rin uy un aparılmı dır: m h k m prosesl rin müdaxil etm m k, obyektivlik v müvafiq dövl t orqanları il razılıq.

Bu hesabat Ofisin Az rbycanda h yata keçirdiyi M h k m Monitorinqi Proqramının üçüncü m rh l sin h sr olunub.

- Birinci m rh l d 15 oktyabr 2003-cü il tarixd keçirilm prezident seçkil rind n sonra Bakıda ba vermi i ti a larla ba lı ittihamları ara dıran 15 m h k m prosesinin monitorinqi aparılmı dır. M h k m Monitorinqi Proqramının birinci m rh l si ba çatdıqdan sonra Ofis noyabr 2003-cü ild n noyabr 2004-cü il q d r keçirdiyi bu monitorinqin n tic l ri üzr hesabatı n r etmi dir.
- 2006-2007-ci ill ri hat etmi ikinci m rh l daha da geni l n r k, Bakı v Sumqayıt h rl rind 500-d n artıq cinay t i i üzr m h k m prosesl rinin monitorinqini hat etmi dir. kinci m rh l y h sr olunmu M h k m Monitorinqi Proqramı üzr hesabat 2008-ci ilin aprel ayında tamamlanmı v ictimaiyy t t qdim edilmı dir.⁸
- 2009-cu ili hat etmi üçüncü m rh l d proqram daha da geni l n r k, h m d mülki i l r üzr m h k m prosesl rini v ki, G nc , irvan v L nk ran m h k m l rini d hat etmi dir. 15 mart tarixd n 31 dekabr 2009-cu il q d r 1,088 cinay t v mülki i üzr 1,679-dan çox m h k m prosesi mü ahid edilmı dir. Üçüncü m rh l rzind m h k m mü ahid si craçı T r fda⁹ v Ofis-in c lb etdiyi v mü ahid nin müst qilliyi q r zsiyliyi, obyektivliyi, d qiqliyi v ardıcılı lı üzr t lim keçmi 16 yerli mü ahid çi t r find n aparılmı dır. craçı T r fda v mü ahid çil r Ofisin Qanunun Aliliyi öb sinin r hb rinin n zar ti v r hb rliyi sasında f aliyy t göst rmi l r.

Bu hesabatda ksini tapmı n tic l r v tövsiy l r Az rbycan Respublikasının müvafiq dövl t qurumları il münt z m olaraq müzakir edilmı dir. Az rbycanın dövl t orqanları t r find n ölk d dal t mühakim sinin nec h yata keçirildiyini qiym t l ndirm k üçün ld edilmı faktlardan diaqnostik vasit kimi n uy un formada istifad edil c kdir. Bundan ba qa, Az rbycanda m h k m sisteminin idar olunmasını daha da t kmill dirm k üçün müvafiq dövl t orqanlarına köm k m qs dil bu hesabata tövsiy l r daxil edilmı dir.

2009-cu ilin M h k m Monitorinqi Proqramı rzind dal t mühakim si standartları il ba lı a a ıdaki narahatlıq do uran hallar qeyd alınmı dır:

⁸ Hesabatı AT T-in internet s hif sind n – www.osce.org/baku - yükl y bil rsiniz.

⁹ Yerli qeyri-hökum t t kilatı: “Tender Monitoring M rk zi”.

- T qşirilndiriln xsl r vaxtında v tam kild hüquqlarının izah olunmama ı (m s: ittihamın mahiyyəti, ifadə verm m k, ikay t etm k v sair hüquqlar);
- g nc v pis r ftarla ba lı t qşirilndiriln xsl rin iddialarının ara dırılmama ı;
- Müst qil v q r zsim hk m hüququ il ba lı probleml r (m s: istintaqın q r zli aparılması, yaxud dövl t ittihamçısının t qşirilndiriln xs münasib td q buledilm z davranımın qar ısının alınmama ı);
- T qşirsizlik prezumpsiyası il ba lı probleml r (m s: m hk m dinl m l ri zamanı t qşirilndiriln xsin liqandallı v d mir barmaqlıqlarda saxlanması v hakim t r find n t qşirilndiriln xs qar ı onun günahkar olmasına i ar ed n qeyri-m qbul ifadə l rin i l dilm si);
- T r fl rin b rab rliyi il ba lı probleml r (m s: dövl t ittihamçısının v sat tl rin üstünlük verilm si);
- T qşirilndiriln xsin ahid d v t etm k, dindirm k v ya ona qar ı ifadə vermi ahidi dindirm k hüququ il ba lı narahatlıqlar;
- Hüquqi yardım almaq hüququ il ba lı narahatlıqlar, (m s: t qşirilndiriln xsin müdafi çi il t min olunmama ı, ona pulsuz hüquqi yardım hüququnun olması bar d m sl h tin verilm m yi, yaxud müdafi çiy t qşirilndiriln xsin müdafi sin müvafiq kild hazırlamaq üçün kifay t q d r vaxtın ayrılmama ı);
- Ehtiyac olan hallarda Azərbaycan Respublikasının Cinay t-Prosessual M c ll sinin (CMP)¹⁰ 99-cu maddə sind ir li sürülmü meyara uy un olaraq ya t rcüm çinin t min edilm m yi, ya da t rcüm çinin t yin edilm m yi;
- M hk m qar larının saslandırılmama ı ki, bu da ikay t verm k hüququndan tam istifad y d t sir göst rmi dir;
- M hk m iclasının katibi t r find n m hk m iclası protokolunun ardıcıl aparılmama ı.

Ofis t qdir layiq hal kimi qeyd edir ki, 2006-2007-ci ill rd m hk m l rin monitorinqi üzr 2008-ci ilin aprel ayında d rc olunmu sonuncu hesabatda ksini tapan b zi narahatlıqlar v tövsiy l rd ks olunan m s l l r dövl t orqanları t r find n hüquqi islahatlar v dig r t dbirl rin h yata keçirilm si, m hz v kill rin v hakiml rin sayının artırılması v m hk m iclas zallarından tam uy un istifad m qş dil m hk m binalarının t mir edilm si vasit sil s m r li kild h llini tapıb. Lakin t ssüf ki, tövsiy l rd ks olunan dig r hallar, xüsusil d m hk m nin müst qilliyi v t r fl rin b rab rliyi il ba lı m s l l r h llini tapmayıb. Bundan ba qa, Ofis v kill r d daxil olmaqla, hüquq müt x ssisl ri üçün t lim proqramlarını d st kl y c k dliyy Akademiyasının yaradılmasını da alqı layır.

¹⁰ 1 sentyabr 2000-ci il.

Hesabatın hat dair si. Metodologiya

2009-cu ild Azərbaycan Mhk m Monitorinqi Proqramının ümumi məqsədi dahlit m hkm hüququna hörmətin və AT T-in Öhdəliklərin riayət olunmasının artırılması olmuşdur. Xüsusilə də, proqram Azərbaycan dahlit mühakiməsinin hətə keçirilməsi istiqamətində bəvənir lilyi lri və n z r çarpan çatı məzlıqları müyyən etmə məqsədilə m hkm proseslərinin daha yaxından müahidə edilməsi, proqramın gəlidiy n tic l rin illik hesabatda ksetdirilməsi və Azərbaycan dövlət qurumlarına müvafiq tövsiyələrin verilməsi üçün hətə keçirilmişdir. Proqram hətənin və tnda c miyyətinin nümayəndələrinin m hkm proseslərinin monitorinqinin aparılması və d qıq hesabatların hazırlanması sahəsində potensiallarının gücləndirilməsi və milli və beynəlxalq i tirakçılığın dahlit m hkm hüququ və mövcud pozuntular barədə məlumatlarının artırılmasını nəzərdə tutan komponenti də özündə ehtiva edir. Bu isə Azərbaycan m hkm sisteminin inkişafına yönəlmişdir.

Proqramın əhatədəki məqsədləri var:

- Mhk m proseslərinin fəfəflinə nail olmaqla dahlit mühakiməsinin hətə keçirilməsinin inamın artırılması;
- Mhk m sistemində milli qanunvericilik və müvafiq beynəlxalq standartlara uyğun olaraq dahlit m hkm hüququnun təbiiyinin daha da genişləndirilməsi; və
- Azərbaycan hətə keçirilmə m hkm -hüquq islahatlarını d st kl m kl mövcud çatı məzlıqları müyyən etməkdə və qeyd olunan islahatların g l c kd daha səmərəli kild hətə keçilməsinə nail olmaqda müvafiq dövlət orqanlarına, o cümlədən dliyy Nazirliyi və Mhk m -Hüquq urasına kömək göstərilməsi.

2009-cu ild Mhk m Monitorinqi Proqramını bəlamazdan vəvl Ofis dliyy Nazirliyin və Mhk m -Hüquq urasına proqramın məqsədləri barədə məlumat vermə və m hkm proseslərin çatımlıqda yardım etmələri üçün m hkm proseslərinin monitorinqini aparacaq müahidəçilərin siyahısını təqdim etmişdir.

Ofisin m hkm proseslərinin monitorinqini aparacaq müahidəçiləri (Layihə Qrupu) ölkənin müxtəlif instansiya məhkəmələrində - 14 müahidəçi A ır Cinayətlər Dairələr üzrə Mhk m və Bakı Apellyasiya Mhk məsi d daxil olmaqla Bakı hətənin rayon məhkəmələrində, 4 müahidəçi isə traf rayonların məhkəmələri daxil olmaqla ki, irvan, Gəncə və Sumqayıt hətərinin məhkəmələrində monitorinqlər aparılmışdır. Layihə Qrupunun rolunu m hkm proseslərini diqqət və neytral kild müahidə etməklə və hətənin müahidələrində izlənmə hətə bir məhkəmə prosesi haqqında təfərrüatlı hesabat hazırlamaqdan ibarət olmuşdur. Layihə Qrupu məhkəməyə təqdim olunmuş sübutların səsli olub-olmamasını, ikinə mahiyyətinə və təqsirləndirilənlərin təqsirli olub-olmamasını qiymətləndirmişdir. vəzində, Layihə Qrupu məhkəmələrdə təqsirləndirilənlərin hətə Azərbaycan Respublikasının Konsitusiyasının 25-ci maddəsində,

h m d A HK-in 6-cı maddəsinə zərər tutulan daldəli məhkəmə ara dırması hüququna riayət olunub-olunmamasına diqqət yetirilməlidir.

daldəli məhkəmə ara dırması hüququ bütün cinayətlərin münasib tədbiq olunan hamılıqla qəbul edilmiş və uzun zamandan bəri mövcud olan insan hüquqları standartıdır. daldəli məhkəmə ara dırması hüququ ÜHB, MSHBP və A HK tərəfindən təmin olunur. Milli hüquq sistemlərində daldəli məhkəmə standartının tədbiq edilməsi hər bir xəsin özbaşınalıq və dövlət orqanlarının öz səlahiyyətlərindən sui-istifadə etməsinə hüquqi müdafiəsinə təmin etməklə üçün hər bir Dövlətin atdığı ən mühüm addımlardan biridir. Bu hüquq qanunun düzgün tədbiq edildiyi halda xas olan bəzi prosessual tələblər və təminatlara riayət edilməsi və onlara müvafiqliyi doğurur ki, bunlara aiddir: 1) məhkəmənin gərksiz gecikməyə yol vermədən tez bir zamanda məhkəmə icraatını həyata keçirməsi tələbi;¹¹ 2) təqsirləndirilən xəsin məhkəmə icraatında iştirak etməklə və xəsin dinlənilməklə hüququ;¹² 3) təqsirləndirilən xəsin özünə qarşı ittihamlara cavab verməklə üçün adekvat rəitə yaradılması da daxil olmaqla, müdafiə hüququ; 4) məhkəmə icraatlarında tələflərin bərabər prosessual hüquqlara malik olması və ya “tələflərin bərabərliyi” prinsipi; 5) icraatların çəki məxarakterli olması prinsipi;¹³ 6) hüquqi yardım almaq hüququ.

A HK-in bütün maddələri kimi, 6-cı maddədə Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin (A HM) presedentlərində tədbiq olunur. Bu presedentlər Konvensiyada tədbiq olunan hüquq və vəzifələrin mahiyyətini izah edir və həmin hüquq və iştirakçı Dövlətlərin həmin hüquq və vəzifələrinə həyata keçirməsi baxımından xüsusi həmiyyət daşıyır. Həmin Konvensiyada tədbiq olunmuş müddəalar, h m d A HK-in presedentləri Azərbaycan Respublikasının milli qanunvericiliyinin tərkib hissəsidir.¹⁴

A HK və A HM-in qərarlarından əlavə, müəhidlərin h m d məhkəmə proseslərinin əlaqədəki vasitə və sənədlərdə tədbiq edilmiş standart və öhdəliklərin uyğun aparılıb-aparılmadığını təyin etməklə məqsədlə aparılmışdır:

- Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt
- Birləşmiş Millətlər Təkilatının gənclər və Digər Qəddar, İnsanlıqdan Kənar, Yaxud Ləyaqət Alçadan Davranma və Cəza Növləri leyhin Konvensiyası (QK)¹⁵
- Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası (1995-ci il)
- Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsi (2000-ci il)
- AT T-in Öhdəlikləri

¹¹ Birləşmiş Millətlər Təkilatının İnsan Hüquqları Komitəsi, 32 sayılı Ümumi Qərar, Maddə 14: Məhkəmə tələflərin bərabərliyi və daldəli məhkəmə ara dırması hüququ, 27-ci bənd.

¹² *Botten Norveç qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 19 Fevral 1996-cı il tarixli Qərarının 53-cü bəndi, rəiz Nömrəsi:162\90.

¹³ Birləşmiş Millətlər Təkilatının İnsan Hüquqları Komitəsi, 26 mart 1992-ci ildə qəbul edilən Rəy, *D.Volf Panamaya qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 289\1988 sayılı Kommunikasiyasının 6.6-cı bəndi.

¹⁴ Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 148-ci maddəsinin II bəndi və 151-ci maddəsi və Ali Məhkəmənin Plenumunun 30 mart 2006-cı il tarixli daldəli mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı İnsan Hüquqlarının və səs azadlıqlarının müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyası müddəalarının və Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin presedentlərinin tədbiqi haqqında 5 sayılı Qərarı.

¹⁵ 10 dekabr 1984-cü il.

Monitorinqi aparılmı h r bir i üzr m hk m prosesl ri üzr hesabat forması doldurulmu dur ki, orada da h bs alınmanın ilk anından ba layaraq birinci instansiya m hk m sind i baxılması tamamlana q d r milli v Avropa regional v beyn lخالq standartlara n d r c d m l edildiyi ks etdirilmı dir.

M hk m prosesl rinin onların dal t mühakim si standartlarına uy unlu unu qiym tl ndirm k m qs dil monitorinqinin aparılması üçün t sadüfi seçim yolu il seçilm si il yana ı, m hk m prosesl rinin monitorinqi qrupu jurnalıstl r, v t nda c miyy tinin nümay nd l ri, hüquq müdafi çil ri v müxalif siyasi partiyaların üzvl rin qar ı açılmı i l ri ara dıran xüsusi maraq k sb ed n m hk m prosesl rini ayrı-ayrı mü ahid etmi dir.

H r bir mü ahid çı apardı ı monitorinqin n tic l ri bar d günd lik hesabat vermi dir v m hk m prosesl rinin monitorinqi üzr sor u v r q sini yekun t hlilin aparılması v müvafiq m lumatların m hk m prosesl rinin monitorinqi üzr aralıq hesabata daxil edilm si üçün Ofisin Qanunun Aliliyi öb sin t qdim etmi dir. Qanunun Aliliyi öb si dal tli mühakim nin hansı prinsipinin pozuldu unu a kar etm k m qs dil , aparılmı mü ahid l rin n tic l rinin hüquqi t hlilini aparmı dir. Ofis m hk m prosesl rinin monitorinqi proqramının t kmill dirilm si v m hk m prosesl ri üzr mü ahid çil r t r find n qaldırılmı m s l l rin ara dırılması üçün münt z m görü l r t kil etmi dir.

Layih Qrupu t r find n mart – dekabr 2009-cu il tarixl ri arasında aparılmı mü ahid l r n tic sind hazırlanmı hesabat sasında Ofis m hk m prosesl rinin monitorinqi üzr üç Aralıq Hesabat t rtib etmi dir:

- 15 mart – 15 may 2009-cu il dövrünü hat ed n m hk m prosesl rinin monitorinqi üzr 1-ci Aralıq Hesabat;
- 15 may – 15 sentyabr 2009-cu il dövrünü hat ed n m hk m prosesl rinin monitorinqi üzr 2-ci Aralıq Hesabat;
- 2009-cu ilin dekabr ayının sonuna q d r qalan dövrü hat ed n m hk m prosesl rinin monitorinqi üzr 3-cü Aralıq Hesabat.

30 iyun 2009-cu il tarixd v 5 mart 2010-cu il tarixd Ofis dövl t orqanlarının, m hk m hakimiyy ti, prokurorluq orqanları v V kill r Kollegiyasının nümay nd l ri il görü keçirmi dir. Bu görü l rd n vv l AT T monitorinqin ilkin n tic l ri bar d hesabatın sur tl rinin i tirakçı t r fl r gönd rmi dir. Görü l rin m qs di m hk m prosesl rinin monitorinqi üzr yekun hesabata daxil edil c k m lumatların tam d qiqliyini t min etm k üçün bütün maraqlı t r fl r ilkin n tic l rl ba lı fikirl rini bildirm y daha geni müst vid imkan yaradılması idi.

I. dal t mühakim sinin v t qşirl ndiril n xsl rin hüquqlarının mü ahid si

1.1 Açıq məhkəmə baxışı hüququ

A HK-in 6-cı madd sinin 1-ci b ndind deyilir:

“H r k s, onun mülki hüquq v v zif l ri mü yy n edil rk n v ya ona qar ı h r hansı cinay t ittihamı ir li sürül rk n ... iinin dal tli v açıq ara dırılması hüququna malikdir. M hk m q rarı açıq elan edilir, lakin demokratik c miyy td xlaq, ictimai qayda v ya milli t hlik sizlik maraqları namin , h mçinin yetkinlik ya una çatmayanların maraqları v ya t r fl rin xsi h yatının müdafi si bunu t l b etdikd , yaxud m hk m nin fikrinc , a karlı in dal t mühakim sinin maraqlarını poza bil c yi xüsusi hallar zamanı ciddi z rur t olduqda m tbuat v ictimaiyy t bütüin proses boyu v ya onun bir hiss sind m hk m iclasına buraxılmaya bil r”

M hk m orqanlarında prosesl rin açıq aparılması t r fl ri dal t mühakim sinin heç bir ictimai n zar t olmadan m xfi h yata keçirilm sind n müdafi edir. Bu h mçinin rayon m hk m l rind n ba layaraq Ali M hk m y q d r m hk m l r inamin t min edilm si üçün bir vasit dir. dal t mühakim sinin açıq kild h yata keçirilm si 6-cı madd nin 1-ci b ndind qar ıya qoyulmu m qş d – Konvensiyanın mahiyy tin gör ist nil n demokratik c miyy tin t m l prinsipl rind n olan dal tli m hk m y nail olma a imkan yaradır.¹⁶

H r bir id “m hk m q rarının” cavabdeh Dövl tin yerli qanunvericiliyi il icaz veril n a karlıq forması sözü ged n m hk m prosedurunun spesifik xüsusiyy tl ri n z r alınmaqla v 6-cı madd nin 1-ci b ndinin predmeti v m qş din istinad edilm kl qiym t l ndirilm lidir.¹⁷ A HM hesab edir ki, m hk m prosesi yalnız ictimaiyy t m lumat ld ed bildiyi t qdird a karlıq t l bin uy un t kil edilmi hesab olunur. Bu, sad c , m hk m baxı ının i tirak etm k ist y n xsl ri yerl dir c k böyüklükd olan adi m hk m zalında keçirildiyi halda t min edilmi olur. Buna gör d A HM qeyd edir ki, m hk m baxı ının adi m hk m zalından k narda keçirilm si, xüsusil d geni ictimaiyy tin buraxılmadı ı h bsxana kimi yerl rd keçirilm si onun açıqlı ina ciddi x l l g tirir. Bu halda Dövl t m hk m baxı ının keçiril c yi yer bar d ictimaiyy t v kütl vi informasiya vasit l rin müvafiq m lumatın verilm sini v onların h min yer s rb st kild buraxılmasını t min etm k üçün müvafiq t dbirl r görm k öhd liyi da ıyr.¹⁸

¹⁶ *Preto v ba qaları taliyaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 8 dekabr 1983-cü il tarixli Q rarının 21-ci b ndi; *Aksen Almaniya Federativ Respublikasına qar ı m hk m i i*, A HM-in 8 dekabr 1983-cü il tarixli Q rarının 25-ci b ndi; *Sutter sveçr y qar ı m hk m i i*, 22 fevral 1984-cü il tarixli Q rarının 26-cı b ndi.

¹⁷ *Preto v ba qaları taliyaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 8 dekabr 1983-cü il tarixli Q rarının 26-cı b ndi.

¹⁸ *Ripan Avstriyaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 14 fevral 2001-ci il tarixli Q rarının 29-cu b ndi.

Açıq məhkəmə baxımı hüququnun məhdudlaşdırılmasına əsas ola biləcək hallar 6-cı maddənin 1-ci bəndində aydınlaşdırılmışdır. A HM ictimaiyyət məhkəmə zalına girişini məhdudlaşdırmaq istədiyi hər bir halda bu, yalnız “vəziyyəti kəldə belə tələb etdikdə”¹⁹ mümkündür. Tam aydınlaşdırılmış qeyd edilmişdə, bu onun zərurət tutur ki, hər bir halda yerli hakim ictimaiyyət hansı səbəbdən məhkəmə baxımına buraxılmadığını aydınlaşdırmaq lazımdır. Lakin A HM Dövlətin müyyəni kateqoriyaya aid illəri bütünlükdə əlaqə, ictimai qayda və ya milli təhlükəsizlik maraqları namini, həmçinin yetkinlik yaşına çatmayanların maraqları və ya tərəflərin xahişatının müdafiəsi üçün zəruri hesab edilən, ümumi qaydaya istisna hesab etməsində heç bir pozuntu əkar etməmişdir, həmçinin bu cür tədbirlərin məhkəmənin zərər tələb edilmiş zəruridir.²⁰

Azərbaycan Konstitusiyasının 127-ci maddəsinin V bəndində və CPM-in 27.1-ci maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikasında cinayət illəri ilə bağlı dəlil müəhkimi bütünlükdə məhkəmələrdə açıq aparılır. CPM açıq məhkəmə baxımı hüququna dair A HM-in təsbit etdiyi məhdudlaşdırma hallarına oxşar hallar müyyəni edir, konkret desək, ictimai qayda və ya milli təhlükəsizlik, yetkinlik yaşına çatmayanların maraqları və ya tərəflərin xahişatının müdafiəsi ilə bağlı olan hallarda, o cümlədən, məhkəmənin fikrincə əkarlı dəlil müəhkimi sinin maraqlarını poza biləcək yollarda məhdudlaşdırma yolları verir.

Bundan başqa, Azərbaycan da daxil olmaqla, AT T- üzv dövlətlərin öz məhkəmələrinin dəlil məhkəmə standartlarına hörmət etməklə və onları təbii etməklə öhdəliyi götürmüşlər.

[Tirəkçi Dövlətlər] əlabatan vaxt ərzində müstəqil və qarşılıqlı məhkəmə dəlil və açıq məhkəmə baxımının keçirilməsini tələb etməklə hüququnu, o cümlədən, hüquqi dəlilləri təqdim etməklə hüququnu və seçdiyi müdafiəçilərin təmsil olunmaq hüququnu təmin edəcəklər;²¹

[...]Hər kəsə ona qarşı irəliləmiş süürülmüş cinayət ittihamının əkar dəlilərinin və ya məhkəmə prosesi zamanı onun hüquqlarının və vəzifələrinin müyyəni edilməsi zamanı qanuna müvafiq qaydada təkil olunmuş rəti tələbi, müstəqil və qarşılıqlı məhkəmə tərkibində dəlil və açıq məhkəmə baxımının keçirilməsini tələb etməklə hüququ vardır;²²

2009-cu ildə Məhkəmə Monitorinqi Proqramı açıq məhkəmə baxımı hüququnun ümumilikdə təmin edildiyi müyyəni etmişdir. Monitorinqin aparılması məhkəmələrin kəriyyəti vaxt və yer bərdəməlumatları müvafiq qaydada açıqlanmışdır. Müəhidçilər qeyd etmişlər ki, məhkəmələrin kəriyyəti maraqlı tərəflərin və ictimaiyyət üzvlərinin məhkəmə baxımlarında iştirakı üçün müvafiq rəit yaradılmışdır.

¹⁹ *Diennet Fransaya qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 26 sentyabr 1995-ci il tarixli Qərarının 34-cü bəndi.

²⁰ *B və P Birləşmiş Krallıq qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 24 aprel 2001-ci il tarixli Qərarının 39-cü bəndi; həmçinin *Kambel və Fel Birləşmiş Krallıq qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 28 iyun 1984-cü il tarixli Qərarının 87-88-ci bəndləri; *Ripən Avstriyaya qarşı məhkəmə işi*, 14 fevral 2001-ci il tarixli Qərarının məhkəmə zərər tələbi dair 34-cü bəndi.

²¹ AT T-in Öhdəlikləri, dəlil məhkəmə hüququ, Vyana 1989 (“Təhlükəsizliklə bağlı suallar”, 13.9-cü bənd).

²² AT T-in Öhdəlikləri, dəlil məhkəmə hüququ, Kopenhagen 1990-cı il, 5.16-cı bənd.

Mü ahid çil r cari m hk m baxı ları bar d açıqlanan m lumatların keyfiyy ti, b zi m hk m binalarına v iclas zallarına giri n qar ısını almaq üçün mane l rin yaradılması v m hk m prosesl rinin hakiml rin kabinetl rind keçirilm si halları il ba lı narahatlıqlarını ifad etmi l r.

M hk m baxı ları bar d m lumatların yerl dirilm sin g ldikd ,²³ mü ahid l rin aparıldı ı m hk m l rin ks riyy tind vaxt v yer bar d m lumatlar müvafiq qaydada açıqlanmı dı. Probleml r A ır Cinay tl r Dair l r üzr M hk m , ki h r M hk m si v ırvan h r M hk m sind mü yy n edilmi dir ki, h min m hk m l rd m hk m iclasları bar d ümumiyy tl heç bir m lumat açıqlanmamı dr. ki v ırvan h r M hk m l rind M hk m l rin Monitoringi Proqramının sonuna do ru müsb t ir lil yi l r mü ahid edils d , A ır Cinay tl r Dair l r üzr M hk m d bütün monitoring müdd tind m hk m iclasları bar d m lumatları t l b oldu u kimi ictimaiyy t l çatan löhv l rd deyil yalnız m hk m i çil rind n ld etm k mümkün olmu dur. ki Apellyasiya M hk m si v Bakı Apellyasiya M hk m sind ²⁴ hesabat müdd ti rzind yalnız mülki i l rl ba lı m lumatlar açıqlanmı dr.

Layih Qrupu h mçinin, *ki Apellyasiya M hk m sin daxil olmaqla ba lı b zi m hdudiyy tl rin* oldu unu mü ahid etmi dir. M hk m nin binası polis n f rl ri t r find n mühafiz olunurdu ki, onlar da m hk m iclası zamanı binaya yalnız i üzr t r fl ri (t qsirl ndiril n xsin qohumları daxil olmaqla) buraxırdılar. Layih Qrupu nümay nd l rind n ba qa ictimaiyy td n heç k sin m hk m binasına daxil olmasına icaz verilm mi dir. Eynil , bir ba qa halda, Layih Qrupu bildirmi dir ki, 30 aprel tarixd n onun nümay nd l rinin, n d Norveç S firliyinin nümay nd hey tinin Ali M hk m y daxil olmalarına icaz verilm mi dir. M hk m iclasının qapalı keçirilm diyin baxmayaraq, m hk m administrasiyası heç bir izahat verm d n iç ri daxil olma a imkan verm mi dir. Layih Qrupu sonrakı m hk m iclaslarına buraxıldı ı üçün buna t sadüfi hal kimi baxılmı dr.

Layih Qrupu m hk m l rin ks riyy tinin m hk m baxı larında maraqlı t r fl rin v ya ictimaiyy t nümay nd l rinin i tirak etm si üçün müvafiq rait yaratdıqlarını qeyd ets l r d , b zi hallarda m hk m zallarının darısqal olması s b bind n m hk m baxı larında i tirak etm k ist y n xeyli sayda insan k narda qalmalı olmu dur. Layih Qrupu, h mçinin m hk m iclaslarının *hakiml rin kabinetl rind* keçirilm si il s ciyy l n n bir neç halı qeyd etmi dir. M s l n, mü ahid çil r X tai Rayon M hk m sind ²⁵ v ırvan h r M hk m sind ²⁶ daha az a ır cinay tl rl ba lı m hk m baxı ları hakiml rin xidm ti kabinetl rind

²³ *Artiko taliyaya qar ı* m hk m i i, A HM-in 13 may 1980-ci il tarixli Q rarının 29-cu b ndi.

²⁴ Bakı Apellyasiya M hk m sind ba tutacaq prosesl r bar d m lumat m hk m nin internet s hif sind - <http://www.bakuappealcourt.gov.az> - yerl dirilir.

²⁵ Cinay t M c ll sinin 221.1-ci madd si – xuliqanlıq – il ittiham olunan Elnur hm dovun i i, 27 aprel 2009-cu il; Cinay t M c ll sinin 263.1-ci madd si – xuliqanlıq – il ittiham olunan K nan Behbudovun i i, 28 aprel 2009-cu il; Cinay t M c ll sinin 128-ci madd si – q sd n sa lamlı a yüngül z r r vurma – il ittiham olunan Ramiz smayılovun i i, 29 mart 2009-cu il; Cinay t M c ll sinin 176.1-ci madd si – u aqlara köm k göst rm kd n boyun qaçırma – il ittiham olunan Nurlan K rimovun i i, 29 mart 2009-cu il; Cinay t M c ll sinin 317-1.2-ci madd si – c zaç km mü ssis l rinin normal f aliyy tini pozma – il ittiham olunan Tehran Cavadovun i i, 12 may 2009-cu il.

²⁶ Cinay t M c ll sinin 294.1-ci madd si – sübutları saxtala dırma – il ittiham olunan Çingiz Quliyevin i i, 07 aprel 2009-cu il.

aparıldı mı qeyd etmi dir ki, bu da özlüyünd t bii ki, dal tli m hk m aradırması hüququnun pozuntusudur, çünki hakiml rin kabinetl ri ictimai yer hesab olunmur. Bundan lav , m hk m baxı mın mü ahid edilm sin ota m ölçüsü, oturacaqların sayı v s. mane tör tmi dir.

1.2 Məhkəmə baxışlarında iştirak: təqsirləndirilən şəxs, müdafiəçi və prokuror

T qsirl ndiril n xsin m hk m baxı nda i tirakı dal tli m hk m hüququnun mühüm t rkib hiss sidir. T r fl rin b rab rliyi v ç ki m prinsipl rinin t min edilm si üçün h r iki t r f dinl nilm lidir v onların h r birin dig rinin d lill ri v sübutları il ba lı fikrini bildirm k imkanı yaradılmalıdır. Bar sind aparılan m hk m icraatında i tirak etm k hüququ t qsirl ndiril n xsin bütün m hk m baxı larında i tirakını n z rd tutur.²⁷

A HM qeyd etmi dir ki, b zi müst sna hallarda cinay t mühakim si t qsirl ndiril n xsin i tirakı olmadan aparıla bil r, bir rtl ki, hakimiyy t orqanları t qsirl ndiril n xsi m hk m baxı ı bar d müvafiq qaydada x b rdar etm k üçün il rind n g l ni etmi olsunlar, lakin yen d ona yeti bilm sinl r.²⁸ Bundan ba qa, t qsirl ndiril n xsin i tirakı olmadan m hk m baxı larının keçirilm sin dal t mühakim sinin h yata keçirilm si m qs dil b zi x st lik hallarında icaz veril bil r, bir rtl ki, bu zaman t qsirl ndiril n xsin müdafi çisi m hk m baxı nda i tirak etmi olsun.²⁹

CPM-in 311.2-ci madd si t qsirl ndiril n xsin i tirakı olmadan m hk m baxı na a a ıdaki müst sna hallarda yol verir: (311.2.1) ölk hüdudlarından k narda olan t qsirl ndiril n xs m hk m y g lm kd n q sd n boyun qaçırdıqda v ya (311.2.2) böyük ictimai t hlük tör tm y n cinay td t qsirl ndiril n xs v kili il t msil olunması bar d v sat t qaldırıldıqda. Bu iki istisna halda müdafi çinin m hk m baxı nda i tirakı m cburidir (311.3).

Ümumiyy tl , Layih Qrupu bel n tic y g lmi dir ki, t qsirl ndiril n xsin m hk m baxı nda i tirak etm k hüququna hörm tl yana ılır. T qsirl ndiril n xs i tirak etm dikd , bir qayda olaraq, hakiml r m hk m baxı larını t xir salmı lar. Eynil , ad t n prokuror v ya müdafi çid olmadıqda, m hk m baxı ları t xir salınmı dır. Lakin monitoring müdd ti rzind prokuror v ya müdafi çinin i tirak etm diyi bir neç müst sna hal qeyd alınmı dır. T qdir layiq haldır ki, t qsirl ndiril n xsin i tirakı olmadan keçiril n heç bir m hk m baxı na rast g linm mi dir.

Müdafi çinin i tirak etm m si:

²⁷ *Ekbatani sveç qar ı* m hk m i i, A HM-in 26 may 1988-ci il tarixli Q rarının 25-ci b ndi.

²⁸ *Kolozza talyaya qar ı* m hk m i i, A HM-in 22 yanvar 1985-ci il tarixli Q rarının 28-ci b ndi.

²⁹ *Ensslin v dig rl ri Almaniya Federativ Respublikasına qar ı* m hk m i i, A HM-in Q buledil nlik bar d 8 iyul 1978-ci il tarixli Q rarından sitat: Nuala Mole v Kasarina Harbi, dal tli M hk m Hüququ. nsan Hüquqları üzr Avropa Konvensiyasının 6-cı madd sinin t tbiqi üzr R hb rlik, 2-ci n r, avqust 2006-cı il, s hif 24.

7 iyul 2009-cu il tarixdə Gəncə şəhər Nizami Rayon Məhkəməsində Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin (Cinayət Məcəlləsi)³⁰ 221.1 və 315.1-ci maddələri – xuliqanlıq və hakimiyyət nümayəndəsinə qarşı müqavimət göstərmə və ya zor tətbiq etmə – ilə ittiham olunan Tural Atakiyev, Pərviz Əliyev və Xəyal Abdullayevin məhkəmə işi ilə bağlı keçirilən məhkəmə iclası müdafiəçinin iştirakı olmadan aparılmışdır. Bu, müdafiəçi olmadıqda cinayəti in baxılmasının təxirə salınmasını tələb edən CPM-in 312.3-cü və 312.5-ci maddələrinin pozulması demək idi. Bu halda isə müdafiəçi olmasa da, hakim məhkəmə baxımının keçirilməsinə qərar vermişdir.

14 iyul 2009-cu il tarixdə Ağrı Cinayətlər Dairəsi üzrə Məhkəmədə Cinayət Məcəlləsinin 143 və 120-ci maddələri – təhlükə qoyma və qəsdən adam öldürmə – ilə ittiham olunan Akir Əliyev və Fərman Musayevin məhkəmə işi üzrə hazırlıq iclasında təqsirləndirilənlə xslrdən birinin müdafiəçisi iştirak etməmişdir. Buna baxmayaraq, hakim hazırlıq iclasını təxirə salmamışdır. Halbuki CPM-in 299.10-cu maddəsinə əsasən, müdafiəçinin məhkəmənin hazırlıq iclasında iştirakı məcburidir.

26 noyabr 2009-cu il tarixdə Sumqayıt şəhər Məhkəməsində Cinayət Məcəlləsinin 180.1-ci maddəsi – soyunçuluq – ilə ittiham olunan Vladislav Nəzərovun məhkəmə işi üzrə hazırlıq iclasına təqsirləndirilənlə müdafiəçisi gəlmişdir. Hakim müdafiəçinin təyin edilməsi barədə qərar çıxarsa da, həmin müdafiəçi iclasa gəlməmişdir. Buna baxmayaraq, hakim hazırlıq iclasını müdafiəçi olmadan davam etdirmişdir (qeyd olunmalıdır ki, müdafiəçisi mahiyyəti üzrə baxılmasına həsr olunmuş 10 dekabr 2009-cu il tarixli növbəti iclasda iştirak etməmişdir).

1.3 İrəli sürülmüş ittihamlar barədə məlumat almaq hüququ və özünə qarşı ifadə verməmək hüququ

AHK-ın 6-cı maddəsinin 3-cü bəndinin “a” yarım bəndində cinayət məhkəməsi tərəfindən ittiham olunan hər kəsin nə azı nə çox əldə edilən hüquqlarının olduğu təsbit edilir:

“...ona qarşı irəli sürülmüş ittihamın xarakteri və əsasları haqqında onun bəlaəddünyü dildə dərhal və traflı məlumatlandırılmaq.”

Bundan əlavə, tutulan və ya həbs edilən hər bir kəsin tutulan zaman öz hüquqları, xüsusilə əldə edilən hüquqları barədə məlumat verilməlidir: 1) özünün seçdiyi müdafiəçinin xidmətlərindən istifadə etmək hüququ - bu da dərhal və müvafiq olaraq həmin xsl ilə saxlamaq imkanını nəzərdə tutur; 2) müvafiq tibbi müayinədən keçmək və tibbi yardım almaq hüququ; 3) ailəsi və ya özlərinin müəyyən etdikləri digər müvafiq xsl rə tutulması və saxlanması yerində məlumat vermək və ya məlumat verməyi səlahiyyətli xslrdən

³⁰ 1 sentyabr 2000-ci il.

t l b etm k; 4) ail si v ya qohumları il laq saxlamaq, buraya onlarla görü m k v yazı maq hüququ da daxildir; v 5) konstitusion v ya ox ar hüquqi prosedurlar baxımından azadlı m h r hansı kild m hdudla dırılmasını hakim v ya m hk m qar ısında mübahis l ndirm k.³¹

Özün qar ı ifad verm m k hüququ “cinay t tör tm kd ittiham olunan h r k sin [...] susmaq v özün qar ı ifad verm m k hüququdur”³² v A HM Saunders Birl mi Krallı a qar ı m hk m i ind ³³ b yan etmi dir ki:

“Konvensiyanın 6-cı madd sind xüsusi qeyd olunmasa da, susmaq hüququ v özün qar ı ifad verm m k hüququ 6-cı madd nin dal tli prosedur anlayı unın sasını t kil ed n ümumi q bul olunmu beyn l xalq standartlarıdır. Burada sas m qsd, h r eyd n lav , t qşirl ndiril n xsin dövl t orqanları t r fınd n qeyri-münasib kild m cbur edilm sin qar ı müdafi t min etm kdir ki, bu da dal t mühakim sind yanlı l a yol verilm sinin qar ısını alma a v 6-cı madd nin m qsd l rinin h yata keçirilm sin xidm t edir... Özün qar ı ifad verm m k hüququ sas n d cinay t mühakim icraatının t qşirl ndiril n xs qar ı ir li sürül n ittihamı t qşirl ndiril n xsin irad sin qar ı m cbur etm v ya t ziyiq üsullarından istifad etm kl ld olunan sübutlara l atmadan sübut etm y çalı masını n z rd tutur. Bu halda, bu hüquq Konvensiyanın 6-cı madd sinin 2-ci b ndind ksini tapmı t qşirsizlik prezumpsiyası il sıx ba lıdır.”

AT T-in öhd likl rin sas n, h bs edil n h r k s d rhal onun ba a dü düyü dild h bsinin s b bi söyl nilm lidir v ona qar ı ir li sürül n ittihamlar bar d m lumat verilm lidir.³⁴ H mçinin, bu h l edilm yibs , hüquq mühafiz orqanlarının tutulmu v ya h bs alınmı xsi etiraf etm y , özünü h r hansı ba qa kild if a etm y v ya h r hansı ba qa xs qar ı ifad verm y m cbur etm k m qsd il mövcud v ziyı t d h min xs n z r n h dsiz üstünlük ld etm m l rini t min etm k üçün s m r li t dbirl r görülm lidir.³⁵

CPM-in 91.5.1-ci madd si t qşirl ndiril n xs ona qar ı sürül n ittihamların mahiyy ti bar d d rhal v t fsilatlı m lumat almaq hüququ verir. Bundan ba qa, CPM-in 322.1.11 v 324-cü madd l rin sas n, hakiml r t qşirl ndiril n xsl r onlara amil edil n hüquqları, o cüml d n özün qar ı ifad verm m k hüququnu izah etm lidirl r. T qşirl ndiril n xs hüquq v v zif l ri sadalanan bildiri in verilm sin baxmayaraq, bu h m hazırlıq iclası zamanı, h m d i mahiyy ti üzr baxılark n (m hk m baxı ının açılı ı zamanı) edilm lidir. H mçinin CPM-in t l bin gör t qşirl ndiril n xs müvafiq müdafi t l b etm k hüququnun v maddi v ziyı t ind n asılı olmayaraq, müdafi çi il t min edilm k hüququnun olması bar d m lumat verilm lidir.³⁶

³¹ “Cinay t Prosesl rinin Mü ahid si Kitabçası”, B l dçi N5, Beyn l xalq Hüquq ünaslar Komissiyası.

³² Funke Fransaya qar ı m hk m i i, A HM-in 25 fevral 1993-cü il tarixli Q rarının 44-cü b ndi.

³³ Saunders Birl mi Krallı a qar ı m hk m i i, A HM-in 17 dekabr 1996-cı il tarixli Q rarının 68-69-cu b ndi.

³⁴ AT T-in Öhd likl ri, dal tli m hk m hüququ, Moskva görü ü 1991-ci il, 23.1 (ii)-ci b nd.

³⁵ AT T-in Öhd likl ri, dal tli m hk m hüququ, Moskva görü ü 1991-ci il, 23.1 (vii)-ci b nd.

³⁶ Bax: bu Hesabatın Hüquqi Yardım Almaq Hüququ bölm sin .

Bir sıra hallarda məlumat verilmədi ki, hakimlər təqsirləndirilən şəxslərin hüquqları barədə məlumat və izahat verməmişlər və bunu belə əsaslandırmaları ki, həmin hüquqlar artıq hazırlıq iclası zamanı izah edilmişdir, ona görə də məhiyyət üzrə baxılarkən təqsirləndirilən şəxslərin aydın kildə tələb edildiyi hallar istisna olmaqla, digər hallarda bunu bir daha etməyə lüzum yoxdur.³⁷ Halbuki, CPM-in 322.1.11-ci maddəsinə əsasən, məhkəmə iclasında sərəli edən təqsirləndirilən şəxs (və ya təqsirləndirilən şəxslərin hər birini) bu Məcəllənin 91-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hüquqları və vəzifələrini izah etməlidir. Bundan başqa, CPM-in 324.3-cü maddəsinə əsasən, məhiyyət üzrə baxılan məhkəmə iclasının vəzifəli məhkəmə iclasında sərəli edən təqsirləndirilən şəxslərin məçinin aşağıdakıları izah etməlidir:

324.3.1. ona qarşı irli sürülmüş hər bir ittihamın məhiyyətini;

324.3.2. ona istinad edilən məllərin hüquqi təvəşifini və həmin məllərlə görə cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulan cəzanı;

324.3.3. təqsirləndirilən şəxsə qarşı verilmiş mülki iddianın əsaslarını və məbləğini;

324.3.4. təqsirləndirilən şəxsin məhkəməyə də icraat zamanı təqsirini boynuna alması və ya almaması ilə bağlı olmadığını;

324.3.5. təqsirləndirilən şəxsin məhkəmə iclasında verilmiş suallara cavab verməyə borclu olmadığını;

324.3.6. təqsirləndirilən şəxsin suala cavab verməkdən imtina etməsinin onun ziyanına səbəb edilmiş və ya olmayacağını;

324.3.7. təqsirləndirilən şəxsin özünü hər hansı cavabını əsaslandırmaq hüququna malik olduğunu.

CPM aydın kildə sərəli edən hakimin üzərinə məhiyyət üzrə baxılmasına həsr edilmiş ilk iclasda təqsirləndirilən şəxslərin hüquqları barədə məlumat və izahat vermək öhdəliyi qoyur. Bu vəzifəni təqsirləndirilən şəxs məhkəmə baxımından vəzifəli və hazırlıq iclası zamanı həmin hüquqlar barədə məlumat verilib-verilməmiş yəndən əsli olmayaraq yerinə yetirilməlidir.

Layihə Qrupu bir neçə məhkəmə iclasında sərəli edən hakimlərin təqsirləndirilən şəxslərin özünə qarşı ifadə verməmək hüququ da daxil olmaqla, hüquqları barədə məlumat və izahat vermədiklərini müəhəd etməmişdir, baxmayaraq ki, hüquqlar barədə müvafiq məlumatın verilməsi təqsirləndirilən şəxsinə qarşı irli sürülmüş ittihamların məhiyyətini bəəə düməsi və öz müdəfisini təkil etməsi üçün mühüm məhiyyət tələb edir. Bir neçə məhkəmə iclasında isə hakimlər yalnız təqsirləndirilən şəxslərin hüquqlarının məhkəmə bildiri ilə ədaləndirilmə qeyd etməklə kifayətlənmişlər və təqsirləndirilən şəxslərin hüquqlarını izah etməmişlər. Digər hallarda isə hakimlər təqsirləndirilən şəxslərə onlara qarşı irli sürülmüş ittihamlar barədə məlumat verilib-verilmədiyini və onların ittiham aktını alıb-almamalarını və cinayətinin materialları ilə tanış edilib-edilmədiklərini aydınlaşdırmamışlar.

³⁷ Nizami Rayon Məhkəməsi – Cinayət Məcəlləsinin 317.2.1-ci maddəsi ilə ittiham olunan Ramin Bəyrovun məhkəməsi, 13 aprel 2009-cu il və Cinayət Məcəlləsinin 244.1-ci maddəsi ilə ittiham olunan Aydın Hüseynovun məhkəməsi, 15 aprel 2009-cu il.

T qşirl ndiril n xsin ittiham aktını alıb-almadı ının yoxlanılmasına g linc , CPM-in 303.1-ci madd sin sas n, m hk m nin hazırlıq iclasında m hk m y d k icraat zamanı aradan qaldırılmadan müvafiq olaraq cinay t i inin v ya m hk m y d k sad l dirilmi icraat materiallarının mahiyy ti üzr qanuni h ll edilm si mümkün olmayan kobud pozuntulara yol verildiyini mü yy n etdikd , m hk m cinay t i inin v ya m hk m y d k sad l dirilmi icraat materiallarının baxılmasına xitam verir v onu ibtidai ara dırmaya prosessual r hb rliyi h yata keçir n prokurora qaytarır. CPM-in 303.3-cü madd sin sas n, bu cür pozuntulara (a) t qşirl ndiril n xsin müdafi hüququnun pozulması,³⁸ (b) t qşirl ndiril n xsin ana dilind n v ya t rcüm çinin köm yind n istifad etm k hüququnun pozulması³⁹ v (c) t qşirl ndiril n xsin i m hk m y t qdim edilm zd n vv l cinay t i inin materialları v ittiham aktı il tanı olmaq hüququnun pozulması⁴⁰ aiddir.

Bundan ba qa, CPM-in 307.1-ci madd sin sas n, m hk m y d k icraat zamanı qanun pozuntularının ba verdiyini a kar etdikd , m hk m xüsusi q rar çıxararaq, bu cür pozuntular bar d müvafiq orqanlara v ya prokurora m lumat verm lidir ki, sonuncular da m hk m y d k icraat pozuntuları il ba lı iddiaları ara dıra bilsin. Layih Qrupu hazırlıq iclaslarında hakiml rin nadir hallarda m hk m y d k icraat zamanı h r hansı pozuntunun ba verib-verm diyini CPM-in 299.3.2-ci madd sinin t l bin uy un kild ara dırdıqlarını mü ahid etmi dir.

g r t qşirl ndiril n xs ittiham aktının sur ti verilm yibs (onun ittiham aktı v cinay t i inin materialları il tanı edilib-edilm diyind n asılı olmayaraq), m hk m baxı ı t xir salınmalıdır v ittiham aktının sur ti gecikm y yol verm d n t qşirl ndiril n xs onun ba a dü düyü dild t qdim olunmalıdır. Bu, CPM-in 322.1.10-cu madd sind t sbit olunub. M hk m l rin Monitoringi Proqramı rzind hakim in t qşirl ndiril n xs ittiham aktının sur tinin verilm si üçün m hk m baxı ını t xir salmasına nadir hallarda rast g linmi dir.

Hakiml rin t qşirl ndiril n xsl r özün qar ı ifad verm m k hüququ da daxil olmaqla, hüquqları bar d m lumat v izahat verm dikl ri hallar:

- 02 iyun 2009-cu il tarixd G nc h r K p z Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 177.2.1, 177.2.2 v 177.2.3-cü madd l ri – ya ayı sah sin qanunsuz daxil olmaqla v xeyli miqdarda ziyan vurmaqla tör dilmi o urluq – il ittiham olunan X yal Verdiyev v Seymur Adıgöz lovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşirl ndiril n xsl r özün qar ı ifad verm m k hüququ da daxil olmaqla, CPM-d n z rd tutulan hüquq v v zif l rini izah etm mi dir.

³⁸ CPM-in 303.3.1-ci madd si.

³⁹ CPM-in 303.3.2-ci madd si.

⁴⁰ CPM-in 303.3.8-ci madd si.

- 02 iyul 2009-cu il tarixd L nk ran Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – döym – il ittiham olunan Raqib Ramazanovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşirl ndiril n xs özün qar ı ifad verm m k hüququ da daxil olmaqla, CPM-d n z rd tutulan hüquq v v zif l rini izah etm mi dir.
- 24 iyul 2009-cu il tarixd Sumqayıt h r M hk m sind Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Nizami Mahmudovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşirl ndiril n xs özün qar ı ifad verm m k hüququ da daxil olmaqla, CPM-d n z rd tutulan hüquq v v zif l rini izah etm mi dir.
- 28 sentyabr 2009-cu il tarixd Sumqayıt h r M hk m sind Cinay t M c ll sinin 128-ci madd si – q sd n sa lamlı a yüngül z r r vurma – il ittiham olunan Ziya Qulam liyevin m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşirl ndiril n xs CPM-d t sbit edilmı hüquq v v zif l rini, xüsusil d özün qar ı ifad verm m k hüququnu izah etm mi dir.
- 24 sentyabr 2009-cu il tarixd Sabunçu Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 177.2.3-cü madd si – ya ayı sah sin qanunsuz daxil olmaqla tör dilmi o urluq – il ittiham olunan smayıl K rimovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşirl ndiril n xs heç bir hüquq v v zif sini izah etm y r k, qeyd etmi dir ki, o, hazırlıq iclasında müvafiq izahatı vermi dir. Lakin Layih Qrupunun bildirdiyin gör , 15 sentyabr 2009-cu il tarixd keçirilmi hazırlıq iclasında t qşirl ndiril n xs hüquqları bar d heç bir m lumat v izahat verilm mi dir.
- 10 dekabr 2009-cu il tarixd Sumqayıt h r M hk m sind Cinay t M c ll sinin 180.1-ci madd si – soy unçuluq – il ittiham olunan Vladislav N z rovnun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşirl ndiril n xs özün qar ı ifad verm m k hüququ da daxil olmaqla, hüquq v v zif l rini izah etm mi dir.
- 22 oktyabr 2009-cu il tarixd Sabunçu Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 263.1-ci madd si – ehtiyatsızlıqdan z r rç kmi xsin sa lamlı ina a ır z r r vurmaqla, yol h r k ti v n qliyyat vasit l rinin istismarı qaydalarını pozma – il ittiham olunan Vüqar mirovnun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşirl ndiril n xs özün qar ı ifad verm m k hüququ da daxil olmaqla, heç bir hüququnu izah etm mi dir. Eyni hal 15 dekabr 2009-cu il tarixd Sumqayıt h r M hk m sind Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Mehman Qurbanovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında mü ahid edilmı dir.

Hakiml rin qısaca olaraq t qşirl ndiril n xsl rin hüquqlarının m hk m bildiri ind sadalandı mı qeyd etm kl , h min hüquqları izah etm dikl ri hallar:

- 15 aprel 2009-cu il tarixdə Cinay t M c ll sinin 234.4.1 v 234.4.3-c  madd l ri – satı m q s dil qanunsuz olaraq külli miqdarda narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Af t irinov v li M mm dovun m hk m i in 15 aprel 2009-cu il tarixdə A ır Cinay t l r Dair l r  zr M hk m d baxılark n s drlik ed n hakim t q sirl ndiril n xsl r h uqları bar d m lumat verm mi dir, lakin qısaca olaraq qeyd etmi dir ki, bu h uqlar m hk m baxı ndan v v l onlara  atdırılmı m hk m bildiri ind göst rilmı dir.
- 04 iyun 2009-cu il tarixdə Bin q di Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 177.2.3-c  madd si – ya ayı sah sin qanunsuz daxil olmaqla t r dilmi o urluq – il ittiham olunan Zaur A ayevin m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t q sirl ndiril n xs h uq v v zif l rini izah etm mi dir, v zind is m hk m bildiri in istinad etmi dir.
- 23 iyun 2009-cu il tarixdə X tai Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 177.2.1, 177.2.2 v 177.4-c  madd l ri – xeyli miqdarda ziyan vurmaqla bir qrup xs t r find n t krar n t r dilmi o urluq – il ittiham olunan Zaur li ovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t q sirl ndiril n xs h uq v v zif l rini izah etm mi dir. v zind , sad c demi dir: *“Biz siz bütün h uq v v zif l rinizi  z nd ks etdir n m hk m bildiri i g nd rmi dik, onlar siz aydındırmı?”*
- 05 avqust 2009-cu il tarixdə A ır Cinay t l r Dair l r  zr M hk m d Cinay t M c ll sinin 149.2.4 v 157.1-ci madd l ri – zorlama v m nzil toxunulmazlı nı pozma – il ittiham olunan Aydın Orucovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t q sirl ndiril n xs h uq v v zif l rini izah etm mi , sad c olaraq ondan  z h uqlarını bilib-bilm diyini soru mu dur. T q sirl ndiril n xs onun n d n danı dı nı ba a d  m diyini söyl dikd , hakim onun bütün h uq v v zif l rinin m hk m bildiri ind izah edildiyini dey r k, ona h min bildiri i oxuma ı m sl h t g rm  d r.
- 29 iyul 2009-cu il tarixdə A ır Cinay t l r Dair l r  zr M hk m d Cinay t M c ll sinin 180.2.1-ci madd si – soy unçuluq – il ittiham olunan Zaur Hacım mm dovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t q sirl ndiril n xs özün qar ı ifad verm m k h uquunu izah etm mi dir. Bundan ba qa, hakim izahı bütün h uqları hat etm mi dir, o, t q sirl ndiril n xs in aldı ı m hk m bildiri in istinad ed r k, h uqların b zil rinin adını   km kl kifay t l nmi dir.
- 30 iyul 2009-cu il tarixdə A ır Cinay t l r Dair l r  zr M hk m d Cinay t M c ll sinin 144.2.3-c  madd si – adam o urlu u – il ittiham olunan Ramiz smayılov, kb r Abbasov, Kamran smayılov v Amil M rdanovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim özün qar ı ifad verm m k h uquunu izah etm mi dir.

- Bu cür halin mü ahid edildiyi dig r bir m hk m baxı ı is 30 iyul 2009-cu il tarixd A ır Cinay t l r Dair l r üzr M hk m d Cinay t M c ll sinin 178.2.1-ci madd si – d l duzluq – il ittiham olunan Z kiyy Hacıyeva v ba qalarının m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclası olmu dur. Bundan lav , hakim t qşir ndiril n xsl r hüquq v v zif l rini tam kild izah etm mi , yalnız onlardan bir neç sinin adını ç kmi v onların m hk m bildiri ind verildiyini qeyd etmi dir.

Hakiml rin t qşir ndiril n xsl r onlara qar ı ir li sürülmü ittihamlar bar d m lumat verilib-verilm diyini v onların ittiham aktını alıb-almaması da daxil olmaqla, cinay t i inin materialları il tanı edilib-edilm dikl rini aydınla dırmadıqları hallar:

- 28 iyul 2009-cu il tarixd S bail Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 221.2.2 v 221.3-cü madd l ri – xuliqanlıq – il ittiham olunan Ülvi Cabbarovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşir ndiril n xs hüquq v v zif l rini izah etm mi v ona ittiham aktının verilib-verilm diyini aydınla dırmamıdır.
- 22 iyul 2009-cu il tarixd N rimanov Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Tahir liyevin m hk m i i il ba lı keçiril n hazırlıq iclasının sonunda müdafi çi bildirmi dir ki, t qşir ndiril n xs m hk m icraatı ba lamazdan vv l tanı olması üçün ittiham aktı v cinay t i inin dig r materialları verilm mi dir. Buna baxmayaraq, hakim qeyd olunan prosessual hüquq pozuntusunu daha sonra ara dırmayaraq, m hk m nin katibin t qşir ndiril n xs d rhal ittiham aktının sur tini verm yi tap ırmaqla kifay t l nmi dir.
- Eynil , 11 iyun 2009-cu il tarixd G nc h r Nizami Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Rafiq Rzayevin m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşir ndiril n xsd n ittiham aktını alıb-almadı mı soru duqda t qşir ndiril n xs bildirmi dir ki, o, latın lifbasını bilm diyi üçün ittiham aktından heç n anlamamıdır. Buna baxmayaraq, hakim, t qşir ndiril n xsin ona ittiham aktının verildiyini t sdiql m sin saslanaraq, problemi aradan qaldırmaq üçün heç n etm mi dir.
- 04 avqust 2009-cu il tarixd A ır Cinay t l r Dair l r üzr M hk m d Cinay t M c ll sinin 126.1-ci madd si – q sd n sa lamlı a a ır z r r vurma – il ittiham olunan Fizuli liyev v lqar manovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşir ndiril n xsl r özün qar ı ifad verm m k hüququnu izah etm mi dir.

- Müstəsna hal olaraq, 13 mart 2009-cu il tarixdə Cinayət Məcəlləsinin 228.2.1 – 228.2.2-ci maddələri – qanunsuz olaraq odlu silah saxlama və gəzdirmə – ilə ittiham olunan Gülhüseyn Nuriyevin məhkəmə işi üzrə Sumqayıt Hərbi Məhkəməsində keçirilən hazırlıq iclası ilə bağlı ciddi narahatlıq ifadə olunmuşdur ki, həmin iclasda da hakim təqsirləndirilən şəxslərin hüquqlarının izah olunması hüququna etinasız yanaşmışdır. Müdafiəçi və vələd nə yazılı şikətdə hakim müraciət edərkən iclasın onun iştirakı olmadan keçirilməsini xahiş etməklə, hazırlıq iclasına gəlməmişdir. Sədrlik edən hakim müdafiəçi olmadan iclası keçirməyə razılıq verməklə, təqsirləndirilən şəxsin ona qarşı irəlilənilən ittihamların mahiyyətini tam bəa etməsini təmin etməyəcəyini heç bir cəhd göstərməmiş və təqsirləndirilən şəxslərin hüquqlarını, o cümlədən, səmərəli hüquqi təmsilçilik (və müdafiəçinin dəyişdirilməsini) hüququnu və özünə qarşı ifadə verməmək hüququnu izah etməmişdir.

in lav ara dırmaya göndərilmiş prosedurunun pozulması halları:

- 15 sentyabr 2009-cu il tarixdə Cinayət Məcəlləsinin 177.2.3-cü maddəsi – ya ayı sahsız qanunsuz daxil olmaqla törədilmiş ourluq – ilə ittiham olunan Səmayıl Kərimovun məhkəmə işi üzrə Sabunçu Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə iclasında və 09 sentyabr 2009-cu il tarixdə Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Rəsim Quliyevin məhkəmə işi üzrə Sabunçu Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə iclasında sədrlik edən hakimlər məhkəmə baxımının iştirakçılarından soruşmadan belə nəticəyə gəlmişlər ki, ibtidai ara dırma zamanı heç bir nöqsana yol verilməmişdir.
- 29 iyul 2009-cu il tarixdə Sabunçu Rayon Məhkəməsində Cinayət Məcəlləsinin 234.1 və 234.2-ci maddələri – satım qəsdilə qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan E. Kəbrov və Kamran Eybovun məhkəmə işi ilə bağlı keçirilən məhkəmə iclasında müdafiəçilər məhkəməyə dək icraat dövründə nöqsanlara yol verildiyini görərək lav ara dırma aparılması üçün iştirakçıları prokurorluğa qaytarılması haqqında vəsatət qaldırmışdır. Müdafiəçinin bildirdiyini görərək, təqsirləndirilən şəxslərdən biri savadsız oldu undan istintaq hərəkətlərinin protokollarını təzyiqlə altında, onların məzmununu bəa etmədən imzalamışdır. Bu cür ciddi iddianın irəlilənilməsinə baxmayaraq, hakim ibtidai ara dırma zamanı yol verilmiş digər nöqsanlara görə iştirakçıları lav ara dırmanın aparılması üçün prokurorluğa qaytarılmamış vəsatəti rədd etməmişdir, ona görə də vəsatət hazırlıq iclasında təmin edilməmişdir, lakin hakim bildirmişdir ki, işin mahiyyəti üzrə baxılması zamanı bu vəsatəti yenidən qaldırılabilir.

şikətdə CPM-də təhqimlərinin keçirilməsi üçün lazım oldu u təqdirdə cinayət işinin lav ara dırmanın aparılması məqsədilə geri qaytarılması üçün heç bir məhdudiyət müəyyənləşdirilməyib. CPM-in 301 və 301.1.3-cü maddələrinə əsasən, məhkəmə baxımını məhkəmənin hazırlıq iclasında təmin edilməlidir, bir tərəftən ki, məhkəməyə dək icraat kobud pozuntulara yol verilmədən aparılması olsun. CPM-in 303.3-cü maddəsində

“kobud pozuntular” təsbit edilir ki, bunların da sırasına təqsirləndirilənlərin müdafi hüququnun pozulması və təqsirləndirilənlərin ana dilində istifadə etməklə hüququnun pozulması daxildir.

Layihə Qrupu həmişə sənədləndirən hakimlərin təqsirləndirilənlərlə ittiham aktını və cinayətinin digər materiallarını verdikdən sonra təqsirləndirilənlərin və onların müdafiçilərinin məhkəmə baxışına hazırlamalarını təmin etməklə üçün məhkəmə baxışlarını təxirə saldıqları halları müsbət nümunə kimi qeyd etmişdir.

Təqdir layihə halları:

- 29 iyul 2009-cu il tarixdə Xətai Rayon Məhkəməsində Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Fətəli Bəyimovun məhkəmə işi ilə bəli keçirilən məhkəmə iclasında hakim ibtidai ara dırma ilə bəli hər hansı şikayətin olub-olmadığını soruşmuşdur. Təqsirləndirilənlərsə bildirmişdir ki, o, zərərçəkmişlərə bəli verməyi xitam verməmişdir. Bunun cavabında sənədləndirən hakim müstəntiqi ifadə verməyi dəvət etməklə, məhkəmə baxışını təxirə salmışdır. 31 iyul 2009-cu il tarixdə müstəntiq və zərərçəkmişlərsə ifadə verdikdən sonra sənədləndirən hakim cinayətin xitam verilməsi barədə qərar çıxarmışdır.
- 02 iyul 2009-cu il tarixdə Sumqayıt şəhər Məhkəməsində Cinayət Məcəlləsinin 177.2.2, 177.2.3 və 177.2.4-cü maddələri – külli miqdarda ziyan vurmaqla bir qrup şəxslərin törətdiyi ourluq – ilə ittiham olunan Həsən Yusifov, Qiyas Məmmədov, Yengibar Yusifov, Səxavət Zeydov və Firuz Baloşlanovun məhkəmə işi ilə bəli keçirilən məhkəmə iclasında təqsirləndirilənlərdən biri ittiham aktını almadığını bildirmişdir. Hakim ittiham aktını ona verərək, ona müvafiq sənədlə tanınması üçün daha çox vaxt ayırmaq məqsədilə məhkəmə baxışını təxirə salmışdır.
- 06 iyul 2009-cu il tarixdə Nərimanov Rayon Məhkəməsində Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Fizuli Nəsimovun məhkəmə işi ilə bəli keçirilən məhkəmə iclası bəli kimi təqsirləndirilənlərsə ittiham aktının ona verilmədiyini bildirmişdir. Sənədləndirən hakim təqsirləndirilənlərsə ittiham aktını verərək, məhkəmə baxışını təxirə salmışdır.
- 20 iyul 2009-cu il tarixdə Nizami Rayon Məhkəməsində Cinayət Məcəlləsinin 177.2.1 və 177.2.2-ci maddələri – bir qrup şəxslərin törətdiyi ourluq – ilə ittiham olunan Samir Rəsulovun məhkəmə işi ilə bəli keçirilən məhkəmə iclasında təqsirləndirilənlərsə ona ittiham aktının verilmədiyini bildirdikdən sonra sənədləndirən hakim ona ittiham aktını verməyi və ona sənədlə tanınmaq üçün daha çox vaxt verməklə məqsədilə məhkəmə baxışını təxirə salmışdır.

- 22 iyul 2009-cu il tarixdə Bin q di Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 132-ci maddəsi – döym – il ittiham olunan E. ir liyev v S. ir liyevanın m hk m i i il ba lı m hk m iclası zamanı t qşir l ndiril n xsl r ittiham aktı verilm diyü üçün hakim hazırlıq iclasını t xir salmı dır.
- 29 iyul 2009-cu il tarixdə Bin q di Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – il ittiham olunan Ruslan Sarıyevin m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşir l ndiril n xs ittiham aktının verilm diyini a kar etdikd iclası t xir salmı dır.
- 03 avqust 2009-cu il tarixdə Sabunçu Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Gündüz M mm dovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında hakim t qşir l ndiril n xs ittiham aktının v m hk m bilmi inin verilm diyini a kar etdikd hazırlıq iclasını t xir salmı dır.
- 04 avqust 2009-cu il tarixdə X tai Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 221.2.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – il ittiham olunan Türkan Ba ırova v R hil smayılovanın m hk m i i il ba lı keçiril n hazırlıq iclasında t qşir l ndiril n xsl r ittiham aktının onlara verilm diyini iddia etmi l r. Hakim onlara ittiham aktını vermi v onlara qeyd olunan s n dl tanı olmaq üçün daha çox vaxt verm k m qs dil hazırlıq iclasını t xir salmı dır. Eyni hal 22 iyul 2009-cu il tarixdə A ır Cinay t l r Dair l r üzr M hk m d Cinay t M c ll sinin 181.2.3-cü maddəsi – quldurluq – il ittiham olunan P rvin H midov v Hüseyna a sg rovun m hk m i i il ba lı keçiril n m hk m iclasında mü ahid edilmi dir.

1.4 Pis rəftarla bağlı iddiaları səmərəli şəkildə araşdırmaq vəzifəsi

A HK-in 3-cü maddə sind deyilir:

“Heç k s i g nc y , qeyri-insani v ya l yaq ti alçaldan r ftara v ya c zaya m ruz qalmamalıdır”.

Bu maddə demokratik c miyyətli rin t m l d y rl rind n birini özünd ks etdirir. H tta terrorizm v müt kkil cinay tkarlıqla mübariz kimi n ç tin v ziyətli rd bel A HK i g nc , qeyri-insani v ya l yaq ti alçaldan r ftar v ya c zanı q ti olaraq qada an edir. A HK-nın 1 v 4 saylı Protokollarının mahiyyət dair müdd alarının bir çoxundan f rqli olaraq, 3-cü maddə heç bir istisnaya yol vermir v 15.2-ci maddə y sas n, h tta mill tin h yatını t hdid ed n fəvq lad hallar zamanı bel onun m hdudla dırılmasına icaz verilmir.⁴¹

⁴¹ Selmouni Fransaya qar t m hk m i i, A HM-in 28 iyul 1999-cu il tarixli Q rarının 95-ci b ndi.

Azərbaycan Konstitusiyasının 46-cı maddəsinin III bəndində təsbit edilmişdir ki, heç kəsin gəncliyə və ləyaqətindən asılı olaraq qoyulmuş qaydaları pozması. Bundan başqa, Cinayətlər Məcəlləsinin 113-cü maddəsinə əsasən, tutulmuş və ya azadlıqdan məhrum edilmiş şəxslərə gəncliyə və ləyaqətindən asılı olaraq qoyulmuş qaydaları pozması və ya azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılan cinayətdir. Bundan başqa, Cinayətlər Məcəlləsinin 133-cü maddəsinə əsasən, öz qulluq mövqeyində istifadə etməklə vəzifəli şəxslərin vəzifə mütəmadi olaraq döyməklə və ya sair zorakılıqla, güclü fiziki və ya psixi iztirablar verilməsi bəhdən on il dək müddət azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılan cinayətdir.

QK-nın⁴² 15-ci maddəsinə əsasən, iş gəncliyə və ləyaqətindən asılı olaraq qoyulmuş qaydaları pozması və ya azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılan cinayətdir. Lakin bu cür ifadələrdə iş gəncliyə və ləyaqətindən asılı olaraq qoyulmuş qaydaları pozması və ya azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılan cinayətdir. Eynilə, CPM-in 125.2.2-ci maddəsinə əsasən, zorakılıq, hədə-qorxu, aldatma, iş gəncliyə və ləyaqətindən asılı olaraq qoyulmuş qaydaları pozması və ya azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılan cinayətdir.

İş gəncliyə və ləyaqətindən asılı olaraq qoyulmuş qaydaları pozması və ya azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılan cinayətdir. Müvafiq tədbirin görülməsi dövlət orqanlarının vəzifəsidir və hakimlər bu cür iddiaların ara dırılması üzrə xüsusi cavabdehlik daşıyırlar. A HM qarşı çıxarmıdır ki, işə həbs alınarkən əlamətlərinə baxmayaraq, həbsdən azad edilərkən xərçətlər almırsa, xərçətlərinə bəhdən münasib izahat vermək Dövlətin vəzifəsidir ki, bu vəzifənin dərəcəsini yerinə yetirməsi A HK-in 3-cü maddəsinə əsasən məsuliyyət qaldırılması üçün tutarlı əsas ola bilər.⁴³ Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi 21 aprel 2006-cı il tarixdə daxili işlər orqanlarının mərkəzlərinə qeyri-insani və ləyaqətindən asılı olaraq qoyulmuş qaydaları pozması və ya azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılan cinayətdir.

Layihə Qrupu ifadə verməyə məcbur edilmiş işə bəhdən iddiaların ara dırılması üçün hakimlərin müvafiq tədbirlər gördüyü məhkəmə baxışlarına çox az rast gəlmişdir. İşə hallarda hakimlər bu cür iddialara ciddi yanaşaraq, onları diqqətdən kənar qoymurlar. Bir çox hallarda hakimlər işə bəhdən iddiaların ara dırılması ilə bəhdən müxtəlif, o cümlədən ziddiyyətli fikir bildirməklə, həttə sübut etmə vəzifəsini təqsirləndirilənlərin üzrinə qoymurlar.

Layihə Qrupu əvvəlki hallarda hakimlərin təqsirləndirilənlərin iş gəncliyə və ləyaqətindən asılı olaraq qoyulmuş qaydaları pozması və ya azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılan cinayətdir.

⁴² Azərbaycanın 2009-cu il dekabr ayında QK-nın Fakultativ Protokolunun ratifikasiyasının nəticəsində ölkənin Milli Preventiv Mexanizmi İnsan Hüquqları üzrə Milli Müvəkkil (Ombudsman) həyata alınmışdır.

⁴³ Aksoy Türkiyə qarşı məhkəmə işi, A HM-in 18 dekabr 1996-cı il tarixli Qərarının 61-ci bəndi, *Məmmədov (Cəlalov) Azərbaycan qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 11 yanvar 2007-ci il tarixli Qərarının 60-cı bəndi.

⁴⁴ Azərbaycan tərsinə MSHBP-nin 40-cü maddəsinə müvafiq olaraq 10 dekabr 2007-ci il tarixdə təqdim edilmiş hesabatın 127-ci bəndi.

- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Nəriman Rüstəmov və Səfirərovun məhkəməsinin 19 mart 2009-cu il tarixdə Sumqayıt Hörmətli Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilən şəxslər bildirmişlər ki, onlarla pis rəftar edilmişdir və onları döymüşlər, lakin sədrlik edən hakim məsələni ara dırmamışdır.
- Cinayət Məcəlləsinin 294.1-ci maddəsi ilə ittiham olunan Fizuli Məhərrəmovun məhkəməsinin 30 mart 2009-cu il tarixdə Sumqayıt Hörmətli Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilən şəxsin polisə saxlandığı zaman döyüldüyü ilə bağlı dediklərini sədrlik edən hakim qulaqardına vurmuşdur.
- Cinayət Məcəlləsinin 120.1-ci maddəsi – qəsdən adam öldürmə – ilə ittiham olunan Ruslan Məmmədovun məhkəməsinin 10 aprel 2009-cu il tarixdə Ağır Cinayətlər Dairəli üzrə Məhkəmədə baxılması zamanı müdafiəçi təqsirləndirilən şəxslərin məhkəməyə dək icraat dövründə pis rəftar edilmişliyi ilə bağlı vəsatət qaldırmışdır. Lakin sədrlik edən hakim bu ikaytin əsassız olduğunu qənaətinə gəlir ki, ləvəyə aradırma aparmadan vəsatət vermişdir.
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Nizami Balayevin məhkəməsinin 22 aprel 2009-cu il tarixdə Sumqayıt Hörmətli Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilən şəxs bildirmişdir ki, ibtidai istintaq zamanı polis işçiləri onunla qəddar rəftar etməklə, onu yazılı kəldözünü təqsirli bilməyə məcbur etmişlər. Lakin sədrlik edən hakim bu ikayti ara dırmamışdır.
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Pərvəz Həsənovun məhkəməsinin 21 aprel 2009-cu il tarixdə Binqədi Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilən şəxs bildirmişdir ki, o, polis məntəqəsində dindirilən zaman polis işçiləri tərəfindən döyülmüşdür. Bu ikayət cavab olaraq sədrlik edən hakim təqsirləndirilən şəxsə nə üçün bu məsələ ilə bağlı ikaytləri məhkəməyə dək olan mərhələdə qaldırmadığını soruşmuşdur. Təqsirləndirilən şəxs bildirmişdir ki, o bütün məsələləri məhkəmə iclasında qaldıracağını qarlamışdır. Hakim və prokuror ona bu məsələni məhkəmə iclasında deyil, məhkəməyə dək mərhələdə qaldırması üçün söyləmişlər.
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1 və 234.2-ci maddələri – satım qəsdilə qanunsuz olaraq külli miqdarda narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Azər Xanməmmədovun məhkəməsinin 12 may 2009-cu il tarixdə Sabunçu Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı əhəmiyyətli məhkəməyə dək istintaq mərhələsində onunla pis rəftar edildiyini və ifadəsini təzyiqlə altında imzaladığını bildirmişdir. O qeyd etmişdir ki, ifadəsini latın lifbası ilə yazılmışdır ki, o da həmin lifbanı oxuya bilmir. Həmin o, üzündəki zədəni göstərərək, həmin zədəni məhkəməyə dək istintaq zamanı aldığı bildirmişdir. Bundan sonra müdafiəçi bütün ifadələrin və sübutların qeyri-qanuni yolla alındığını və toplandığını

şahsın girdiyi, cinayetin xitam verilməsi ilə bağlı vəsatət qaldırmasıdır. Lakin hakim sadəcə ittiham aktının kifayət qədər tutarlı sübutlarla təmin edildiyini şahsın girdiyi, vəsatət tərdid etməlidir.

- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.3-cü maddəsi – ya ayı sahsın qanunsuz daxil olmaqla törədilmiş ourluq – ilə ittiham olunan Zöhrab Əsgərovun məhkəməsinin 11 iyun 2009-cu il tarixdə Nərimanov Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilən şəxs iddia etməlidir ki, məhkəməyə dəki icraat dövründə onunla pis rəftar edilmişdir. Xüsusilə də o iddia etməlidir ki, onu polis bölməsində döymülər və o, intihara cəhd etməlidir. Lakin sədrlik edən hakim bu iddiaları ara dırmamıdır.
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Rasim Quliyevin məhkəməsinin 23 sentyabr və 07 oktyabr 2009-cu il tarixlərində Sabunçu Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilən şəxs müstəntiqin (onun adını deyişikliklə) məhkəməyə dəki icraat zamanı onu günahını boynuna alma məcbur etdiyini bildirir ki, özünü təqsirli bilməsi barədə vəl verdiyi ifadəni geri götürmüşdür. Bundan başqa, təqsirləndirilən şəxs bildirməlidir ki, ibtidai ara dırma zamanı təqsirləndirilənin narkotik vasitələri əludəliyi barədə məhkəmə-tibbi ekspertizasının rəyini hazırlayan ekspert onun xeyrinə olacaq rəy hazırlamaq üçün ondan pul tələb etməlidir. Lakin hakim iddiaların heç birinin əlavə ara dırmasını aparmamıdır.

Hakimlərin fəndən söylənmiş ziddiyyətli və qeyri-məqbul iradlar:

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1 və 234.2-ci maddələri – satım qəsdilə qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Cavidan Əbiyev və Rəfail Məcidovun məhkəməsinin 02 iyun 2009-cu il tarixdə Yasamal Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilən şəxslərdən biri iddia etməlidir ki, məhkəməyə dəki icraat zamanı onlarla pis rəftar edilmişdir. Sədrlik edən hakim bu cür ikayətli rəy hazırlıq iclası zamanı verilməli olduğunu bildirir ki, bu iddianı diqqətə nəzarət saxlamıdır.
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Mehman Məmmədov və Rəhman Məmmədovun məhkəməsinin 05 avqust 2009-cu il tarixdə Nizami Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilənin məhkəməyə dəki icraat zamanı pis rəftara məruz qalmasını söyləmişsinə cavab olaraq, sədrlik edən hakim təqsirləndirilənin bu cür rəftarı təsdiqləmək üçün sübut təqdim etməli olduğunu bildirməlidir ki, bu da yuxarıda göstərilədiyi kimi pis rəftarla bağlı müyyənləşdirilmiş sübutetmə vəziyyətinə ziddir.⁴⁵

⁴⁵ Aksoy Türkiyə qanunvericiliyi, A HM-in 18 dekabr 1996-cı il tarixli Qərarının 61-ci bəndi.

- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.2 və 177.2.4-cü maddələri – külli miqdarda ziyan vurmaqla təkrar törətmə təhlükəsi – ilə ittiham olunan Namiq Babayev və Zəhmət Xəyalovun məhkəmə işinin 16 sentyabr 2009-cu il tarixdə Sabunçu Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı hakim təqsirləndirilən şəxslərin məhkəməyə dək icraat zamanı verdiyi yazılı ifadələri təsdiqləyib-təsdiqləmədiyini soruşmuşdur. Təqsirləndirilənlər “bovraq” imzalama əməlinə cəlb edildiyini bildirərək, həmin ifadələrdən imtina etdikdən sonra, hakim təqsirləndirilənlərin iddialarını ara dırmadan, “*imzaladı m bütünü sən dəri vəlcədən oxumalısan*” məsləhətini verməklə, məhkəmə baxımını davam etdirmişdir.
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1 və 234.2-ci maddələri – satım qəsdilə qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Novruz Nurullayev, Zəhmət Nurullayev və Əhəməd Əliyevin məhkəmə işinin 26 may 2009-cu il tarixdə Ağır Cinayətlər Dairələri üzrə Məhkəmədə baxılması zamanı təqsirləndirilənlərin iddia etdikləri ki, məhkəməyə dək icraat zamanı onlarla pis rəftar edilmişdir və onları gənclər üçün qalmışlar, nəticədə istədiyi zərər altında ifadə verməliyə. Bu iddialara cavab olaraq, sədrlik edən hakim heç bir tədbir görməmiş, pis rəftarla bağlı ittihamların yalnız məhkəməyə dək icraat zamanı verilmiş olduğunu bildirmişdir. Bundan başqa, müdafiəçilərin məhkəməyə dək icraat zamanı istintaqı aparmamış, müstəntiqi məhkəməyə dəvət etməklə haqqında vəsatət qaldırdıqda, sədrlik edən hakim heç bir əsaslandırma aparmadan vəsatəti rədd etmişdir.
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Zöhrab Kəfəliyev və Lyudmila Polozkovanın məhkəmə işinin 09 sentyabr 2009-cu il tarixdə Sabunçu Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı müdafiəçilərin məhkəməyə dək icraat zamanı 2009-cu ilin mart ayında təqsirləndirilənlərin hər ikisinin Sabunçu Rayon Polis Dairəsinin polis mərkəzlərini tərk etməklə pis rəftara məruz qoyulduğunu iddia edərkən, onların barəsində məhkəmə-tibbi ekspertizasının təyin olunması haqqında vəsatət qaldırmışdır. Hakim müzakirədən sonra iddiaların 2009-cu ilin mart ayına istinad etməsi şərtində xahiş edilmiş məhkəmə-tibbi ekspertizasının keçirilməsi üçün çox gec olduğunu bildirərək, vəsatəti rədd etmişdir. Təqsirləndirilənlərin hər ikisinin ibtidai istintaq zamanı təqsirləndirilənlərin boyunlarına alma əməlinə cəlb edildiklərini bildirərək, özlərini təqsirli bilmələri barədə verdikləri ifadələrdən imtina etmələrinə baxmayaraq, hakim bu cür iddialar üzrə əlavə ara dırma aparmadan, onlara etinasız yanaşmışdır.

Hakimlərin gənclər və pis rəftarla bağlı iddialarını zərər aldıkları təqsirli hallar:

- Cinayət Məcəlləsinin 234.2-ci maddəsi – satım qəsdilə qanunsuz olaraq külli miqdarda narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Əhəməd Əliyevin məhkəmə işinin 03 aprel 2009-cu il tarixdə Səbail Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilənlər bildirmişdir ki, məhkəməyə dək icraat zamanı onlarla pis rəftar edilmişdir və o, təqsirli olduğu zərər altında ifadə verməmişdir. Sədrlik edən hakim bu iddiaları ara dırma əqar verməmişdir və müvafiq dövlət orqanlarına soruşmuş, göndərmişdir.

- Cinayət Məcəlləsinin 180.2.2 və 180.2.4-cü maddələri – təkrarən törədilmiş soyunçu – ittiham olunan Bəhrüz Həsənovun məhkəmə işində 22 iyul 2009-cu il tarixdə Azərbaycan Cinayətlər Dairəsi üzrə Məhkəmədə baxılması zamanı təqsirləndirilən şəxs hazırlıq iclasında iddia etmişdir ki, onunla pis rəftar edilmiş və onun təqsiri boynuna alma məcbur etmişlər. Sədrlik edən hakim işin mahiyyəti üzrə baxılacaq məhkəmə iclasında bu məsələni ara dırma əraziləy verməmişdir.

1.5 İşinin müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsilə araşdırılması hüququ

AHM-nin 2009-cu ilin qanunlaşdırılması zamanı yaradılmış müstəqil və qərəzsiz məhkəmə tərkibində araşdırılması hüququ *“sözsüz AHK-in 6-cı maddəsinə təsbit edilmiş mühüm təminatdır ki, məhz qanunun aliliyi üçün təməl rolunu oynayır”*.⁴⁶ İşinin müstəqil və qərəzsiz məhkəmə tərkibində araşdırılması hüququ ÜHB-nin 10-cu maddəsinə də əksini tapmışdır və sonra daha genişləndirilmişdir. Məhkəmə Hakimiyyətinin Müstəqilliyi ilə bağlı əsas Prinsiplərdə⁴⁷, MSHBP-nin 14-cü maddəsinə verilir. Məhkəmədə ona qarşı irəli sürülmüş istənilən cinayət ittihamının araşdırılması zamanı hər kəsin qanunlaşdırılması əlahiyyəti, müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsilə işin ədalətli və açıq araşdırılması hüququna malikdir.⁴⁸

AHK-in 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində deyilir:

“Hər kəsin qanunlaşdırılması zamanı müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsilə əlahiyyətdən asılı şəkildə işin ədalətli və açıq araşdırılması hüququna malikdir”.

Bütün məhkəmələr və hakimlər icra və qanunvericilik hakimiyyətinə⁴⁹ əlçəkdən üzrə tərkibində asılı olmamalıdır.⁵⁰ Konstitusiyaya, qanunlara və ölkə siyasəti məhkəmələrinin və məhkəmə işçilərinin müstəqilliyini təmin etməlidir və təcrübəli hökumət, onun qurumları və əlahiyyəti xsləri, həmçinin qanunvericilik buna hörmətli yanaşmalıdır.

Tam müstəqillik əlahiyyətlərinin sərbəst şəkildə bölümləndirilməsini nəzərdə tutur ki, məhkəmə hakimiyyəti icra hakimiyyətinin qeyri-məqbul təsiri və ya müdaxiləsinə müdafiə edilmiş olsun. Məhkəmənin müstəqilliyini qiymətləndirən A HM əlahiyyətlərini nəzərdə tutur:

⁴⁶ Stefan Treçsel, *Cinayət Məhkəmə Prosessində İnsan Hüquqları*, Oksford Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s. 47.

⁴⁷ 26 avqust – 6 sentyabr 1985-ci il tarixdə keçirilən Azərbaycanın qanunvericilik orqanının alınması və cinayətkarlarla rəftar üzrə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Yeddinci Konqresində qəbul olunmuşdur və BMT-nin Baş Assambleyasının Qərarı ilə təsdiqlənmişdir.

⁴⁸ AT T-in Öhdəlikləri, ədalətli məhkəmə hüququ, Kopenhagen, 1990-cı il, 5.16-cı bənd.

⁴⁹ *Stran Greek Refineries v Stratis Andreadis Yunanıstana qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 9 dekabr 1994-cü il tarixli Qərarının 49-cu bəndi, rəq. nömrəsi 13427/87.

⁵⁰ *Ringeisen Avstriyaya qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 16 iyul 1971-ci il tarixli Qərarının 95-ci bəndi, rəq. nömrəsi 2614/65.

- onun üzvl rinin t yin edilm si qaydası;
- onların s lahiyy t müdd ti (v zif d qalma t minati);
- k nar t sirl r qar ı t minatların mövcudlu u; v
- orqanın müst qilliyinin zahiri lam t l ri.⁵¹

Yuxarıda deyildi ki kimi, m hk m t kc icra hakimiyy tind n deyil, h m d t r fl rd n asılı olmadan f aliyy t göst rm lidir. M hk m nin müst qilliyi m hk m nin mövqeyini k nardan mü yy nl dirm y yön lmi mexanizml rd n asılı oldu u halda, q r zsizlik hakiml rin davranı na v onun h r hansı i in yekun n tic sind nec ks olundu una i ar edir. A HM *q r zsizlik* konsepsiyasını bel ba a dü ür: “*Q r zsizlik qabaqcadan hasil olan yanlı q na tin v ya t r fke liyin olmadı ını göst rir. [...] Bu kontekstd h r hansı hakim in h r hansı i üzr xsi fikr malik olub-olmadı ını mü yy nl dirm y s y göst r n subyektiv yana ma il hakim in bu baxımdan ist nil n qanuni übh l ri aradan qaldırmaq üçün kifay t q d r t minatlar t klif edib-etm diyini mü yy nl dir n obyektiv yana manı f rql ndirm k mümkündür.*”⁵²

A HM subyektiv q r zsizlik bar d fikir yürütm k üçün t r fke likl ba lı faktiki sübut t l b edir v müvafiq qaydada t yin olunmu hakim in ksini sübut ed c k faktlar t qdim edil n q d r q r zsiz oldu u güman edilir.⁵³ Obyektiv sına g ldikd is *Fey Avstriyaya qar ı m hk m i* ind ⁵⁴ A HM qeyd etmi dir:

“*Obyektiv sınaq zamanı, hakim in özünü n davranı undan ba qa, onun q r zsizliyi il ba lı übh do uracaq t sdiql n bil n faktların olub-olmadı ı mü yy n olunmalıdır. Bu zaman h tta zahiri lam t l r xüsusi h miyy t k sb ed bil r. T hlük altında qalan m hk m nin demokratik c miyy td ictimaiyy t v sas n d cinay t mühakim si icraatı zamanı t qsirl ndiril n xs a lamalı oldu u inamdır. Bu o dem kdir ki, h r hansı m hk m i ind h r hansı hakim in q r zsizliyi il ba lı narahatlı in yaranmasına qanuni s b bin olub olmadı una q rar ver rk n t qsirl ndiril n xsin mövqeyi vacib h miyy t k sb edir, lakin h lledici deyil. Bu zaman h min narahatlı in obyektiv sasının olub olmadı ı mü yy n edilir.*”

T r fke lik m hk m nin q r zsizliyini mü yy n etm k üçün sas meyardır. Ona gör d hakim eyni i üzr vv lc ba qa v zif ni, m s l n, prokuror v ya v kil v zif l rini yerin yetirmi olduqda, q r zsizlik ilk baxı dan sual altına qoyulmalıdır.

Müst qillik v q r zsizlik t l bl ri bir-biri il sıx ba lıdır v b z n onları bir-birind n ayırmaq çox ç tindir⁵⁵ v A HM çox vaxt onlara birlikd baxır.

⁵¹ *Kampbel v Fel Birl mi Krallı a qar ı m hk m i*, A HM-in 28 iyun 1984-cü il tarixli Q rarının 78-ci b ndi.

⁵² *Piersak Belçikaya qar ı m hk m i*, A HM-in 1 oktyabr 1982-ci il tarixli Q rarının 30-cu b ndi.

⁵³ *Hau ildt Danimarkaya qar ı m hk m i*, A HM-in 24 may 1984-cü il tarixli Q rarının 47-ci b ndi.

⁵⁴ *Fey Avstriyaya qar ı m hk m i*, A HM-in 24 fevral 1993-cü il tarixli Q rarının 30-cu b ndi.

⁵⁵ *Lanqborqer sveç qar ı m hk m i*, A HM-in 22 iyun 1989-cu il tarixli Q rarının 32-ci b ndi.

Azərbaycanda ikinin müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsilə ara dırılması hüququ Azərbaycan Konstitusiyasının 127-ci maddəsində və CPM-in 28-ci maddəsində təsbit edilmişdir.

Məhkəmələrin Monitorinqi Proqramı ikinin müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsilə ara dırılması hüququ ilə bağlı prosessual məsələləri nəzərdən keçirmişdir, ona görə də məhkəmə hakimiyyətinin institusional bazasına dair məsələlər toxunulmuşdur. Qeyd edilmiş ticarət məhkəmə proseslərinin monitorinqi qrupunun müəhd edilmiş məhkəmə baxışlarında hakimlərin müstəqilliyinin və qərəzsizliyinin təzahürü ilə bağlı müəhd lərin səslandır.

Məhkəmələrin Monitorinqi Proqramı ikinin müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsilə ara dırılması hüququ ilə bağlı a a ıdakı əsas problemlə istiqamətli rə müyyənetmişdir: prokurorların hakimlərin müəvir sınd i tirək etməsi, h məğinin müəvir üçün məhkəmənin xüsusi müəvir ota ından deyil, hakimlərin xidməti kabinetlərinə istifadə edilmişdir.

Hakimlərin davranışını məhkəmənin qərəzsizliyini sual altına qoya bilər. Məsələn:

- Prokurorun məhkəmə dərflər münasib təqeyri-məqbul davranışına heç bir reaksiyanın olmaması;
- Hakimlərin i diqqətli zəmləri və ya hətta məhkəmə prosesinin gedi atı rində iclas zalını t rək etmələri;
- Təqsirləndirilən əsə dindirən zaman prokuror kimi çıxış etmələri;
- Hazırlıq iclasında məhkəməyə d k icraat zamanı pozuntulara yol verilib-verilmədiyini aydınlaşdırmamaları.

A a ıdakı hallarda Layihə Qrupu prokurorların hakimlərin müəvir sınd i tirək etdiklərini müəhd etməmişdir ki, bu da qanuna ziddir və belə bir fikir yaradır ki, hakim qərəzi özü qəbul etmişdir. Xüsusilə d a a ıdakı məhkəmə baxışları qeyd edilmişdir:

- Cinayət Məcəlləsinin 263.1 və 264-cü maddələri – ehtiyatsızlıqdan zərər kəmə xəsin səlamlı inə a ır zərər vurmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma və yol nəqliyyat hadisəsi yerində qaçma – ilə ittiham olunan Sabir Aydın Mirovun məhkəmə i i, Yasamal Rayon Məhkəməsi, 19 mart 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Hacıqulu Səlimovun məhkəmə i i, Yasamal Rayon Məhkəməsi, 31 mart 2009-cu il;

- Cinay t M c ll sinin 132-ci maddəsi – döym – il ittiham olunan Z f r fiyevin m hk m i i, Sumqayıt h r M hk m si, 13 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 127.1 v 132-ci maddəsi – q sd n sa lamlı a az a ır z r r vurma, döym – il ittiham olunan Az r Quliyev v Mansur s dullayevin m hk m i i, Bin q di Rayon M hk m si, 13 aprel 2009-cu il.

Layih Qrupu qeyd etmişdir ki, hakimlər bir çox hallarda müavir üçün m hk m nin xüsusi müavir otağından deyil, xidməti kabinetlərdən istifadə etmişlər. Bu cür pozuntular m hk m binalarında müvafiq imkanların olmaması ilə əsaslandırılabilir – məsələn, bəzi m hk m binalarında yalnız bir müavir otağı vardır.

Layih Qrupu həmçinin m hk m iclasında hakimlərin davranışlarının m hk m nin q r zsiqliyini sual altına qoydu. Uzun bir neçə həftəyə bənzər halda rast gəlməlidir, məsələn, prokurorun m hk m d t r fl r münasib təqeyri-m qbul davranışına heç bir reaksiyanın olmaması. Məsələn, Cinay t M c ll sinin 132-ci maddəsi – döym – il ittiham olunan Z f r fiyevin m hk m i in 13 aprel 2009-cu il tarixdə Sumqayıt h r M hk m sind baxılması zamanı s drlik ed n hakim prokurorun dindirmə zamanı t qşirləndiril n xsl d f l rl kobud kild müraciət etməsinə fikir verməmişdir. Eynilə, Cinay t M c ll sinin 320.1-ci maddəsi – r smi blankları, tampları, möhürləri qanunsuz hazırlama – il ittiham olunan Kazım Na i yevin m hk m i in 20 aprel 2009-cu il tarixdə Səbail Rayon M hk m sind baxılması zamanı prokuror t qşirləndiril n xsl kobud r ftar etmişdir. Lakin hakim müdaxilə etməmişdir. Lakin bu, özlüyündə hakimin iclasda i tirak ed n l r qar ı q r zli münasib tətin deyil, daha çox onun m hk m nin iclasını qeyri-s m r li kild idar etməsinin nəticəsidir.

Cinay t M c ll sinin 234.1 v 234.2-ci maddələri – satım q s di il qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – il ittiham olunan Mübariz Bayramov v Fərahim manovun m hk m i in 15 aprel 2009-cu il tarixdə Sumqayıt h r M hk m sind baxılması zamanı m hk m iclasında prokurorun iclasa “s drlik” etməsi təssüratı yaranmışdır. O, d f l rl ittiham olunan xsl rin v ahidlərin sözlərini kəsmişdir. Lakin hakim bu vəziyyətdə heç bir reaksiya verməmişdir. Bundan başqa, ahid iclas zalına daxil olarkən ittiham olunan xsl rd n birinin qohumu onunla bəli bəzi iradlar bildirmişdir, prokuror is h min qohumun üstün qı qıraraq, ona çox n zak tsiz formada, avara adlandırmaqla, iclas zalını t rk etməyi m r etmişdir. Sonra is prokuror h min qohumun ahid t zyi q göst rdiyini deməklə, ahid göst rri verməmişdir ki, h min qohuma qar ı ikay t versin. ahid t zyi qin olmadığını əsas g tir r k etiraz etdikdə, prokuror iclas zalında yerl n d mir barmaqlıqlara i ar etməklə ahid göst rri m l etməyi t qdird oraya dü c yini söyləmişdir. n sası is hakim müavir elan etdikdə bütün i tirakçılardan iclas zalını t rk etməyi t l b etmişdir və yalnız hakim, katib və prokuror iclas zalının qapılarını bağlayaraq, müavir d qalmışlar.

Cinayət Məcəlləsinin 128 və 132-ci maddələri – qəsd nəsləmləli ayağıngül zərər vurma və döymə – ilə ittiham olunan Fərhan Tağıyeva və Toğrul Tağıyevin məhkəmə işinin 22 aprel 2009-cu il tarixdə Binəqədi Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilənlərin işin ibtidai istintaqı zamanı müstəntiqin onlardan işin həllətmək və cinayət mühakimə icraatına xitam vermək üçün 2000 AZN məbləğində pul tələb etməsini qeyd etmişdir. Buna baxmayaraq, sədrlik edən hakim belə ciddi iddianı ara dırmamışdır.

Bəzən təqsirləndirilənlərin sındırılması zamanı açıq şəkildə ittiham edici qərar nümayiş etdirilmişdir. Məsələn, 07 iyul 2009-cu il tarixdə Binəqədi Rayon Məhkəməsində Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Gültkin Mustafayevanın məhkəmə işi ilə bəllə keçirilən məhkəmə iclasında hakim təqsirləndirilənlərsə ayağıda göstərdiyi kimi təzyiqli göstərmişdir:

Hakim: “Sənə onu linlə vurmaqla zərərçəkmişlə yığılıb zədələnmə bilməz. O, sənə nə ayağıdır”.

Təqsirləndirilən şəxs: “Mənə onu linlə vurdum. Onu itləməmişəm.”

Hakim: “İlinlə vurmaqla yığılmaq olmaz. Sənə onu itləmişəm, o da yığılıb.”

Bir sıra hazırlıq iclasları ilə bəllə da narahatlıq ifadə edilmişdir ki, həmin iclaslarda da sədrlik edən hakimlərin məhkəmə yəddə icraat zamanı hər hansı bir pozuntunun bəllə verib-vermədiyini ya soruşmamış, ya da bu cür halların bəllə verdiyi iddia edildikdə onları ara dırmamışlar. CPM-in 299.3.2-ci maddəsinə əsasən, sədrlik edən hakim aparılmış ibtidai ara dırma zamanı qanunun tələblərinə pozulub-pozulmadığını və ya hər hansı pozuntunun bəllə verib-vermədiyini aydınlaşdırmalıdır.

1.6 Təqsirsizlik Prezumpsiyası

AHK-in 6-cı maddəsinin 2-ci bəlləndində deyilir:

“Cinayət törətməkdə ittiham olunan hər kəsin onun təqsiri qanun əsasında sübut ediləndəkdə təqsirsiz hesab edilir.”

Bu qayda AT T-in Öhdəliklərinə dair qərarlarında təkrarlanır ki, hər kəsin onun təqsiri qanun əsasında sübut ediləndəkdə təqsirsiz hesab edilir.⁵⁶ Təqsirsizlik prezumpsiyası tələb edir ki, “məhkəmə üzvləri və zifət rini yerin yetirək işi təqsirləndirilənlərin ittiham olunduğu məllə törətməsi ilə bəllə vəllə dən formala mış fikirlə bəllə lamamalıdır; sübut etmə və zifət işi ittiham tərfinin üzrinə düyür və yaranan hər hansı übhət təqsirləndirilənlərin xeyrinə həllə olunmalıdır”⁵⁷ Nəticə etibarilə, hakim və digər hakimiyyət orqanları⁵⁸

⁵⁶ AT T-in Öhdəlikləri, dənli məhkəmə hüququ, Kopenhagen, 1990-cı il, 5.19-cu bəllənd.

⁵⁷ Barbera, Messegue və Joabardo İspaniyaya qarşı məhkəmə işi, A HM-in 6 dekabr 1988-ci il tarixli Qərarının 77-ci bəlləndi.

⁵⁸ Məsələn, Allenet de Ribemont Fransaya qarşı məhkəmə işi, A HM-in 10 fevral 1995-ci il tarixli Qərarının 36 və 37-ci bəlləndliəri: Məhkəmə hesab etmişdir ki, iki polis məddəminin məhkəmə istintaqı gətirdiyi bir vaxtda Daxili İşlər Nazirliyinin dənstəyi ilə keçirilmiş təbuaat konfransında verdikləri açıqlamalar təqsirsiz hesab edilənkə hüququnu pozmuşdur, bəllə ki,

t qşirl ndiril n xsl r m hk m prosesini zamanı onların t qşirsizlik prezumpsiyasına t şir göst r bil c k ist nil n h r k t v sözl rd n ç kinm lidirl r.

A HK-dan ba qa, t qşirsizlik prezumpsiyası Ü HB-nin 11-ci madd sind v MSHBP-nin 14-cü madd sind ks etdirilmi dir.

“T qşirl ndiril n xsl r m hk m prosesi zamanı onların t qşirsizlik prezumpsiyasına t şir göst r bil c k heç bir müq ssirlik atributu amil edilm m lidir. Bu cür atributlara t qşirl ndiril n xsl rin m hk m nin iclas zalında kamerada saxlanması, t qşirl ndiril n xsl rd n m hk m nin iclas zalında liqandallı, buxovlu v ya h bxsana uniformasında oturmalarının t l b edilm si v ya m hkum edilm i xsl rin ba larını qurxdıqları ölk l rd t qşirl ndiril n xsl rin m hk m baxı na ba ı qırılmu çıxarılması aid edil bil r. Avropa H bxsana qaydalarına sas n, hökmü qabaqlayan bu cür lam tl rd n uzaq olmaq üçün t qşirl ndiril n xsin özünü müvafiq paltarı olmadıqda, ona m hk m qar ısına çıxmaq üçün yax ı v ziyy td olan mülki paltar verilm lidir.”⁵⁹

Bundan lav , A HM-a sas n, “m hk m icraatının s rt v dav tli kild c r yan etm si adi mü ahid çid bel bir fikir formala dıra bil rdi ki, mühakim olunanlar “çox t hlük li cinay tkarlar”dır. M hk m nin iclas zalında mübahis do uran r ftar, t qşirsizlik prezumpsiyası prinsipini sarsıtmaqla yana ı, riz çil ri, ictimaiyy tin n z rind olmasa bel , öz gözl rind alçaltmı dir.”⁶⁰

T qşirsizlik prezumpsiyası: 1) sübutetm yükünü ittiham t r finin üz rin qoyur; 2) t minat verir ki, ksi sübut edilm diyi t qşird t qşir tör dilmi hesab edil bilm z; 3) h r hansı übh nin t qşirl ndiril n xsin keyrin h ll edilm sin t minat verir; v 4) cinay t tör tm kd t qşirli bilin n xsl rl bu prinsip uy un kild r ftar edilm sini t l b edir. S lahiyy tli qurumlar v xsl r t qşirsizlik prezumpsiyasına hörm t etm lidirl r. Bütün s lahiyy tli qurumlar m hk m icraatının n tic si bar d qabaqcadan fikir yürüd r k t qşirl ndiril n xsin günahkar olmasını t sdiql y n ictimai b yanatlar verm kd n yayınmaq v zif si da ıyırlar.⁶¹

T qşirsizlik prezumpsiyası t qşirl ndiril n xsin özün qar ı ifad verm m k hüququ il sıx ba lıdır.⁶² Bu hüquq özünd bir sıra hüquqi prezumpsiyaları,⁶³ xsin susmasından n tic çıxarılmasını,⁶⁴ q rar çıxarılar k n

h min açıqlamalarda “açıq kild riz çinin günahkar oldu u b yan edilm i dir ki, bu da birincisi, ictimaiyy ti onun günahkar olmasına inandırımı , ikincisi, müvafiq m hk m orqanı t r find n faktların qiym tl ndirilmi sini qabaqlamı dir.”

⁵⁹ Avropa H bxsana Qaydalarının 95(3)-cü qaydası; h mçinin bax: Standart Minimum Qaydaların 17(3)-cü qaydası, BMT-nin qtsadi v Sosial urasının 31 iyul 1957-ci il tarixli 663 C (XXIV) sayılı Q tnam si.

⁶⁰ *Rami vili v Koxreidze Gürcüstana qar ı m hk m i i*, A HM-in 27 yanvar 2009-cu il tarixli Q rarının 100-cü b ndi; H mçinin *Sarban Moldovaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 4 oktyabr 2005-ci il tarixli Q rarının 90-cı b ndi.

⁶¹ “Cinay t Prosesl rinin Mü ahid si D rsliyi”, Praktik Hüquq ünəslər üçün B l dçi 5, Beyn l xalq Hüquq ünəslər Komissiyası.

⁶² *Heaney v MakQines rlandiyaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 21 dekabr 2000-ci il tarixli Q rarının 40-cı b ndi.

⁶³ *Salabiaku Fransaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 7 oktyabr 1998-ci il tarixli Q rarının 28-ci b ndi.

söylən fikirləri,⁶⁵ bəraət aldıqdan sonra təqsirsizlik prezumpsiyasının saxlanması⁶⁶ və digər aspektləri ehtiva edir ki, məhkəmələrin monitorinqi proqramı imkanlarının məhdud olması səbəbindən onları qiymətləndirə bilməmişdir. Ona görə də təqsirsizlik prezumpsiyasına məl oluması ilə bağlı bu hesabatda əksini tapan müəhidlər və rəylər hakimiyyətin məhkəmə proseslərinin digəri tirəçilərinin təqsirləndirilən xsl r qar ı münasib ti üz rind qurulmuşdur. Bu baxımdan, müəhidlərin müstəqil və q r z s i z m məhkəmə vasitəsilə aradanırlması hüququ ilə laqlı aparılmışdır, belə ki, hakimin q r z s i z l i y i t təqsirsizlik prezumpsiyasının qorunmasının əsaslamasıdır.⁶⁷ Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində bu hüquq Azərbaycan Konstitusiyasının 63-cü maddəsində və CPM-in 21-ci maddəsində təsdiqlənmişdir.

Məhkəmələrin Monitorinqi Proqramı belə nəticəyə gəlmişdir ki, təqsirsizlik prezumpsiyasının çox yaradılan raitin qeyri-münasib olması nəticəsində pozulur. Daha konkret desək, bunun üçün təhlükəsizlik baxımından ciddi ehtiyac duyulmadıqda belə, təqsirləndirilən xsl r in məhkəmə iclaslarında liqandallı və d m i r barmaqlıqlar arxasında saxlanması təqsirsizlik prezumpsiyası ilə bağlı ciddi narahatlıqların yaranmasına səbəb olmuşdur. Bundan başqa, hakimiyyətin təqsirləndirilən xsl r qar ı münasib t l r i, h t t a i l b a l ı sübutları aradanırmazdan vəvlə hakimin təqsirləndirilən xsl r in günahkar olmasına işarə edən fikirləri siləndirməsi Layihə Qrupunun narahatlığına səbəb olmuşdur.

Layihə Qrupu müəhid etmişdir ki, bir sıra hallarda, təhlükəsizlik baxımından əsaslandırılmalı bilmədikdə belə, təqsirləndirilən xsl r il r i qandallı və d m i r barmaqlıqlar arxasında saxlanılmışlar. Məsələn, Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Azər Məmmədovun İrvan Hər Məhkəməsində 07 və 09 aprel 2009-cu il tarixlərdə baxılan məhkəmə işi narahatlıq doğurmuşdur. D m i r barmaqlıqlar arxasında yerləşdirilmiş təqsirləndirilən xsl r bütünlüklə iclas boyu liqandallı qalmışdır. Eyni hal Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Vüqar Rəsulovun məhkəmə işində 08 və 13 aprel 2009-cu il tarixlərdə Sumqayıt Hər Məhkəməsində baxılması və Cinayət Məcəlləsinin 221.3-cü maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Vüqar Bekimatovun məhkəmə işində 15 və 20 aprel 2009-cu il tarixlərdə İrvan Hər Məhkəməsində baxılması zamanı müəhid edilmişdir.

İş sürülməsi ittihamları və təqsirləndirilən xsl r in kriminal tarixçisi baxımından təhlükəsizliklə bağlı müvafiq qaydada əsaslandırılması səbəblər olmadıqca, təqsirləndirilən xsl r in liqandallı və f r q qoymadan d m i r barmaqlıqlar arxasında saxlanması təqsirləndirilən xsl r in təqsirsizlik prezumpsiyası və işinin müstəqil və q r z s i z m məhkəmə vasitəsilə aradanırlması hüququ ilə bağlı ciddi narahatlıqların yaranmasına səbəb olur.

Layihə Qrupu Cinayət Məcəlləsinin 234.2-ci maddəsi – satılmaqda olan qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Elçin Vəliyevin məhkəmə işində 07 Aprel 2009-cu il tarixdə Sabunçu Rayon

⁶⁴ *Tefner Avstriyaya qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 20 mart 2001-ci il tarixli Qərarının 15-17-ci bəndləri.

⁶⁵ *Minelli svençeriyə qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 21 fevral 1983-cü il tarixli Qərarının 31-33-cü bəndləri.

⁶⁶ *Sekanina Avstriyaya qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 25 avqust 1993-cü il tarixli Qərarının 30-cu bəndi.

⁶⁷ Stefan Treçsel, *Cinayət Mühakimə prosesində insan hüquqları*, Oksford Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s. 174.

Mhk m sind baxılması zamanı daha bir halı da qeyd etmi dir ki, bu zaman hakim bütün sübutları n z rd n keçirm d n t qşirl ndiril n xsin cinay ti tör tm si bar d onda v v lc d n formala mı fikrin oldu unu nümayi etdirmi dir. Hazırlıq iclası zamanı hakim t qşirl ndiril n xs m hk m y d k icraat zamanı özünü t qşirli bilib-bilm m yinin h min anda onun üz rin heç bir öhd lik qoymadı mı izah etm d n, t qşirl ndiril n xsd n satdı ı narkotik vasit l rin qiym tini soru mu dur.

Dig r bir nümun is Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan mran ıxovun 07 may 20009-cu il tarixd S bail Rayon Mhk m sind keçiril n m hk m i i olmu dur. T qşirl ndiril n xs ifad verm kd n imtina etdikd s drlik ed n hakim “ *ıxov, o q f sin içind v v ll r 4 d f olmusan, danı v biz problem yaratma*” dey r k, t l b etmi dir ki, o tör tdiyi m l bar d ifad versin.

Cinay t M c ll sinin 177.1, 177.2.2 v 177.2.4-cü madd l ri – külli miqdarda ziyan vurmaqla t krar n tör dilmi o urluq – il ittiham olunan Namiq Babayev v z m t X yalovun m hk m i in 16 sentyabr 2009-cu il tarixd Sabunçu Rayon Mhk m sind baxılması zamanı hakim t qşirl ndiril n xsl rin birind n özünü t qşirli bilib-bilm diyini soru mu dur. T qşirl ndiril n xs bildirmi dir ki, o özünü qism n t qşirli hesab edir. Müdafi çi t qşirl ndiril n xsd n elan olunmu ittihamın hansı hiss si üzr özünü t qşirli bildiyini soru duqda, hakim “*N dey c k?! Bu i i o q d r el yib ki, n yadında qalıb ki, hansı tarixd ki olub, hansı olmayıb?*” dey r k m s l y müdaxil etmi dir. Daha sonra hakim t qşirl ndiril n xs müdafi çinin sualını cavablandırma a imkan verm d n, m hk m baxı ını davam etdirmi dir. Qeyd ed k ki, t qşirl ndiril n xsin h min m hk m baxı ından v v l m hkumlu u olmamı dir.

Cinay t M c ll sinin 127.2.1 v 221.2.1 madd l ri – q sd n sa lamlı a az a ır z r r vurma v xuliqanlıq – il ittiham olunan Emin Abdullayev v Adnan Hacızad nin m hk m i in 06 noyabr 2009-cu il tarixd S bail Rayon Mhk m sind proses zamanı müdafi çi ibtidai istintaqı aparmı müst ntiqin dindirilm si haqqında v sat t qaldırmı dir. O qeyd etmi dir ki, istintaq zamanı ç kilmi foto kill ri müst ntiq d rc edilm l ri üçün kütl vi informasiya vasit l rin t qdim etmi dir v bu, t qşirsizlik prezumpsiyasını açıq kild poza bil n bir m ldir. Prokuror v sat t etiraz etmi dir. O bildirmi dir ki, müst ntiq m hk m baxı ında yalnız m hk m onun f aliyy tind nöqsan a kar etdikd v ya o, v zif s lahiyy t l rini a mı olduqda dindiril bil r. Hakim q rarını saslandırmadan, v sat ti r dd etmi dir.

1.7 Tərəflərin bərabərliyi

T r fl rin b rab rliyi prinsipi geni dal tli mühakim konsepsiyasının yalnız bir xüsusiyy tidir v özünd h mçinin cinay t mühakim icraatının ç ki m xarakterli olmasını t l b ed n t m l hüquqlarından birini

ehtiva edir.⁶⁸ T r fl rin b rab rliyi prinsipi icraatın h r bir t r fin öz d lill rini t qdim etm k üçün ks t r fl müqayis d xeyli d r c d lveri siz v ziyy t yaratmayan v t r fl r arasında dal tli tarazlı ı t min ed n⁶⁹ rtl r daxilind a labatan imkan verilm sini t l b edir. M hk m baxı ının ç ki m prinsipi sasında aparılması hüququ cinay t i ind h m ittiham t r fin , h m d müdafi t r fin dig r t r fin t qdim etdiyi qeydl r v sübutlardan x b r tutmaq v onlarla ba lı fikir bildirm k üçün b rab r imkanın yaradılmasını n z rd tutur. Milli qanunvericiliyin bu t l bin öd nm sini t min etm si üçün müxt lif yollar vardır. Lakin hansı üsulun seçilm sind n asılı olmayaraq, h min üsul h r bir t r fin qeydl rin t qdim edilm sind n x b rdar olmasını v onlarla ba lı öz fikirl rini bildirm si üçün real imkan ld etm sini t min etm lidir.⁷⁰

T r fl rin b rab rliyi prinsipi o dem kdir ki: 1) h r iki t r f i hazırla maq üçün b rab r zaman v imkanlara malik olmalıdır v onlara öz sübut v d lill rini t qdim etm k v qar ı t r fin sübut v d lill ri bar d izahat verm k üçün real rait yaradılmalıdır; 2) h r iki t r f icraatın ist nil n m rh l sind hüquqi nümay nd v ya özl rinin seçdiyi h r hansı ixtisaslı xs t r find n t msil olunmaq v onunla m sl h tl m k hüququna malik olmalıdırlar; 3) g r t r fl rd n biri m hk m d mühakim icraatının aparıldı ı dili ba a dü mürs , onda onlar t rcüm çinin köm yind n istifad etm k imkanına malik olmalıdırlar; 4) h r iki t r f hüquq v v zif l rin yalnız m hk m y t qdim olunmu sübutlar sasında q bul olunmu qarlar vasit sil t sir göst rilm si hüququna malikdir; v 5) h r iki t r f m hk m nin q rarından yuxarı m hk m instansiyasına apellyasiya ikay ti verm k hüququna malikdir.⁷¹

T qsirl ndiril n xs mübahis l ndiril n faktlarla ba lı ld edilmi sübutlara dair fikir bildirm k üçün imkanın yaradılması “ dal tli m hk m baxı ının” ayrılmaz t rkib hiss sidir, h tta prosedurun mü yy n anına aid olduqda da bel faktlar mahiyy t etibaril iddia edil n m l deyil.⁷² *Prokurorluq orqanları t qsirl ndiril n xsin xeyrin v ya leyhin malik olduqları bütün maddi sübutları müdafi t r fin açışlamalıdırlar.*⁷³

Buna baxmayaraq, *Rove v Deyvis Birl mi Krallı a qar ı m hk m i ind A HM qeyd etmi dir ki:*

“Müvafiq sübutların açıqlanması hüququ mütl q hüquq deyil. B z n cinay t mühakim icraatında t qsirl ndiril n xsin hüquqlarına qar ı qoyulmaqla qiym tl ndirilm li olan milli t hlük sizlik v ya ahidi qisas riskind n müdafi etm ehtiyacı, yaxud polisın cinay t ara dırma metodlarını m xfi saxlama t l bi kimi r qab t apararı maraqlar mövcud olur. Bu cür hallarda dig r xsin t m l hüquqlarını qorumaq v ya mühüm dövl t mara ını müdafi etm k m qs dil mü yy n sübutları müdafi t r find n m xfi saxlamaq lazım g l bil r. Lakin bu cür m hdudla dırıcı t dbird n yalnız buna ciddi ehtiyac olduqda istifad edil bil r, ks halda,

⁶⁸ *Brandstetter Avstriyaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 28 avqust 1991-ci il tarixli Q rarının 66-cı b ndi.

⁶⁹ *De Haes v Qicsels Belçikaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 24 fevral 1997-ci il tarixli Q rarının 53-cü b ndi.

⁷⁰ *Brandstetter Avstriyaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 28 avqust 1991-ci il tarixli Q rarının 67-ci b ndi. H mçinin *Ruiz Mateos spaniyaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 23 iyun 1993-cü il tarixli Q rarının 63-cü b ndi.

⁷¹ “Cinay t Prosesl rinin Mü ahid si D rsliyi”, Praktik Hüquq ünəslər üçün B l dçi 5, Beyn l xalq Hüquq ünəslər Komissiyası.

⁷² *Kamasinski Avstriyaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 19 dekabr 1989-cu il tarixli Q rarının 102-ci b ndi.

⁷³ *Edvardz Birl mi Krallı a qar ı m hk m i i*, A HM-in 16 dekabr 1992-ci il tarixli Q rarının 36-cı b ndi.

onlar 6-cı maddənin 1-ci bəndinin pozulmasına gətirib çıxara bilər [...]. Bundan başqa, təqsirləndirilən şəxsin iştirakçılıqda məhkəmə tərkibində baxılmasını təmin etmək üçün müdafiə tərkibinin hüquqlarının məhdudlaşdırılması nəticəsində məruz qaldığı çətinliklər məhkəmə orqanlarının həyata keçirdikləri prosedurlar vasitəsilə kifayət qədər tarazlaşdırılmalıdır. [...] İttiham tərkibinin haqqında söhbət gedən sübutun məhkəmə baxışını həyata keçirən hakim təqdim etməsi (baxılan halda) və bu yolla da hakimin sübutun açıqlanması barədə qərar çıxarmasına rəit yaratmaması rizqini iştirakçılıqda məhkəmədən məhrum etməkdir.”⁷⁴

Prokurorun ona dair hazırlanmış rəsmi hesabatla qarşı çıxmaq üçün lazım olan cinayətinin materiallarını özünü şəxsin təmsil etmək istəyən təqsirləndirilən şəxsə verməməsinin və onun cinayətinin ləvələyilməsinə əlverişli şərait yaratmamasının A HM tərkibinin bərabərliyi prinsipinin pozulması halı kimi qeyd etməkdir.⁷⁵

Azərbaycanda tərkibinin bərabərliyi prinsipi Azərbaycan Konstitusiyasının 127-ci maddəsinin II və VII bəndlərində və CPM-in 7.0.19, 11 və 32-ci maddələrində təsbit edilmişdir.

Məhkəmələrin Monitorinqi Proqramı daha çox prosesual məsələlərə və zəhəri məsələlərə fikir vermişdir. Layihə Qrupu bir sıra məhkəmə baxışlarında aparılmış müahidələrin nəticəsi olaraq, tərkibinin bərabərliyi prinsipi ilə bağlı narahatlıq doğuran əlaqədəki məhkəmə proseslərini qeyd etməmişdir:

- Cinayət Məcəlləsinin 177.1-ci maddəsi – ourluq – ilə ittiham olunan ləyan həmə dovun məhkəmə iştirakçılıqda 06 aprel 2009-cu il tarixdəki hər məhkəmə baxılması zamanı sərlik edən hakim təqsirləndirilən şəxsin ittiham aktını alıb-almadığını A HK-in 6-cı maddəsinin 3-cü hissəsinə və CPM-in 91.5-ci maddəsinə uyğun olaraq aydınlaşdırmaq üçün qərar vermişdir. Eynilə, Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Mürsəl R sulovun məhkəmə iştirakçılıqda 07 aprel 2009-cu il tarixdəki hər məhkəmə baxılması zamanı sərlik edən hakim təqsirləndirilən şəxsinə qarşı irəliləyən ittiham aktını alıb-almadığını yoxlamamışdır. ləv olaraq, iclas zamanı hakim yalnız prokurordan vəsatətinin, suallarının və ya etirazının olub-olmadığını soruşmuşdur. Müvafiq olaraq, həmin məhkəmə baxışında sərlik edən hakim təqsirləndirilən şəxs heç fikir vermədən, yalnız prokurordan vəsatət, sual və ya etirazlarının olub-olmadığını soruşmuşdur.
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Firdovsi Şərovun məhkəmə iştirakçılıqda 29 mart 2009-cu ildə Yasamal Rayon Məhkəmə baxılması zamanı təqsirləndirilən şəxs bir neçə dəfə qeyd etməmişdir ki, ona ittiham aktının surətini təqdim edilməmişdir və ona qarşı irəliləyən ittihamların xarakteri barədə məlumat verilməmişdir.

⁷⁴ *Rove v Deyvis Birləmi Krallıq qarşı məhkəmə iştirakçılıqda*, A HM-in 16 fevral 2000-ci il tarixli Qərarının 65-66-cı bəndləri.

⁷⁵ *Fouçer Fransaya qarşı məhkəmə iştirakçılıqda*, A Hm-in 17 mart 1997-ci il tarixli Qərarının 36-cı bəndi.

H məçinin, qeyd edilmişdir ki, təqsirləndirilən şəxsin dediklərinə əsasən, məhkəmə yədk icraat zamanı o, sənədləri oxumadan imzalama əməli törədilmişdir. Bu müraciət hakim tərəfindən prokurorun etirazı əsasında, heç bir əlavə araşdırma aparılmadan rədd edilmişdir. Bundan başqa, bu itkiyə tələflə bəllitəqsirləndirilən şəxslə mübahisə edərək nə hakim onları təkzib etmişdir.

- Cinayət Məcəlləsinin 306.1-ci maddəsi – məhkəmənin hökmünü, qərarını, yaxud digər aktını icra etmə və ya həmin məhkəmə aktlarının icrasına maneçilik törətmə – ilə ittiham olunan İzzamin Kərimovun məhkəmənin 05 avqust 2009-cu il tarixdə Sabunçu Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı hakim yalnız prokurordan məhkəmə yədk icraat zamanı hər hansı nöqsanlara yol verilib-verilmədiyini və ya cinayət mühakimə icraatına xitam verilməsi üçün hər hansı əsasların olub-olmadığını soruşmuşdur və təqsirləndirilən şəxslə sualı cavablandırmaq üçün rəit yaradılmamışdır.
- Cinayət Məcəlləsinin 128-ci maddəsi – qəsdən saxlamalı əyüngül zərər vurma – ilə ittiham olunan Ziya Qulamliyevin məhkəmənin 28 sentyabr 2009-cu il tarixdə Sumqayıt Hər Məhkəməsində baxılması zamanı hakim məhkəmə-tibbi ekspertizasının rəyini nəzərləməməsi, təqsirləndirilən şəxslə ekspertizanın nəticələri barədə məlumat verməmişdir. Hakim yalnız ikinə materiallarına məhkəmə-tibbi ekspertizasının rəyinin əlavə olunduğunu bildirmişdir.

Bir neçə itki qədər layiq hal:

- Cinayət Məcəlləsinin 178.2.3 və 320.1-ci maddələri – xeyli miqdarda ziyan vurmaqla törədilmiş dəlil düzluq və saxtəşənədlər, möhürlər və ya blanklar hazırlama – ilə ittiham olunan Akif Mirov və Nizami Zizovun məhkəmənin 12 may 2009-cu il tarixdə Açıq Cinayətlər Dairələri üzrə Məhkəmədə baxılması zamanı hazırlıq iclasında müdafiəçi istintaq orqanlarından itkiyə tələflər k, bildirmişdir ki, onan təqsirləndirilən şəxslərlə görüşməyə icaz verilməmişlə ittiham aktı və digər müvafiq materiallar onan təqdim edilmişdir. Hakim ittiham tərəfindən təqsirləndirilən şəxslə ittiham aktını və bütün digər materialları təqdim etməyi tapırmı və müdafiəçiyə bu materiallarla tanış olmaq üçün kifayət qədər vaxt verməmişdir. Sədrlik edən hakim daha sonra təcrübəxanə rəhbərliyində təqsirləndirilən şəxslə rəddərudan da vəkilləri ilə görüşməyə imkan yaradılıb-yaradılmadığını aydınlaşdırmaq üçün soruşu göndərmiş qərəz almışdır.
- Layihə Qrupu sədrlik edən hakimin prokuror tərəfindən kifayət qədər sübut təqdim edilmədiyini əsas gətirməklə cinayət ikinə xitam verdiyi halı xüsusi qeyd etmişdir. Cinayət Məcəlləsinin 234.2-ci maddəsi – saxtəşən qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Elnur Quliyevin məhkəmənin 23 iyul 2009-cu il tarixdə Binqədi Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı hakim ittiham tərəfindən təqdim etdiyi sübutların kifayət qədər olmamasını əsas gətirərək, təqsirləndirilən şəxslə rəddərudan bəllitə hökmü çıxarmışdır. Nəticədə, təqsirləndirilən şəxslə məhkəmə zalında həbsdən azad edilmişdir.

1.8 Şahidləri dindirmək hüququ

A HK-in 6-cı maddəsinin 3-cü bəndinin “d” yarım bəndində deyilir ki, cinayət törətməkdə ittiham olunan hər kəsin əlaqədəki hüquqları vardır:

“onun leyhinə ifadə verməyi əhdi rə dindirmək və ya bu əhdi rə dindirilməsinə nail olmaq və onun leyhinə ifadə verməyi əhdi rə üçün eyni olan rəqlərlə onun lehində olan əhdi rə çəkməyə və dindirməyə nail olmaq.”

A HK-in 6-cı maddəsinin 3-cü bəndinin “d” yarım bəndində təsbit edilmiş hüquqa A HM adətən 6-cı maddənin 1-ci bəndinin ümumi qaydasına əsasən, “3-cü bənddə kəsinə tapmış təminatlar, hər eynənə ləvə, 1-ci bənddə təsbit edilmiş dəlillə m h k m konsepsiyasının tərkib hissəsidir”⁷⁶ kimi yanaşır. Əhdi rə dindirmək təminatı icraatın çəki m xarakterliliyini təmin edir, müdafiə tərifin təqsirləndirilən şəxsləri toplamaq sübutu mübahisələndirmək və öz sübutlarını təqdim etməklə üçün dəlillə imkan yaradır, bununla da təriflərin bərabərliyi prinsipini xidmət etməli olur ki, bunların hamısı birlikdə təqsirləndirilən şəxsin m h k m baxımının aktiv iştirakçısına çevrilməsinə təmin edir.⁷⁷

Bu hüquq nəinki ittiham və müdafiə təriflərinin bu məsələdə bərabər tutulmasına gətirib çıxarır, həm də əhdi rə dindirilməsinin ümumilikdə çəki m prinsipi əsasında aparılmasını, bütün sübutların prinsip etibarilə açıq m h k m baxımında təqsirləndirilən şəxslərin qarşısında kəsarqumentin gətirilməsinə imkan yaratmaqla təqdim edilməsinə tələb edir.⁷⁸ Lakin bu o demək deyil ki, əhdi ifadəsinin sübut kimi qəbul edilməsi üçün ifadə h m m h k m d açıq baxım zamanı verilməlidir, çünki müəyyən hallarda bu mümkün deyil. Müdafiə tərifin hüquqlarına hörmətli yanaşılmalı təqdir, m h k m y d k icraat zamanı alınmış ifadələrdən bu kild istifadə edilməsi özlüyündə Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi və 3-cü bəndinin “d” yarım bəndi ilə ziddiyyət təşkil etmir.

Bir qayda olaraq, bu hüquqlar tələb edir ki, hakim təqsirləndirilən şəxslərinə qarşı ifadə verməyi əhdi rə altına almaq və dindirmək üçün ya əhdi ifadəni verərək, ya da icraatın daha sonrakı mərhələsində imkan yaratmalıdır.⁷⁹ A HM hesab edir ki, yerli qanunvericilikdə bəzi kateqoriyadan olan əhdi rə, məsələn ailə üzvlərinin, sübutları təqdim etməklə öhdəliyində azad edilməli rə cinayət i l rində öz ailə üzvlərinin əhdi rə qismində qohumuna qarşı ifadə verməsinin məni dilemma yarada biləcəyi baxımından A HK- ziddiyyət

⁷⁶ *Boni Avstriyaya qarşı m h k m i i*, A HM-in 6 may 1985-ci il tarixli Qərarının 29-cü bəndi. v v l k i i l r d A HM bu hüquqa ayrıca baxımındır – bax: Stefan Treçsel, *Cinayət Mühakimə icraatında nəşən Hüquqları*, Oksford Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s. h.292.

⁷⁷ Stefan Treçsel, *Cinayət Mühakimə icraatında nəşən Hüquqları*, Oksford Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s. h. 293.

⁷⁸ *Barbera, Messegue v Joabardo İspaniyaya qarşı m h k m i i*, A HM-in 6 dekabr 1988-ci il tarixli Qərarının 78-ci bəndi.

⁷⁹ *A Avstriyaya qarşı m h k m i i*, A HM-in 26 aprel 1991-ci il tarixli Qərarının 27-ci bəndi.

t kil etmir. Bundan başqa, Avropa İttifaqına üzv Dövlətlərdən bir neçəsinin yerli qanunvericiliyində buna oxşar müddəalar yer almıdır.⁸⁰

CPM-in 328.1-ci maddəsinə əsasən, Azərbaycanın məhkəmə iclasında əhəmiyyətli ayrılıqda və digər əhəmiyyətli iştirakı olmadan dindirilməlidir. Bu maddənin məzmununa görə, hakim və ya məhkəmə administrasiyası əhəmiyyətli bir-biri ilə ünsiyyət qurmaqla rəhbərlik etməlidir. Bu müddəada əhəmiyyətli korlanma kimi çox spesifik bir məsələ toxunur. CPM-in 328.5-ci maddəsində deyilir ki, əhəmiyyətli and içdikdən sonra məhkəmə iclasında sərəfət əhəmiyyətli icraatda iştirak etmə digər xsl rəhbərlik münasibətini aydınlaşdırmalıdır. Bu tələb əhəmiyyətli ifadələrinin qərəzsizliyini qiymətləndirmək üçün ilkin addımdır. Bu maddənin ifadə vermək vəzifəsindən azad ailə üzvünün və ya digər xsl rəhbərlik öz hüquqlarını bilməsinə bəyən de-fakto ifadə verməyə məcbur edilməsinə təminatdır.

Layihə Qrupu qeyd etmişdir ki, müəhiyyətli əhəmiyyətli məhkəmə iclaslarında (Ağ Cinayət Dairələr üzrə Məhkəmə istisna olmaqla) əhəmiyyətli yerlərdə müvafiq rəhbərlik yoxdur. Bu isə pozuntuya səbə olur, belə ki, əhəmiyyətli məhkəmə baxımında dindirilmədən və lə bir-birləri ilə ünsiyyət qırırlar. Layihə Qrupu maddənin əhəmiyyətli dindirilməsi qaydalarının pozulduğunu bir neçə halı qeyd etmişdir ki, burada əhəmiyyətli ifadələri alınmamı və ya sübutları qədim edilməməsi məhkəmənin iclas zamanında oturmalarına icaz verilməmiş və onlar özlərindən və ləki əhəmiyyətli ifadələrini dinləməsi və məhkəmə icraatını izləməlidir. Layihə Qrupu maddənin hakimin heç bir səbə göstərmədən və müəhiyyətli əhəmiyyətli aparmadan müdafiət rəhbərlik hansı əhəmiyyətli dindirilmə haqqında müraciətini rədd etdiyi və ya müdafiət rəhbərlik cinayətində materiallarından hansısa sübutların yoxa çıxması ilə bağlı ittihamını nəzərə almadığı halları müəhiyyətli etmişdir.

Layihə Qrupu bir sıra hallarda qanunla tələb edilməsinə baxmayaraq, sərəfət əhəmiyyətli hakimin dindirilmədən və ləki əhəmiyyətli prosesində digər iştirakçıları və/və ya zərərçəkmiş və təqsirləndirilən xsl rəhbərlik aralarında olan münasibətli araşdırmamı müəhiyyətli etmişdir.⁸¹ Bəzi hallarda yaxın qohumlar/ailə üzvləri təqsirləndirilən xsl rəhbərlik ifadə verməməsi hüququndan xəbərsiz ifadə verməlidir. Bəzi hakimlər qanunla tələb olunmasına baxmayaraq, ifadə almazdan və ləki əhəmiyyətli rəhbərlik ünsiyyətli rəhbərlik sərəfət əhəmiyyətli tələb etməmişdir.⁸² Maddənin, bir neçə məhkəmə baxım zamanı hakimlər əhəmiyyətli rəhbərlik hüquq və vəzifələrini izah etməmiş və ya yanlış ifadəyə görə cinayət məsuliyyəti daşıdıqları barədə onları xəbərdar etməmişdir.

əhəmiyyətli rəhbərlik təqsirləndirilənlərin dindirilmədən və ləki məhkəmənin iclas zamanında oturduqları hallar:

- Cinayət Məcəlləsinin 320.1-ci maddəsi – rəhbərlik blankları, tampları, möhürləri qanunsuz hazırlama – ittiham olunan Kazım Nəziyevin məhkəmə işi, Səbail Rayon Məhkəməsi, 20 aprel 2009-cu il;

⁸⁰ *Unterpertinger Avstriyaya qarşı* məhkəmə işi, A HM-in 24 noyabr 1986-cı il tarixli Qərarının 30-cu bəndi.

⁸¹ CPM-in 328.5-ci maddəsi.

⁸² CPM-in 328.3-cü maddəsi.

- Cinay t M c ll sinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Nəriman Rüstəmov və Səfirə Səfərova məhkəmə işi, Sumqayıt İstinaq Məhkəməsi, 31 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 120.2.2-ci maddəsi – qəsdən adam öldürmə – ilə ittiham olunan Zəvur Pirmuradovun məhkəmə işi, Azərbaycan Cinayət Rəis Dairəsi üzrə Məhkəmə, 01 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 178.2.2, 320.1 və 320.2-ci maddələri – külli miqdarda ziyan vurmaqla törədilmiş dəlil düzluğu və rəsmi blankları, tampları, möhürlənmiş qanunsuz hazırlama və satma – ilə ittiham olunan Hicran Aydınlının məhkəmə işi, Zəvur Rəis Dairəsi üzrə Rayon Məhkəməsi, 01 aprel 2009-cu il.

Hakimin heç bir sərbəst göstərmədən/müəvəzirə aparmadan müdafiət rəisinin hər hansı əhdi dindirmək haqqında müraciətini rədd etdiyi və ya müdafiət rəisinin cinayət işinin materiallarından hansısa sübutların yoxa çıxması ilə bağlı ikayətini nəzərə almadığı hallar:

- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan İqar Adıyevin məhkəmə işi, Sumqayıt İstinaq Məhkəməsi, 14 aprel 2009-cu il. Təqsirləndirilənin xəsin məhkəmə iclasına əhdi dəvət etməklə bərdə bir neçə vəsatət qaldırmasına baxmayaraq, sədrlik edən hakim buna icaz verməmişdir.
- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Dürdan Əhmədovun məhkəmə işi, Binqədi Rayon Məhkəməsi, 04 may 2009-cu il. Müdafiətçi əhdi rəis d v t edilməsi və dindirilməsi ilə bağlı vəsatət qaldırmıdı, lakin sədrlik edən hakim heç bir izahat vermədən vəsatəti rədd etmişdir.
- Cinayət Məcəlləsinin 29, 120 və 228.1-ci maddələri – qəsdən adam öldürmə, qanunsuz olaraq odlu silah saxlama – ilə ittiham olunan Hüseyn Qədimovun məhkəmə işi, ki Apellyasiya Məhkəməsi, 15 aprel 2009-cu il. Təqsirləndirilənin xəsi ibtidai istintaqı aparmı müstəntiqin əhdi qismində dindirilməsi ilə bağlı vəsatət qaldırmıdır. Təqsirləndirilənin xəsi daha sonra qeyd etmişdir ki, məhkəməyə dəkə aparılan istintaq zamanı lə edilmiş bəzi sübutlar, o cümlədən, nəzərçəkmişin ailə üzvlərinin ifadələri bilərəkdən istintaq materiallarından çıxarılmıdır. Buna baxmayaraq, sədrlik edən hakim prokurorun etirazını nəzərə alaraq, vəsatəti səsiz hesab etməklə rədd etmişdir.
- Cinayət Məcəlləsinin 221.2.2-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Bülfəz Mənovun məhkəmə işi, Sumqayıt İstinaq Məhkəməsi, 29 oktyabr 2009-cu il. Hakim tərəflərdən vəsatətlərinin olub-olmadığını sorumuşdur. Heç bir vəsatət qaldırılmasada, bir azdan təqsirləndirilənin xəsi bəzi əhdi rəis dindirilməsini xahiş etmişdir. Hakim müraciətin rəsmi kildə vəsatət formasında edilmədiyini səs gətirərək, xahiş rədd etmişdir. Hakimin bunu həmənin CPM-də tələb edildiyi kildə aydın və bəadünləndirə izah etməmişdir. Təqsirləndirilənin xəsin müdafiətçisinin olmaması faktı bu pozuntunu daha da ağırladırmıdır.

- Cinay t M c ll sinin 127.2.3 v 221.2.1-ci madd l ri – q sd n sa lamlı a az a ır z r r vurma v bir qrup xs t r find n tör dilmi xuliqanlıq – il ittiham olunan Emin Abdullayev v Adnan Hacızad nin m hk m i i, S bail Rayon M hk m si, 07 oktyabr 2009-cu il. Müdafi çi müdafi t r finin mövqeyini müdafi etm k üçün bir neç ahidin dindirilm si haqqında v sat t qaldırmı dır, hakim is q rarını saslandırmadan, h min ahidl rd n yalnız birinin m hk m y ça ırılmasına icaz vermi dir. Bu q rar prokurorun müdafi çinin ahidl r siyahısına etirazından sonra verilmi dir.

Qohumların ifad verm m k hüququ bar d m lumatlandırılmadan ifad verdikl ri hallar:

- 28 sentyabr 2009-cu il tarixd Sumqayıt h r M hk m sind Cinay t M c ll sinin 128-ci madd si – q sd n sa lamlı a yüngül z r r vurma – il ittiham olunan Ziya Qulam liyevin m hk m i i üzr keçiril n m hk m iclasında ahid t qşir l ndiril n xsin anası oldu u halda, dindirilm zd n vv l hakim ona yaxın qohumlarının leyhin ifad verm m k hüququnun olmasını izah etm mi dir.

Hakimin dindirm d n vv l ahidl rin heç birind n xsiyy tl rini t sdiq etm l rini t l b etm diyi hallar:

- 03 iyun 2009-cu il tarixd N simi Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 177.1-ci madd si – o urluq – il ittiham olunan Kamran Novruzovun m hk m i i üzr keçiril n m hk m iclasında ahidd n ifad verm mi d n vv l xsiyy tini t sdiq ed n h r hansı s n d t qdim etm si t l b olunmamı dır.
- 12 iyun 2009-cu il tarixd Nizami Rayon M hk m sind Cinay t M c ll sinin 177.2.1 v 177.2.3-cü madd l ri – ya ayı sah sin qanunsuz daxil olmaqla bir qrup xs t r find n tör dilmi o urluq – il ittiham olunan Taleh H imov v Nazim Abdullayevin m hk m i i üzr keçiril n m hk m baxı ı.

ahidl r hüquq v v zif l rinin izah edilm diyi v onların yalan ifad verm y gör cinay t m suliyi ti da ıdıqları bar d x b rdar edilm dikl ri hallar:

- Cinay t M c ll sinin 180.1-ci madd si – soy unçuluq – il ittiham olunan Az r Nisdimovun m hk m i i, Sabunçu Rayon M hk m si, 06 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 180.2.1-ci madd si – soy unçuluq – il ittiham olunan Zaur Hacım mm dovun m hk m i i, A ır Cinay tl r Dair l r üzr M hk m , 29 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – döym – il ittiham olunan Gült kin Mustafayevanın m hk m i i, Bin q di Rayon M hk m si, 07 iyul 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 126.1-ci maddəsi – qəsdən saxlanılmağa məruz qədər vurma – ilə ittiham olunan Zaur İliyev və İqarə manovunun məhkəməsi, Azərbaycan Cinayətlər Dairəsi üzrə Məhkəmə, 04 avqust 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Ramilla Mustafayevanın məhkəməsi, Sumqayıt İstinaf Məhkəməsi, 13 noyabr 2009-cu il.

Bütün əhədlər yalnız ifadə verdikdən sonra onlara hüquq və vəzifələrinin izah edildiyini təsdiqləyən bildiriş imzalamırlar.

1.9 Hüquqi yardım almaq hüququ

AHK-in 6-cı maddəsinin 3-cü bəndinin “c” yarım bəndində deyilir ki, cinayət törətməkdə ittiham olunan hər kəsin əlaqədəki minimum hüquqları vardır:

[...] “*xəsnəvə özünün seçdiyi müdafiəçi vasitəsilə özünü müdafiə etməklə və müdafiəçinin xidmətini ödəməklə üçün vəsaiti kifayət etmədiyi zaman, daldə mühakiməsinin maraqları tələb etdikdə belə müdafiədən pulsuz istifadə etməklə*”.

Bu hüquqlar məhkəməyə dəklə istintaq və işin məhkəmədə ara dırılması mərhələsi də daxil olmaqla, mühakimə icraatının bütün mərhələlərinə aiddir. Təqsirləndirilənin xəsnəvə (a) özü belə istədiyi təqdirdə, özünü xəsnəvə müdafiə etməklə; (b) özünün seçdiyi müdafiəçinin hüquqi xidmətlərindən faydalanmaqlə; (c) və xəsnəvə müdafiəçinin xidmətini ödəməklə üçün vəsaiti kifayət etmədiyi təqdirdə və daldə mühakiməsinin maraqları tələb etdikdə, belə müdafiədən pulsuz istifadə etməklə hüququ vardır.

Təqsirləndirilənin xəsnəvə dövlət tərəfindən təyin olunan müdafiəçinin xidmətlərinin formal deyil sənəklə olmasının təmin edilməsi Dövlətin öhdəliyidir. Bununla belə, təqsirləndirilənin xəsnəvə kil seçməklə hüququ mütləq deyildir. Dövlət təqsirləndirilənin xəsnəvə iradəsi ləyhinə olaraq, və kil təyin edilməklə, bir rətlə ki, bu cür təyinat daldə mühakiməsinin maraqları ilə səslandırılmı olsun.⁸³ Kimin məhkəməyə çıxacağını tənzimləyən məhdudiyyətlər mümkündür, məsləhət, daha münasib müdafiə təmin etməklə üçün ali məhkəmələrlə yalnız ixtisaslaşmış vəkillərin çıxmasına icaz verilməsi⁸⁴ və xəsnəvə adı xəsnəvə zinəpəkar və kilin təyin edilməsi tələbinin qoyulması məqbul hesab edilir.⁸⁵

⁸³ *Krosant Almaniyaya qarşı məhkəməsi*, A HM-in 25 sentyabr 1992-ci il tarixli Qərarının 34-cü bəndi.

⁸⁴ *Məftah və bəqaları Fransaya qarşı məhkəməsi*, A HM-in 26 iyul 2002-ci il tarixli Qərarının 47-ci bəndi.

⁸⁵ *Mayzət Rusiyaya qarşı məhkəməsi*, A HM-in 20 yanvar 2006-cı il tarixli Qərarının 68-ci bəndi.

T qşir l ndiril n xsin hüquqi yardım almaq hüququ müdafi sin hazırlamaq üçün kifay t q d r vaxt v rait malik olmasını n z rd tutur.⁸⁶ “Kifay t q d r vaxt” m fhumu i in hallarından, y ni m hk m icraatından, i in faktiki hallarından, ittihamın növü v a ırlıq d r c sind n asılıdır. “Kifay t q d r rait” m fhumu is i in mür kk bliyind n, t qşir l ndiril n xsin sübutlara v müdafi çisin çatımlı ndan, o cüml d n d milli qanunvericiliyin sözü ged n icraata ayırdı ı müdd td n asılıdır.

g r t qşir l ndiril n xsin hüquqi xidm tl ba lı x rel ri öd m y maddi imkanı yoxdursa v dal t mühakim sinin maraqları bunu t l b edirs , o, pulsuz hüquqi yardım almaq hüququna malikdir. xsin pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnun olub-olmadı ına q rar ver rk n a a ıdıkı hallar n z r alınmalıdır: ittiham olundu u m lin a ırlı ı v mümkün c zanın a ırlıq d r c si, yaxud da “*t qşir l ndiril n xsin üz l bil c yi riskl r*”, i in mür kk blyi v t qşir l ndiril n xsin xsi v ziyi ti.⁸⁷ Azadlıqdan m hrum edilm riski olduqda, dal t mühakim sinin maraqları prinsip etibaril hüquqi t msilçiliyi t l b kimi qoyur.⁸⁸

Hüquqi yardım s m r li olmalıdır, çünki Konvensiya n z ri v ya x yali deyil, praktiki v s m r li hüquqları t min etm k m qs di da ıyır.⁸⁹ “*Müdafi çini sad c t yin etm kl s m r li yardım t min edilmi olmur, bel ki, hüquqi yardım m qs dil t yin edilmi v kil v zif l rinin icrasından yayına [...] bil r. Bu cür v ziyi t bar d hakimiyi t orqanlarına m lumat verildikd , onlar ya müdafi çini ba qası il v z etm lidirl r, ya da onu öhd likl rinin icrasına m cbur etm lidirl r.*”⁹⁰

Dövl t orqanları t qşir l ndiril n xsin s m r li müdafi d n yararlanmasını t min etm k üçün “*müsb t addımlar*” atmalıdırlar v bu cür müdafi üçün müvafiq vaxt v raiti t min etm lidirl r. 6-cı madd nin 3-cü b ndinin “c” yarım b ndin sas n, müvafiq yerli orqanlar yalnız o zaman müdaxil etm lidirl r ki, müdafi çinin t qşir l ndiril n xsi s m r li t msil ed bilm m si açıq-aydın n z r çarpsın v ya h r hansı ba qa yolla onların n z rin lazımlıca çatdırılmı olsun.⁹¹

AT T-in öhd likl ri d A HK-in 6-cı madd sini t krarlayır:

“*Cinay t tör tm kd ittiham olunan h r k sin xs n v ya özünü seçdiyi müdafi ç i vasit sil özünü müdafi etm k v ya müdafi çinin xidm tini öd m k üçün v saiti kifay t etm diyi zaman, dal t mühakim sinin maraqları t l b etdikd , bel müdafi d n pulsuz istifad etm k hüququ vardır;*”⁹² v

⁸⁶ MSHBP-nın 14-cü madd sinin 3-cü hiss dinin b b ndi.

⁸⁷ *Kvaranta sveçr y qar ı m hk m i i*, A HM-in 24 may 1991-ci il tarixli Q rarının 33-35-ci b ndl ri.

⁸⁸ *Behnam Birl mi Krallı a qar ı m hk m i i*, A HM-in 10 iyun 1996-cı il tarixli Q rarının 61-ci b ndi.

⁸⁹ *Artiko taliyaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 30 aprel 1980-ci il tarixli Q rarının 33-cü b ndi.

⁹⁰ *Artiko taliyaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 30 aprel 1980-ci il tarixli Q rarının 33-cü b ndi.

⁹¹ *Kamasinski Avstriyaya qar ı m hk m i i*, A HM-in 19 dekabr 1989-cu il tarixli Q rarının 65-ci b ndi.

⁹² AT T-in Öhd likl ri, dal tli m hk m hüququ, Moskva Görü ü 1991-ci il, 23.1(v) b ndi.

“ ttiham olunan h r k sin x s n v ya özünü seçdiyi t xir salmadan xidm t göst rm k iqtidarında olan müdafi çi vasit sil özünü müdafi etm k v ya müdafi çinin xidm tini öd m k üçün v saiti kifay t etm diyi zaman, dal t mühakim sinin maraqları t l b etdikd , müdafi çid n pulsuз istifad etm k hüququ vardır.”⁹³

Az rbaycanda A HK-d t svir edilm i minimum hüquqlara lav olaraq, Az rbaycan Konstitusiyasının 61-ci madd sind deyilir ki, h r k sin yüks k keyfiyy tli hüquqi yardım almaq hüququ vardır.⁹⁴ Bundan ba qa, CPM-in 91.5 v 91.5.5-ci madd l ri t qsirl ndiril n xsin hüquqi yardım almaq üçün kifay t q d r v saitinin olub-olmama ndan asılı olmayaraq, müdafi çinin yardımından istifad etm k hüququnu aydın kild n z rd tutur. Bu baxımdan CPM müdafi çinin yalnız v kil tutma a maddi imkanı çatmayan xsl r üçün t yin edilm si v bunun dal t mühakim sinin maraqlarının t l bl rind n asılı olması m hdudiyi tni t tbiq etm m kl , h tta A HK-d n d ir li getmi dir.

Milli qanunvericilikd h mçinin müdafi nin s m r liliyini t min ed n müdd alar ksini tapmıdır. CPM-in 114.4-cü madd sind deyilir ki, *“müdafi çi v ya nümay nd qismind t yin edilm i xsin s ri t sin v ya vicdanlı olmasına übh v ya dig r s b bl r olduqda, müdafi olunan, yaxud t msil etdiyi xsin v sat ti sasında müdafi çi v ya nümay nd cinay t prosesind n k narla dırılmalıdır”*. A HM-in presedent hüququna sas n, m hk m müdafi çinin müvafiq yardım göst rm sini t min etm k üçün yalnız t qsirl ndiril n xsin m hk m y müraci ti sasında deyil, h m d öz t bbüsü il t dbir görm lidir.

Monitoring zamanı hüquqi yardım almaq hüququ il ba lı ciddi pozuntular mü ahid edilm i dir. Ümumilikd , hüquqi yardım t qsirl ndiril n xsin israrla xahi etdiyi hallarda t min edilir. Mü ahid çil r bir neç m hk m prosesind hakiml rin müdafi çi il t msil olunmaq hüququnu izah etm dikl rini v tez-tez t qsirl ndiril n xsin özünü t msil etm k ist yini q bul etdikl rini mü ahid etmi l r. Bundan ba qa, bir neç m hk m prosesind hakim v ya m hk m prosesinin dig r i tirakçıları t qsirl ndiril n xs v kill t msil olunmaqdan imtina etm yi t klif etmi l r. CPM-in maddi v ziyi tind n asılı olmayaraq, t qsirl ndiril n xs v kill t msil olunmaq hüququnu t min etm sin baxmayaraq, hakiml r t qsirl ndiril n xsl r bu hüququ izah etm dikd (g r t qsirl ndiril n xs m hk m y v kilsiz çıxırsa, bel n tic y g lm k olar ki, m hk m y d k icraat zamanı da onun v kili olmamıdır) o, daha çox x yali xarakter daımı olur. Bel likl d , monitoring zamanı t qsirl ndiril n xsin yalnız v saitinin olmaması s b bind n v kill t msil olunmaqdan imtina etdiyi v bu zaman hakim t qsirl ndiril n xs dövl t t r find n t yin olunan v kill t msil olunmaq hüququnun oldu nu izah etm diyi hallara rast g linmi dir. Mü ahid çil r h mçinin hakiml rin b z n müdafi çil r m hk m baxı na hazırlamaq üçün çox az vaxt verdikl rinin ahidi olmaları ki, bu da hüquqi t msilçiliyin keyfiyy tin m nfi t sir göst rmi dir.

⁹³ AT T-in Öhd likl ri, dal tli m hk m hüququ, Kopenhagen 1990-cı il, 5.17-ci b nd.

⁹⁴ Az rbaycan Respublikasının Konstitusiyası M hk m si özünün 13 iyul 1999-cu il tarixli Az rbaycan Respublikasının inzibati X talar M c ll sinin 256 v 259-cu madd l rinin Az rbaycan Respublikası Konstitusiyasının 61-ci madd sin uy unlu unun yoxlanılmasına dair Q rarında bu hüququn tam h yata keçirilm sini xüsusi vur ulamıdır, bel ki, m hk m mü yy n etmi dir ki, inzibati x ta tör tmi xsl rin hüquqi yardım almasını m hdudla dıran 256 v 259-cu madd l r xsl rin konstitusion hüquqlarını pozur, buna gör d h min madd l rin hüquqi qüvv sini itirdiyi b yan edilm i dir.

Vkil təyin ediləndən sonra müəhədçilər göstərilən hüquqi yardımın əlaqəli keyfiyyətli olduğunu müəhədçilərə. Xüsusilə də vkillərin məhkəmə baxımına bələmən azca vətənin edildikdə mərkəli hüquqi müdafiə hazırlanmasına kifayət qədər vaxt qalmadığından, təyin etmə proseduru da hüquqi yardımın əlaqəli keyfiyyətli olmasına yol açmıyır. Monitoring zamanı hətçinin təqsirləndirilənlərin dövlət tərəfindən təyin ediləndən vkillərin inamlarının əlaqəli olması müəyyənləşdirilmişdir.

Cinayət Məcəlləsinin 127.2.3 və 221.2.1-ci maddələri – qəsdən səlamətli əlaqəli vurma və bir qrup şəxslər tərəfindən törədilmiş xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Emin Abdullayev və Adnan Hacızadənin məhkəmə işi üzrə 04 sentyabr 2009-cu il tarixdə Səbail Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmənin hazırlıq iclası zamanı müdafiəçilərin əlavə araşdırma aparılması üçün prokurorluğa qaytarılması haqqında vətət qaldırmasıdır. Müdafiəçilərin vətət ibtidai araşdırma zamanı təqsirləndirilənlərin hüquqi yardım almaq hüququnun pozulması ilə əsaslandırılmışdır. Vətət təsasən, təqsirləndirilənlər tutulduqdan dərhal sonra müstəntiqdən özlərinin seçdiyi və deyildiyin görə həmin anda həbs yerində olan müdafiəçilərin təmin edilmişlərini xahiş etməliyə. Lakin müstəntiq təqsirləndirilənlərin seçimini nəzərləməməsi və təqsirləndirilənlərin təmsil etmələri üçün digər (dövlət tərəfindən təyin edilmiş) müdafiəçilərin vətət etməliyə. Bundan başqa, vətət göstərilmişdir ki, dövlət tərəfindən təyin edilmiş müdafiəçilərin heç bir hüquqi yardım göstərməməsi və gec vaxtı 5 saat davam etməsi dindirməni tənqid etməliyə. Bundan əlavə, təqsirləndirilənlər dindirmə protokolunu imzalamaqdan imtina etsələr də, dövlət tərəfindən təyin edilmiş müdafiəçilərin təqsirləndirilənlərin iradəsinə zidd olaraq protokolu onların adından imzalamasıdır. Bu cür ciddi iddiaların irəliləndirilməsinə baxmayaraq, hakim heç bir təsas gətirmədən vətət rədd etməliyə.

Hakimin pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnu izah etməliyə və məhkəmə baxımının və kilsiz davam etdiyi hallar:

- 09 iyun 2009-cu il tarixdə Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Elnur Quliyevin məhkəmə işində Gəncə şəhər Kəpəz Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilənlərin müdafiəçisi olmamasıdır. Hakim ona pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnu izah etməliyə və müdafiəçiyə ehtiyacı olub-olmadığını soruşmamalıdır.
- Hətmin məhkəmədə 02 iyun 2009-cu il tarixdə Cinayət Məcəlləsinin 177.2.1, 177.2.2 və 177.2.3-cü maddələri – ya ayı sahsın qanunsuz daxil olmaqla və xeyli miqdarda ziyan vurmaqla törədilmiş ourluq – ilə ittiham olunan Xəyal Verdiyev və Seymur Adıgözlovun məhkəmə işində eyni hal müəhədçilərdən edilmişdir. Hər iki halda məhkəmə baxımına müdafiəçisiz davam etdirilmişdir.

Monitoring zamanı hətçinin hakimlər tərəfindən təqsirləndirilənlərin vkillərin təmsil olunmaq hüquqlarından imtina etmələrinin onlara bu cür imtinanın mümkün nəticələri izah edilmişdən avtomatik

olaraq q bul edilm si t crüb si diqq ti c lb etmi dir.⁹⁵ Bundan ba qa, b zi hallarda hakiml r t qsirl ndiril n xsl r v kill t msil olunmaq hüquqlarından imtina etm l rini t klif etmi l r.

A a ida sadalanan m hk m baxı ları zamanı hakiml r t qsirl ndiril n xsl rin v kill t msil olunmaq hüquqlarından imtina etm l rini q bul etmi v bu zaman bu cür imtinanun mümkün n tic l rini t qsirl ndiril n xsl r izah etm k üzr m n vi öhd likl rini d rk etm mi l r:

- Cinay t M c ll sinin 294.1-ci madd si – sübutları saxtala dırma – il ittiham olunan Çingiz Quliyevin m hk m i i, irvan h r M hk m si, 30 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – döym – il ittiham olunan Tofiq Qurbanovun m hk m i i, Sabunçu Rayon M hk m si, 29 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 29 v 177.2.3-cü madd l ri – o urlu a c hd – il ittiham olunan Zamin Hüseynovun m hk m i i, Sabunçu Rayon M hk m si, 31 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – döym – il ittiham olunan Qabil Hüseynov, S xav t Hüseynov v Xanlar Camalovun m hk m i in 29 mart 2009-cu il tarixd ki h r M hk m sind baxılması zamanı hakim t qsirl ndiril n xsl r adını ç kdiyi bir n f r v kili t klif etmi dir v onlara dövl t t r find n t yin olunan dig r bir v kil xahi etm y v ya özl rinin seçdiyi v kil müraci t etm y imkan verm mi dir. T qsirl ndiril n xsl r hakimin t klifin cavab verm dikd , hakim d rhal onlardan hüquqi yardımdan imtina etm l ri bar d s n d imza atma t l b etmi dir;
- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – döym – il ittiham olunan lqar Quliyevin m hk m i i, Sumqayıt h r M hk m si, 06 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Vüqar R sulov v R ad t Hüseynovun m hk m i i, irvan h r M hk m si, 08 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 177.1-ci madd si – o urluq – il ittiham olunan Rasim Hüseynovun m hk m i i, irvan h r M hk m si, 06 aprel 2009-cu il;

⁹⁵ H rç nd izah edilm si qanunvericilikd n z rd tutulmayıb, prosesin t r fl rinin maraqları namın izah edilm si m n vi öhd lik kimi n z r alınmalıdır.

- Cinayət Məcəlləsinin 320.1-ci maddəsi – rəsmi blankları, tampları, möhürləri qanunsuz hazırlama və satma – ilə ittiham olunan Emin Süleymanzadənin məhkəmə işi, irvan hörmət məhkəməsi, 09 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 128.1-ci maddəsi – qəsdən sadəməzləndirici təbliğatın yayılması – ilə ittiham olunan Eldəniz Qurbanovun məhkəmə işi, irvan hörmət məhkəməsi, 10 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 177.1-ci maddəsi – ourluq – ilə ittiham olunan Mahmud Mahmudovun məhkəmə işi 06 aprel 2009-cu il tarixdə Sumqayıt hörmət məhkəməsində baxılması zamanı sədrlik edən hakim heç bir əlavə izahat vermədən yalnız təqsirləndirilənin əksin pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnu elan etmişdir. Təqsirləndirilənin əks müdafiəçisi ilə təmsil olunmaqdan imtina etdikdən sonra hakim imtinanın səbəblərini araşdırmamışdır;
- Eyni hala Cinayət Məcəlləsinin 177.1-ci maddəsi – ourluq – ilə ittiham olunan Mustafa Brahimovun məhkəmə işi 06 aprel 2009-cu il tarixdə kiçik hörmət məhkəməsində baxılması zamanı rast gəlinmişdir;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Elnur Quliyevin məhkəmə işi 09 iyun 2009-cu il tarixdə Gəncə hörmət Kəpəz Rayon Məhkəməsində baxılması zamanı təqsirləndirilənin əksin müdafiəçisi olmamışdır. Hakim ona pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnu izah etməmiş və müdafiəçiyə ehtiyacı olub-olmadığını soruşmamışdır.
- Eyni məhkəmə dövründə pozuntular Cinayət Məcəlləsinin 177.2.1, 177.2.2 və 177.2.3-cü maddələri – ya ayı sahsız qanunsuz daxil olmaqla və xeyli miqdarda ziyan vurmaqla törədilmiş ourluq – ilə ittiham olunan Xəyal Verdiyev və Seymur Adıgözlovun məhkəmə işi 02 iyun 2009-cu il tarixdə baxılması zamanı müəhd edilmişdir. Hər iki halda məhkəmə baxılış müdafiəçisi iştirak etmədən davam etdirilmişdir;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.2-ci maddəsi – satılmamış qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Telman Hüseynov və Tahir Feyzullayevin məhkəmə işi üzrə 14 iyul 2009-cu il tarixdə Qaradağ Rayon Məhkəməsində keçirilən hazırlıq iclası zamanı təqsirləndirilənin əksin müdafiəçisi olmamışdır. Buna baxmayaraq, hakim onlara pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnu izah etməmiş, sadəcə onlardan vəkil ehtiyacı olub-olmadığını soruşmuşdur. Bu hazırlıq iclasında müdafiəçinin iştirakı qanunla tələb olunsada hakim məcburi müdafiəçini təyin etməmişdir. Sədrlik

ed n hakim daha sonra t qşirl ndiril n xsl rd n yazılı imtina bar d s n di imzalama ı xahi etmi dir;

- Cinay t M c ll sinin 177.2.1, 177.2.3 v 177.2.4-cü madd l ri – ya ayı sah sin qanunsuz daxil olmaqla bir qrup xs t r find n tör dilmi o urluq – il ittiham olunan Mehdi M mm dovun m hk m i i, N simi Rayon M hk m si, 08 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 320.1-ci madd si – r smi s n dl ri, möhürl ri, tampları, blankları saxtala dırma v qanunsuz hazırlama – il ittiham olunan Svetlana Abdullayevanın m hk m i i, N simi Rayon M hk m si, 08 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Niyaz rifovun m hk m i i, N simi Rayon M hk m si, 16 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 221.3-cü madd si – xuliqanlıq – il ittiham olunan Vüqar Quliyevin m hk m i i, G nc h r K p z Rayon M hk m si, 16 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 221.1-ci madd si – xuliqanlıq – il ittiham olunan Hikm t liyev v Mais N z rovun m hk m i i, Astara Rayon M hk m si, 17 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 128-ci madd si – q sd n sa lamlı a yüngül z r r vurma – il ittiham olunan Vahid Salahovun m hk m i i, Sumqayıt h r M hk m si, 29 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Namiq Abdullayevin m hk m i i, N rimanov Rayon M hk m si, 01 iyul 2009-cu il.

T qşirl ndiril n xsin yalnız v saitinin olmaması s b bind n v kill t msil olunmaqdan imtina etdiyi v bu zaman hakim in ona pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnun oldu unu izah etm diyi v ya t qşirl ndiril n xsin müdafi çisiz m hk m qar ısına çıxdı ı v bu zaman hakim in ona pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnun oldu unu izah etm diyi hallar:

- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan T rlan hm dovun m hk m i in 08 aprel 2009-cu il tarixd ki h r M hk m sind baxılması zamanı s drlik ed n hakim t qşirl ndiril n xs pulsuz hüquqi yardım almaq hüququ haqqında m lumat vers d t qşirl ndiril n xs bel görünür ki, bu hüququ ba a dü m mi dir, bel

ki, o, imkansızlı mını (v saitinin olmadı mını) sas g tir r k hüquqi yardımdan imtina etmi dir. Buna baxmayaraq, hakim pulsuz hüquqi yardım almaq hüququ haqqında lav izahat verm mi v t qşir l ndiril n xsd n imtinasını yazılı kild t sdiql m yi xahi etmi dir;

- Cinay t M c ll sinin 32.3 v 221.2.1-ci madd l ri – xuliqanlıq – il ittiham olunan El n Pa ayevin m hk m i in 10 aprel 2009-cu il tarixd Sumqayıt h r M hk m sind baxılması zamanı t qşir l ndiril n xsin m hk m qar ısına müdafi çisi olmadan çıxmasına baxmayaraq, s drlik ed n hakim t qşir l ndiril n xs pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnu izah etm mi dir. Bundan lav , hakim t qşir l ndiril n xsd n hüquqi yardımdan imtina etm sini yazılı kild t sdiql m si xahi etmi dir.

Eyni pozuntular a a ıda göst ril n m hk m iclaslarında mü ahid olunmu dur:

- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – döym – il ittiham olunan Musa Ta ıyev v Fizuli Hüseynovun m hk m i i, Bin q di Rayon M hk m si 29 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan P rv r H s novun m hk m i i, Bin q di Rayon M hk m si, 21 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.2-ci madd si – satı m qş di il qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Cavid kb rovonun m hk m i i, N rimanov Rayon M hk m si, 20 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 180.1-ci madd si – soy unçuluq – il ittiham olunan Faniz S f rovonun m hk m i i, N rimanov Rayon M hk m si, 23 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 127.5.3 v 315.1-ci madd l ri – q sd n sa lamlı a az a ır z r r vurma v hakimiyy t nümay nd sin qar ı müqavim t göst rm v ya zor t tbiq etm - il ittiham olunan T hmasib Quliyevin m hk m i i, Ab eron Rayon M hk m si, 21 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – döym - il ittiham olunan lqar Adıyevin m hk m i i, Sumqayıt h r M hk m si, 14 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 178.2.4 v 320.1-ci madd l ri - d l duzluq v r smi s n dl rin saxtala dırılması - il ittiham olunan Anar X l fovun m hk m i i, Sumqayıt h r M hk m si, 14 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – döym – il ittiham olunan Aynur Bayramovanın m hk m i i, Sumqayıt h r M hk m si, 13 aprel 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Zəfər Fiyevin məhkəmə işi, Sumqayıt İdarə Məhkəməsi, 13 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 315.1-ci maddəsi – hakimiyyət nümayəndəsinə qarşı müqavimət göstərmə və ya zor tətbiq etmə – ilə ittiham olunan Zahid Xudaverdiyevin məhkəmə işi, Sumqayıt İdarə Məhkəməsi, 28 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Nizami Balayevin məhkəmə işi, Sumqayıt İdarə Məhkəməsi, 22 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 228.4-cü maddəsi – qanunsuz olaraq odlu silah saxlama – ilə ittiham olunan Məmmədtağı Sadayevin məhkəmə işi, Sumqayıt İdarə Məhkəməsi, 19 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Nizami Mahmudovun məhkəmə işi, Sumqayıt İdarə Məhkəməsi, 24 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 177.1-ci maddəsi – ourluq – ilə ittiham olunan Mustafa Brahimovun məhkəmə işi, Kənd İdarə Məhkəməsi, 06 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 177.1-ci maddəsi – ourluq – ilə ittiham olunan Niyaməddin İlicanovun məhkəmə işi, İrvan İdarə Məhkəməsi, 14 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 221.3-cü maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Vüqar Bekimatovun məhkəmə işi, İrvan İdarə Məhkəməsi, 15 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 263.1-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərər kəmiyyətinə xəssin saxlamalıına aırz rər vurmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Teymur Babayevin məhkəmə işi, İrvan İdarə Məhkəməsi, 23 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234-cü maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Əliağa Naıyev, Ramin Qurbanov və Ramin Həmədovun məhkəmə işi, İrvan İdarə Məhkəməsi, 28 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 221.3-cü maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Əli Hacıyevin məhkəmə işi, Gəncə İdarə Kəpəz Rayon Məhkəməsi, 10 iyun 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Elnur Quliyevin məhkəmə işi, Gəncə şəhər Kəpəz Rayon Məhkəməsi, 17 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Zəhid Xubliyəvin məhkəmə işi, Lənkəran Rayon Məhkəməsi, 05 iyun 2009-cu il.

Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Namiq Abdullayevin məhkəmə işi üzrə 25 iyun 2009-cu il tarixdə Nərimanov Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışı zamanı təqsirləndirilənin xsin müdafiəçisi olmamıdır. Sədrlik edən hakim – “*Vkil istəyirsənmi?*” – soru ilə, təqsirləndirilənin xsin pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnu izah etməmişdir. Eyni pozuntu Cinayət Məcəlləsinin 178.2.4-cü maddəsi – xeyli miqdarda ziyan vurmaqla törədilmiş dəlil düzluğu – ilə ittiham olunan Rza Quliyevin məhkəmə işi üzrə 24 iyun 2009-cu il tarixdə Sumqayıt şəhər Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışı zamanı müəhd edilmişdir.

Cinayət Məcəlləsinin 181.2.3-cü maddəsi – quldurluq – ilə ittiham olunan Pərvin Həmidov və Hüseyna Ağasrovanın məhkəmə işi üzrə 22 iyul 2009-cu il tarixdə Ağrı Cinayət Dairələri üzrə Məhkəmədə keçirilən məhkəmə baxışı zamanı təqsirləndirilənin xslrin birinin müdafiəçisi olmamıdır. Hakim məhkəmə baxışında və təhd edilmiş müdafiəçini təhd etməklə, onunla təqsirləndirilənin xsin müqavilə bağlanmasını təklif etdikdən, təqsirləndirilənin xsin valideynləri müdaxilə etməklə, müdafiəçi tutmaq üçün maddi imkanlarının çatmadığını və təqsirləndirilənin xsin müdafiəçidən imtina etdiyini söyləmişlər. Buna baxmayaraq, sədrlik edən hakim pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnu izah etməmişdir.

Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Zaur Xubliyəvin məhkəmə işi üzrə 29 iyul 2009-cu il tarixdə Nərimanov Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışı zamanı təqsirləndirilənin xsin məhkəmə qarşısına müdafiəçisiz çıxdığını görən sədrlik edən hakim təqsirləndirilənin xsdən vəkil ehtiyacı olub-olmadığını soruşmuşdur. Təqsirləndirilənin xsin imtina etdikdən, sədrlik edən hakim məhkəməni vəkil ehtiyacının olub-olmadığını soruşmuşdur. Təqsirləndirilənin xsin müdafiəçisi ilə təmsil olunmaqdan imtina etdikdən, hakim imtinanın səbəbini soruşmadan təqsirləndirilənin xsdən imtinanı yazılı kild təsdiqləməsini xahiş etməmişdir.

Cinayət Məcəlləsinin 221.2.2-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Bülbül Zəmanovun məhkəmə işi üzrə 29 oktyabr 2009-cu il tarixdə Sumqayıt şəhər Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışı zamanı təqsirləndirilənin xsin müdafiəçisi olmamıdır. Məhkəmə baxışında hakim təqsirləndirilənin xsin pulsuz hüquqi yardım almaq hüququnu izah etmədən ondan vəkil ehtiyacının olub-olmadığını soruşmuşdur. Təqsirləndirilənin xsin müdafiəçisi ilə təmsil olunmaqdan imtina etdikdən, hakim imtinanın səbəbini soruşmadan təqsirləndirilənin xsdən imtinanı yazılı kild təsdiqləməsini xahiş etməmişdir.

Hakimin müdafi çi t yin etm diyi v ya hüquqi yardım almaq hüququnu izah etm diyi t qdird , m hk m prosesinin dig r i tirakçısı t r find n edil n müraci t sasında v kilin t yin edildiyi hal:

CPM-in 299.10-cu maddəsinə əsasən, təqsirləndirilən şəxsinin köməyi olmadan imtina etmədiyi təqdirdə, müdafiəçinin məhkəmənin hazırlıq iclasında iştirakının məcburi olmasına baxmayaraq, Layihə Qrupu Cinayət Məcəlləsinin 177.2.3-cü maddəsi – ya əyləşmə qanunsuz daxil olmaqla törədilmiş ourluq – ilə ittiham olunan Fəxrəddin Səməyilovun məhkəmə işi üzrə 10 iyun 2009-cu il tarixdə Gəncə şəhər Kəpəz Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışı zamanı bu tələbin pozulduğunu əhədi olmuşdur. Təqsirləndirilənin hazırlıq iclasına müdafiəçisiz gəlməsinə baxmayaraq, sədrlik edən hakim təqsirləndirilənin vəkil ehtiyacının olub-olmadığını soruşsa da müdafiəçi təyin etməmişdir. Lakin prokuror təqsirləndirilənin ruhi xəstə olduğuuna görə müdafiəçiyə ehtiyac olduğunu bildirdiyindən sonra sədrlik edən hakim müdafiəçinin təyin edilməsinə təminat etməklə məqsədlənən məhkəmə baxışını təxirə salmışdır.

Müəhid çil r hakimlərin müdafiəçiləri məhkəmə baxışından azca əvvəl təyin etdikləri hallara rast gəlməli ki, bununla da müdafiə təyinin müdafiəyə hazırlıq üçün müvafiq vaxt və rəhbərlik təminatı olunmaq hüququ pozulmuşdur. Məsələn, Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Əmil Hüseynovun məhkəmə işi üzrə 01 aprel 2009-cu il tarixdə Qaradağ Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışı zamanı hakim təqsirləndirilənin xəstə dövlət təyini təyin edilən vəkil təminatı etməmişdir. Lakin bundan sonra iclası yalnız yarım saatlıqna təxirə salmışdır ki, bu qısa müddət ərzində vəkilin materialları ilə tanış olsun.

Aşağıda sadalanan hallarda isə Layihə Qrupu dövlət təyini təyin edilməmiş müdafiəçilərin həddindən artıq azlığına keyfiyyətli xidmət göstərildiklərini və vəkilərinin müvafiq qaydada yerini yetirilməsinə əhəmiyyətli nəticələrə yanaşmalarını müəhid etməmişdir. Bir çox hallarda dövlət təyini təyin edilməmiş müdafiəçi ittiham aktı və digər əlavə materiallarla işin mahiyyəti üzrə baxışda məhkəmə iclası zamanı tanış olmuş və prosesin qalan hissəsində demək olar ki, səsiz oturmuşdur.

- Cinayət Məcəlləsinin 342.2-ci maddəsi – ağırlıq təcavüzə məruz qalmaqla, qulluq əhəmiyyətli nəticələrə yanaşma – ilə ittiham olunan Gündüz Ağayevin məhkəmə işi üzrə 01 aprel 2009-cu il tarixdə Bakı Apellyasiya Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışı zamanı təqsirləndirilənin dövlət təyini təyin edilməmiş müdafiəçidən ibarət etməmişdir. Təqsirləndirilənin söylədiyi görə müdafiəçini onunla, nədə əhəmiyyətli görüşü, nədə istintaq materialları ilə tanış olmuşdur;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1 və 237.1-ci maddələri – qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması və qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin kultivasiya etmə – ilə ittiham olunan Vladimir Piriyevin məhkəmə işi üzrə 12 may 2009-cu il tarixdə Şəki Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışı zamanı dövlət təyini təyin edilməmiş vəkil təqsirləndirilənin

ittihamedici suallar vermişdir ki, nəticədə sənlik edən hakim ona xəbərdarlıq edərkən, onun vəzifəsinin, ittiham etməkdə deyil, müdafiə etməkdə olduğunu bildirmişdir;

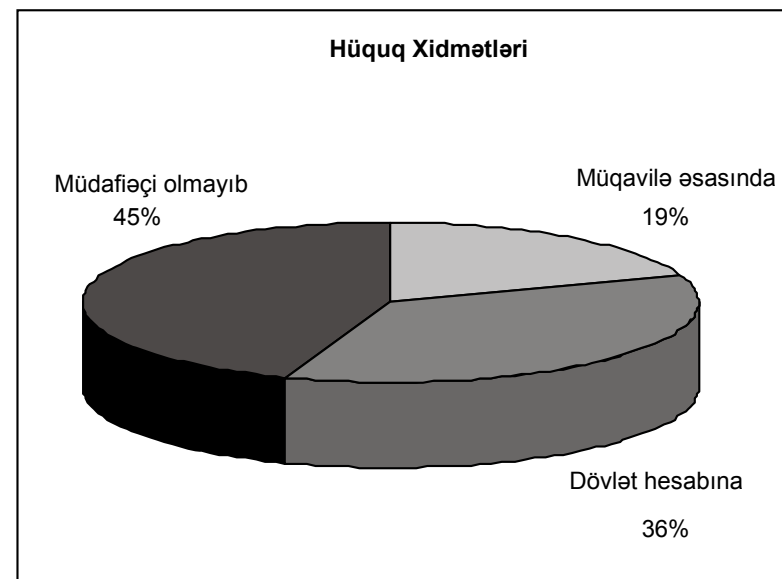
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Abbasxan Məmmədovun məhkəmə işi üzrə 14 may 2009-cu il tarixdə Səbail Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışı zamanı dövlət tərəfindən təyin edilmiş müdafiəçi iclasa gəlməmiş və hakim müəvəzə gətirdikdən sonra iclası tərk edərkən, hökmün oxunmasına qayıtmamışdır;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.2-ci maddəsi – satışı məqsədilə qanunsuz olaraq külli miqdarda narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Ağaevs Hüseynova qarşı iş üzrə 01 iyun 2009-cu il tarixdə Ağır Cinayətlər Dairələri üzrə Məhkəmədə keçirilən məhkəmə baxışı zamanı təqsirləndirilənin xsin müdafiəçisi olmamışdır və o, dövlət tərəfindən təyin olunan vəkillər arasında inanmadığını bildirmişdir, pulsuz hüquqi yardımdan imtina etmişdir;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan mərkəzli Yamudovun Məhkəmə işi üzrə 02 iyun 2009-cu il tarixdə Nəsimi Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışı zamanı dövlət hesabına təyin edilmiş müdafiəçisi mərkəzli hüquqi yardım göstərmişdir. Məsələn, təqsirləndirilənin xsin dindirilmə zamanı, mobil telefonla danışmışdır;
- Cinayət Məcəlləsinin 126.1-ci maddəsi – qəsdən səlamətli ağırlaşdırma – ilə ittiham olunan Fizuli İlyev və İqarəmanovun məhkəmə işi üzrə 04 avqust 2009-cu il tarixdə Ağır Cinayətlər Dairələri üzrə Məhkəmədə keçirilən məhkəmə baxışı zamanı dövlət tərəfindən təyin edilmiş müdafiəçi təqsirləndirilənin xsl rəsmi kildə təmsil etməmişdir. Onun məhkəmə baxışında rəzində təqsirləndirilənin xsl rə verdiyi yeganə sual “Cinayət törətdiyiniz görə peşmanmısınız?” olmuşdur. Müdafiəçi heç bir vəsatət qaldırmamış və ya hərkənsi əhədin dindirilməsini xahiş etməmişdir.

Müdafiəçiyə məhkəmə baxışına hazırlamaq üçün kifayət qədər vaxtın ayrılmadığı haqqında:

Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Elxan İriyevin məhkəmə işi üzrə 07 may 2009-cu il tarixdə Xətai Rayon Məhkəməsində keçirilməmiş məhkəmə baxışı ilə bağlı narahatlıq ifadə edilmişdir. Vəkilin müdafiəçiyə hazırlamaq üçün üç gün vaxt istəməsinə baxmayaraq, sənlik edən hakim ona cəmi iki saat vaxt vermişdir. Vəkil bu qədər vaxtın müdafiəni hazırlamaq üçün kifayət etmədiyini deməsinə baxmayaraq, hakim bu etirazı heç bir əsaslandırma vermədən rədd etmişdir;

2009-CU LD HÜQUQ X DM TL R N N GÖST R LM S

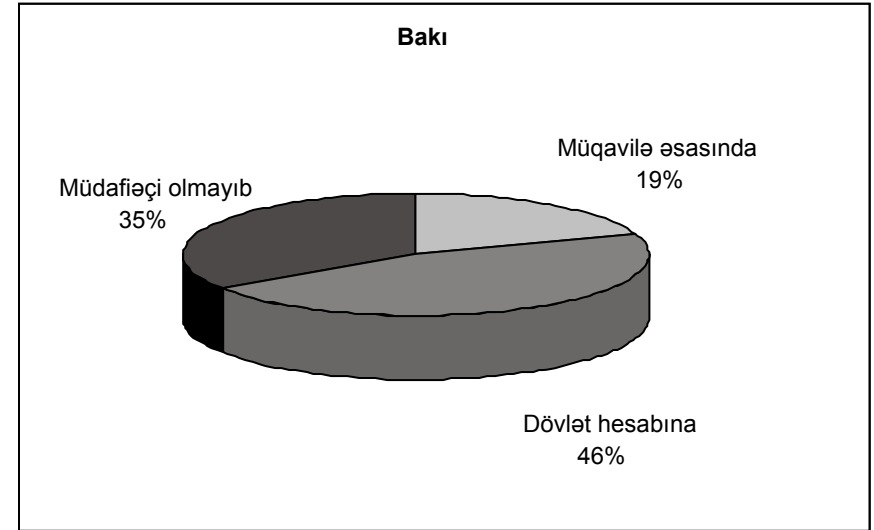
M HK M L R	Müqavil sasında	Dövl t hesabına	Müdafi çi olmayıb	C M
Bakı Apellyasiya M hk m si	20	6	6	32
G nc Apellyasiya M hk m si	5	0	9	14
ki Apellyasiya M hk m si	8	4	17	29
irvan Apellyasiya M hk m si	3	0	1	4
Sumqayıt Apellyasiya M hk m si	7	1	6	14
A ır Cinay tl r Dair l r üzr M hk m	43	64	25	132
Ab eron Rayon M hk m si	4	3	9	16
zizb yov Rayon M hk m si	3	7	0	10
Bin q di Rayon M hk m si	9	34	24	67
Qarada Rayon M hk m si	2	7	20	29
X tai Rayon M hk m si	19	63	18	100
N rimanov Rayon M hk m si	14	19	40	73
N simi Rayon M hk m si	9	27	19	55
Nizami Rayon M hk m si	6	41	21	68
S bail Rayon M hk m si	4	27	12	43
Sabunçu Rayon M hk m si	7	33	37	77
Suraxanı Rayon M hk m si	6	24	19	49
Yasamal Rayon M hk m si	15	21	39	75
G nc -K p z Rayon M hk m si	4	0	26	30
G nc -Nizami Rayon M hk m si	6	1	16	23
ki h r M hk m si	2	0	13	15
irvan h r M hk m si	1	0	16	17
Sumqayıt h r M hk m si	5	5	58	68
Astara Rayon M hk m si	0	0	14	14
Q b l Rayon M hk m si	0	0	1	1
Qax Rayon M hk m si	1	0	0	1
Goranboy Rayon M hk m si	0	1	1	2
Quba Rayon M hk m si	0	0	6	6
Qusar Rayon M hk m si	0	2	1	3
Xaçmaz Rayon M hk m si	0	0	2	2
L nk ran Rayon M hk m si	8	2	6	16
Ming çevir Rayon M hk m si	0	0	3	3
C M	211	392	485	1088

C M : 1,088 cinay t i i
485 i - müdafi çi olmayıb
392 i - müdafi çi dövl t hesabına t yin olunub
211 i - müdafi çi müqavil sasında olub

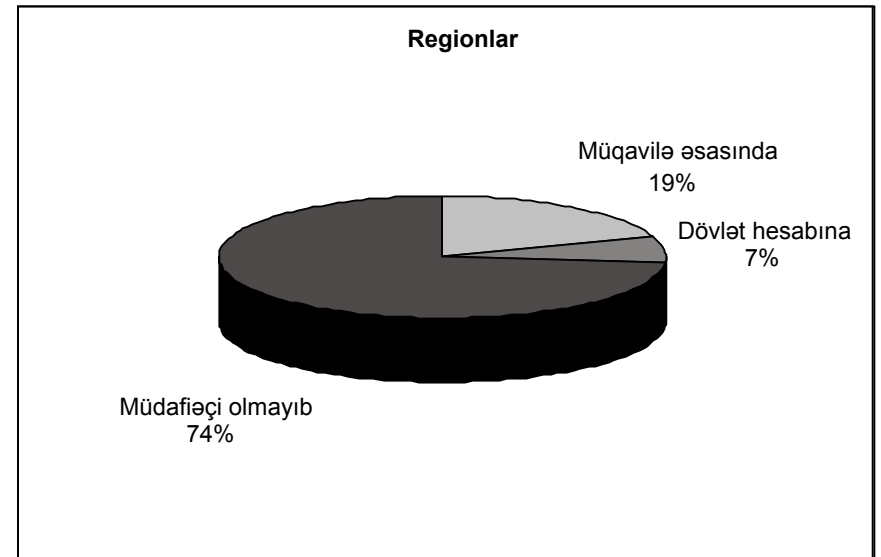
2009-CU LD BAKIDA HÜQUQ X DM TL R N N
GÖST R LM S

M HK M L R	Müqavil sasında	Dövl t hesabına	Müdafi çi olmayıb	C M
Baki Apellyasiya M hk m si	20	6	6	32
A ır Cinay tl r Dair l r üzr M hk m	43	64	25	132
zizb yov Rayon M hk m si	3	7	0	10
Bin q di Rayon M hk m si	9	34	24	67
Qarada Rayon m hk m si	2	7	20	29
X tai Rayon M hk m si	19	63	18	100
N rimanov Rayon M hk m si	14	19	40	73
N simi Rayon M hk m si	9	27	19	55
Nizami Rayon M hk m si	6	41	21	68
S bail Rayon M hk m si	4	27	12	43
Sabunçu Rayon M hk m si	7	33	37	77
Suraxanı Rayon M hk m si	6	24	19	49
Yasamal Rayon M hk m si	15	21	39	75
C M	157	373	280	810

**2009-CU İLD REGİONLARDA HÜQUQ XİDMİTLƏRİNİN
GÖSTƏRİLMƏSİ**

M HK M L R	Müqavil sasında	Dövlət hesabına	Müdafiəçi olmayıb	C M
Gəncə Apellyasiya Mhk məsi	5	0	9	14
ki Apellyasiya Mhk məsi	8	4	17	29
irvan Apellyasiya məhkəməsi	3	0	1	4
Sumqayıt Apellyasiya Mhk məsi	7	1	6	14
Abşeron Rayon Mhk məsi	4	3	9	16
Gəncə-Kəpəz Rayon Mhk məsi	4	0	26	30
Gəncə-Nizami Rayon Mhk məsi	6	1	16	23
ki h r Mhk məsi	2	0	13	15
irvan h r Mhk məsi	1	0	16	17
Sumqayıt h r Mhk məsi	5	5	58	68
Astara Rayon Mhk məsi	0	0	14	14
Qəbələ Rayon Mhk məsi	0	0	1	1
Qax Rayon Mhk məsi	1	0	0	1
Goranboy Rayon Mhk məsi	0	1	1	2
Quba Rayon Mhk məsi	0	0	6	6
Qusar Rayon Mhk məsi	0	2	1	3
Xaçmaz Rayon Mhk məsi	0	0	2	2
Lənkəran Rayon Mhk məsi	8	2	6	16
Mingəçevir Rayon Mhk məsi	0	0	3	3
C M	54	19	205	278

C M: 278 cinayət işi
205 iş - müdafiəçi olmayıb
19 iş - müdafiəçi dövlət hesabına təyin olunub
54 iş - müdafiəçi müqavilə əsasında olub

1.10 Tərcüməçinin yardımından pulsuz istifadə etmək hüququ

A HK-in 6-cı maddəsinin 3-cü bəndinin “e” yarım bəndində deyilir ki, cinayət törətməkdə ittiham olunan hər kəs:

[...] “məhkəmə istifadə olunan dili bəadü mürsəvəyə bu dildə danı a bilmirsə tərcüməçinin pulsuz köməyindən istifadə etmək hüququna malikdir.”

Bu hüquq təqsirləndirilənin cinayət mühakimə icraatında səmərəli kildə iştirak etməsinə təmin edilir ki, bu iştirakda onun yalnız məhkəmənin iclas zalında olmasını deyil, həm də icraatı dinləməsi və izləməsinə nəzər tutur.⁹⁶ Belə ki, məhkəmə istifadə edilən dili bəadü mürsəvəyə həmin dildə danı mayan təqsirləndirilənin ona qarşı açılmış icraata dair bütün sənədlərin və ifadələrin yazılı və əfahi tərcümə edilməsi üçün tərcüməçinin yardımından pulsuz istifadə etmək hüququ vardır ki, bu da onun daldəli məhkəmədən faydalanması üçün vacibdir.⁹⁷

Beləliklə də təqsirləndirilənin yalnız məhkəmə baxışı zamanı əfahi tərcümə ilə təmin edilmək hüququ deyil, həm də lazımı sənədlər və / və ya materiallar ilə təmin edilmək hüququ vardır. Lakin 6-cı maddənin 3-cü bəndinin “e” yarım bəndi prosedurun tərkib hissəsi olan yazılı sübutların və rəsmi sənədlərin bütünlüklə yazılı kildə tərcümə olunmasını tələb edəcək qədər uzağa getmir. Əfahi tərcümə ilə kildə təmin olunmalıdır ki, təqsirləndirilənin ona qarşı açılmış işdə nəx bərdar olsun və özünü müdafiə edə bilsin, xüsusilə hadisələr dair öz mövqeyini məhkəməyə bildirmək iqtidarında olsun.”⁹⁸

6-cı maddənin 3-cü bəndinin “e” yarım bəndi təqsirləndirilənin şəhər hansı xüsusi dildə və ya öz ana dilində istifadə etmək hüququ vermir. Əgər icraat təqsirləndirilənin şəhər stə bildiyi, bəadü düyü və danı dı dildə aparılırsa və ya onun bəadü mürsəvəyə danı a bilmədiyidil - dildə tərcümə edilir, bu, A HK-ə müvafiqdir.⁹⁹

Tərcümənin adekvatlığına gəldikdə isə, təqsirləndirilənin tərcüməyə ehtiyacı olub-olmadığını aydınlaşdırmaq və onun müvafiq tərcümədən yararlanmasını təmin etmək “icraatın daldəliyinin nə yüksək himayə çisi”¹⁰⁰ kimi hakimin öhdəliyidir. Tərcümə (həm yazılı, həm əfahi) aydın və anlaşıqlı olmalıdır ki, təqsirləndirilənin müdafiə hüququndan tam kildə istifadə edə bilsin və məhkəmə prosesinin digər iştirakçıları da məhkəmə icraatını tam anlasınlar.¹⁰¹

⁹⁶ *Stanford Birləmi Krallıq qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 23 fevral 1994-cü il tarixli Qərarının 26-cı bəndi.

⁹⁷ *Luedike, Belkasem v Koç Almaniya qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 28 noyabr 1978-ci il tarixli Qərarının 48-ci bəndi.

⁹⁸ *Kamasinski Avstriya qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 19 dekabr 1989-cu il tarixli Qərarının 74-cü bəndi.

⁹⁹ A HM-in bununla bəli təcrübəsinin müfəssəl təhlili üçün bax: Stefan Treçsel, *Cinayət Mühakimə icraatında insan Hüquqları*, Oksford Universiteti Nəşriyyatı, 2005, s. 330.

¹⁰⁰ *Kuskani Birləmi Krallıq qarşı məhkəmə işi*, A HM-in 24 dekabr 2002-ci il tarixli Qərarının 38-39-cu bəndi.

¹⁰¹ “Cinayət Proseslərinin Müəhdəsi Dərsliyi”, Praktik Hüquq Uənaslar üçün Bələdə 5, Beynəlxalq Hüquq Uənaslar Komissiyası.

Azərbaycanda g r t r fl r m hk m d istifadə olunan dili bilmirs , CPM-in 26.2 v 26.2.2-ci maddə l rin s a s n, cinay t prosesini h yata keçir n orqan, h r eyd n lav , “*ibtidai ara dırma v m hk m baxı t zamanı t rcüm çinin köm yind n pulsuz istifadə etm k, ibtidai ara dırma qurtardıqdan sonra cinay t i i v ya cinay t t qibi il ba lı dig r materiallarla tam tanı olmaq, m hk m d ana dilind çıxı etm k*” hüququnu t min etm lidir.

CPM-in 99.4 v 99.4.2-ci maddə l rin s a s n, t rcüm ç i “*cinay t prosesini h yata keçir n orqana t rcüm edil n dill ri bilm sini t sdiq ed n s n d t qdim etm k; cinay t prosesini h yata keçir n orqanın, h mçinin m hk m iclasında cinay t prosesi t r fl rinin t l bi il t rcüm ni tam v düzgün yerin yetirm si qabiliyy tni düzgün qiym tl ndirm k*” öhd liyi da ıyır. CPM-in 356.3-cü maddə sind daha sonra qeyd edilir ki, “*M hk m baxı unın n tic l rin dair m hk m nin yekun q rarı t qsirl ndiril n xsin bilm diyi dild t rtib edildikd , h min q rar elan edildikd n d rhal sonra o, t rcüm ç i t r find n t qsirl ndiril n xsin ana dilin v ya onun bildiyi ba qa dil t rcüm edil r k t qsirl ndiril n xs oxunmalıdır.*”

Bu hesabatda göst ril n n tic l r yalnız m hk m baxı ları zamanı t min edil n t rcüm l rl ba lıdır, çünki M hk m l rin Monitorinqi Proqramı yalnız m hk m baxı larını hat etmi dir v bu zaman i materiallarını n z rd n keçirm k v ya t qsirl ndiril n xsl m hk m y d k icraat zamanı ba ver nl r haqqında söhb t etm k mümkün olmamı dır.

Layih Qrupu t rcüm çinin yardımından pulsuz istifadə etm k hüququ il ba lı a a ıda sadalanan s a s m s l l ri qeyd etmi dir:

- t rcüm nin lazımi s viyy d t min edilm diyi hallar olmu dur. Bu, s a s etibaril m hk m administrasiyasının i kifay t sayda t rcüm ç i c lb etm m sind n qaynaqlanır;
- m hk m l rin çoxu s ri t li t rcüm ç il rin xidm tind n istifadə etmir, v zind is t rcüm ni m hk m administrasiyasının i ç il ri edirl r;
- ad t n m hk m iclası rzind s sl n nl rin hamısı t rcüm olunmur – t rcüm ç i m hk m nin n zar ti olmadan ist diyi hiss l ri t rcüm edir;
- el hallar olmu dur ki, hakim t rcüm ç iy hüquq v v zif l rini izah etm mi v yanlı t rcüm y gör cinay t m sulıyy tin c lb oluna bil c yi bar d x b rdarlıq etm mi dir.

T rcüm nin t min edilm diyi hallar:

- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Tomaz Qedevani vilinin m hk m i i üzr 16 mart 2009-cu il tarixd N rimanov Rayon M hk m sind keçiril n m hk m baxı t zamanı Gürcüstan Respublikasının v t nda t olan t qsirl ndiril n xs Azərbaycan dilini ba a dü mürdü. M hk m baxı t zamanı t qsirl ndiril n xs

bildirmidir ki, ona i materialları müvafiq qaydada t rcüm edil r k t qdim edilm mi dir, ona gör d o, müdafi y tam hazırla a bilm mi dir. Buna baxmayaraq, s drlik ed n hakim heç bir t rcüm xidm t l ri t min etm d n i baxılmasını davam etdirm y q rar vermi dir;

- Cinay t M c ll sinin 221.3-cü madd si – xuliqanlıq – il ittiham olunan Konstantin evçenkonun m hk m i i üzr 24 aprel 2009-cu il tarixd X tai Rayon M hk m sind keçiril n m hk m baxı ı zamanı t qşirl ndiril n xsin Az rbaycan dilini ba a dü m diyin baxmayaraq, m hk m iclası rus dilin t rcüm t min olunmadan Az rbaycan dilind aparılmı dır;
- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – döym – il ittiham olunan Eldar Mahmudovun m hk m i i üzr 09 iyun 2009-cu il tarixd Quba Rayon M hk m sind keçiril n m hk m baxı ında t qşirl ndiril n xs Az rbaycan dilini bilmirdi, ona gör d dindiril n zaman ç tinlik ç kirdi. S drlik ed n hakim t qşirl ndiril n xs üçün t rcüm çi t min etm mi di. M hk m baxı ı rzind t qşirl ndiril n xsin qohumları d f l rl onun Az rbaycan dilini pis bildiyini qeyd etmi l r.

T rcüm çil r yanlı t rcüm y gör cinay t m suliyy ti da ıdıqları bar d x b rdarlıq edilm diyi hallar:

- Cinay t M c ll sinin 200.2.3-cü madd si – istehlakçılari aldatma v ya pis keyfiyy tli m hsul istehsal etm v satma – il ittiham olunan Dipak Filvaninin m hk m i i üzr 05 iyun 2009-cu il tarixd X tai Rayon M hk m sind keçiril n m hk m baxı ında Hindistan v t nda ı olan t qşirl ndiril n xs Az rbaycan dilini ba a dü mürdü. Ona i l diyi yerd n t rcüm çi yardım edirdi. Lakin hakim t rcüm çiy hüquq v v zif l rini izah etm mi v yanlı t rcüm y gör cinay t m suliyy ti da ıdı ı bar d x b rdarlıq etm mi dir;
- Cinay t M c ll sinin 180.1-ci madd si – soy unçuluq – il ittiham olunan Vladislav N z rovon m hk m i i üzr 10 dekabr 2009-cu il tarixd Sumqayıt h r M hk m sind keçiril n m hk m baxı ında hakim t qşirl ndiril n xs üçün Az rbaycan dilind n rus dilin t rcüm ed n xs hüquq v v zif l rini izah etm mi dir. Buna baxmayaraq, hakim t rcüm çid n ona hüquq v v zif l ri bar d m lumat verildiyini t sdiql y n s n di imzalama ı xahi etmi dir.

Müsb t t criüb y nümun hesab edil n hallar:

- Cinay t M c ll sinin 178.3.2-ci madd si – d l duzluq – il ittiham olunan Mohsen Roohi-hirin m hk m i i üzr 24 aprel 2009-cu il tarixd A ır Cinay t l r Dair l r üzr M hk m d keçiril n m hk m baxı ı zamanı ran v t nda ı olan t qşirl ndiril n xs dili bildiyini t sdiq ed n s n d malik olan t rcüm çinin xidm t l ri il t min edilm di;

- Cinayət Məcəlləsinin 228.1 və 279-cü maddələri – qanunsuz olaraq odlu silah saxlama və qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələri və ya qrupları yaratma – ilə ittiham olunan Xasuyevin məhkəmə işi üzrə 08 may 2009-cu il tarixdə Azərbaycan Dairəli Rəy Məhkəmədən keçirilən məhkəmə baxışı zamanı təqsirləndirilən şəxs Azərbaycan dilində danışa bilmədiyindən dili bildiyini təsdiqləndirən sənəd malik olan tərcüməçi ilə təmin edilmişdir.

1.11 Əsaslandırılmış məhkəmə qərarı hüququ

AHK-in 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi hakimlərdən çıxarılan qərarların əsaslandırılmasını tələb edir. Əsaslandırılmış qərarın da iddia funksiyalardan biri də təriflərlə onların dinləndiyini bildirməkdir. Bundan başqa, əsaslandırılmış qərar təriflərlə ikay etməklə ikayətin apellyasiya orqanı tərəfindən ara dırılması üçün imkan yaradır. Yalnız əsaslandırılmış qərar çıxarmaqla dəlil mühakiməsi üzərində ictimai nəzarət təmin etməklə mümkündür.¹⁰²

Lakin bu hüquq hər bir arqument müfəssəl cavabın verilməsi kimi bəadüüləməlidir.¹⁰³ Bu hüququn hansı miqyasda təbiiq ediləcəyi qərarın xarakterindən asılıdır. Məhkəmənin səbəbləri göstərmək öhdəliyini yerinə yetirib-yetirmədiyi ilə bağlı suala yalnız konkret işin halları fonunda cavab vermək mümkündür.¹⁰⁴

Əsaslandırılmış məhkəmə qərarı hüququ cinayət mühakimə icraatının apellyasiya mərhələsi də daxil olmaqla, bütün mərhələlərinə aiddir. Bu hüquq nəzərdə tutur ki, məhkəmənin hökmünün işin ara dırılması vacib halları, sübutları və hüquqi əsaslandırması daxil edilmişdir.¹⁰⁵

Məsələn, Hacıanastasiou Yunanıstan qarşısında¹⁰⁶ ikay təqiyət qədim edilmiş məhkəmə qərarı tam qərarın yalnız xülasəsi olduqundan AHK-in 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinin pozulmasını tanınmışdır. Üzr təriflərin məhkəmə qərarının məntənin çatımsız olması müdafiə hüququnun, xüsusilə bu qərarın yuxarı məhkəmə instansiyasında mübahisələndirilməsi hüququnun pozulması ilə nəticələn bilər.

Azərbaycanda CPM-in 27 və 356-cı maddələrinə əsasən, məhkəmə qərarları açıq elan olunmalıdır. CMP-in 356.1-ci maddəsinə əsasən, “məhkəmə baxışının nəticələrində dairəli məhkəmənin yekun qərarı imzalandıqdan sonra məhkəmə iclas zalına qayıdır və məhkəmə iclasında sərbəhlilik edən, həcmi böyük olduqda isə məhkəmə tərkibində olan digər hakimlərin növbəli həmin qərarı elan edirlər”. Daha sonra CPM-in 356.3-cü maddəsində təsbit edilir ki, “məhkəmə baxışının nəticələrində dairəli məhkəmənin yekun qərarı təqsirləndirilən şəxs

¹⁰² *Suominen Finlandiyaya qarşı* məhkəmə işi, A HM-in 24 iyul 2003-cü il tarixli Qərarının 37-ci bəndi.

¹⁰³ *Van de Hurk Niderlanda qarşı* məhkəmə işi, A HM-in 19 aprel 1994-cü il tarixli Qərarının 19-cü bəndi.

¹⁰⁴ *Hiro Balani İspaniyaya qarşı* məhkəmə işi, A HM-in 9 dekabr 1994-cü il tarixli Qərarının 27-ci bəndi. Həmin *Ruiz Torica İspaniyaya qarşı* məhkəmə işi, A HM-in 9 dekabr 1994-cü il tarixli Qərarının 29-cü bəndi.

¹⁰⁵ “Cinayət Proseslərinin Müəhdəsi Dərsliyi”, Praktiki Hüquq Ünasları üçün Bələdə 5, Beynəlxalq Hüquq Ünasları Komissiyası.

¹⁰⁶ *Hacıanastasiou Yunanıstan qarşı* məhkəmə işi, A HM-in 16 dekabr 1992-ci il tarixli Qərarının 31-37-ci bəndləri.

bilmədiyi dildə tərtib edildikdə, həmin qərar elan edildikdən dərhal sonra o, tərcüməçi tərəfindən təqsirləndirilən şəxsin ana dilinə və ya onun bildiyi başqa dildə tərcümə edilərək təqsirləndirilən şəxs oxunmalıdır”.

Layihə Qrupu qeyd etmişdir ki, müəahidə edilmiş məhkəmə iclaslarının çoxunda hakimlər təqsirləndirilən şəxslər qarşı tam olaraq oxumamış, səsənən ticarət və sanksiya hissələrini oxumaqla kifayətlənmişlər. Nəticədə isə CPM-in 349.3, 352.3 və 353.2-ci maddələrində tələb olunmasına baxmayaraq, qərarın səsəndirilməsi müdafiə tərəfinə aydın olmamışdır. Layihə Qrupu həmçinin təqsirləndirilən şəxslər məhkəmənin yekun qərarından ikayət etmə hüququ barədə məlumat verilmədiyi hallara da rast gəlmişdir.

CPM-in 356-cı maddəsinin tələblərinə zidd olaraq, qərarın tam oxunmadığı və təqsirləndirilən şəxs ikayət etmə hüququ barədə məlumat verilmədiyi hallar:

- Cinayət Məcəlləsinin 204.1-ci maddəsi – saxta pul hazırlama və satma – ilə ittiham olunan Sahil İliyevin məhkəmə işində 11 avqust 2009-cu il tarixdə Sumqayıt şəhər Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışında sərəlik edən hakim qərarın nəticə hissəsini oxuyarkən məhkəmənin yekun qərarından ikayət etmə hüququnu və ikayətə hansı zaman müddətində verilməli olduğunu izah etməmişdir.
- Eyni pozuntu Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Aynur İhmədovanın məhkəmə işi üzrə 03 sentyabr 2009-cu il tarixdə Sumqayıt şəhər Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxış zamanı müəahidə edilmişdir.
- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.2-ci maddəsi – təkrarən törədilmiş ourluq – ilə ittiham olunan Manaf Paşayevin məhkəmə işi üzrə 16 sentyabr 2009-cu il tarixdə Qaradağ Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışında hakim, təyinq olunmuş cəzalar da daxil olmaqla, qərarın yalnız nəticə hissəsini elan etmişdir və bu zaman qərarı səsəndirmə hallarına toxunmamışdır.
- Eyni hal Cinayət Məcəlləsinin 192.1-ci maddəsi – qanunsuz sahibkarlıq – ilə ittiham olunan Mehdi Mehdiyevin məhkəmə işi üzrə 07 oktyabr 2009-cu il tarixdə Nərimanov Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxış zamanı müəahidə edilmişdir.
- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Anar İliyevin məhkəmə işi üzrə 10 noyabr 2009-cu il tarixdə Nərimanov Rayon Məhkəməsində keçirilən məhkəmə baxışında hakim qərarı, səsəndirici hissədə daxil olmaqla, tam oxumaq və zinq, yalnız onun nəticə hissəsini elan etmişdir.

- Ox ar pozuntular Cinay t M c ll sinin 315.1-ci madd si – hakimiyy t nümay nd sin qar ı müqavim t göst rm v ya zor t tbiq etm – il ittiham olunan Emin Hüseynovun m hk m i i, Sumqayıt h r M hk m si, 18 noyabr 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 127.2.3 v 221.2.1-ci madd l ri – q sd n sa lamlı a az a ır z r r vurma v bir grup xs t r find n tör dilmi xuliqanlıq – il ittiham olunan Emin Abdullayev v Adnan Hacızad nin m hk m i in , S bail Rayon M hk m sind , 11 noyabr 2009-cu il tgarixd baxılması zamanı mü ahid edilmidir;
- Cinay t M c ll sinin 128-ci madd si – q sd n sa lamlı a yüngül z r r vurma – il ittiham olunan Ziya Qulam liyevin m hk m i i üzr 28 sentyabr 2009-cu il tarixd Sumqayıt h r M hk m sind keçiril n m hk m baxı ı zamanı hakim q rarın yalnız n tic hiss sini elan etmi dir v bu zaman q rarı saslandırın s b bl r toxunulmamıdır. Bundan ba qa, hakim h tta müdafi çisi olmayan t qşirl ndiril n xs q rarı, ikay t verm k hüququnu v qaydalarını izah etm mi dir.
- Layih Qrupu eyni halı Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Mehman Qurbanovun m hk m i i üzr 15 dekabr 2009-cu il tarixd Sumqayıt h r M hk m sind keçirilm m hk m baxı ında v Cinay t M c ll sinin 221.2.2-ci madd si – xuliqanlıq – il ittiham olunan bülf z manovun m hk m i i üzr 30 oktyabr 2009-cu il tarixd Sumqayıt h r M hk m sind keçirilm m hk m baxı ında mü ahid etmi dir.
- Cinay t M c ll sinin 180.1-ci madd si – soy unçuluq – il ittiham olunan Vladislav N z rovon m hk m i i üzr 10 dekabr 2009-cu il tarixd Sumqayıt h r M hk m sind keçiril n m hk m baxı ı zamanı hakim q rarı tam oxumaq v zin , saslandırıcı hiss y toxunmadan onun yalnız n tic hiss sini elan etmi dir v t qşirl ndiril n xs q rarı, ikay t verm k hüququnu v qaydalarını izah etm mi dir.

1.12 Sübutlar və məhkəmə icraatlarının qeyri-adekvat protokollaşdırılması

CPM-in 98.2.2-ci madd sin sas n, m hk m iclasının protokolunda m hk m icraatının gedi i, o cüml d n, ifahi v sat tl r, etirazlar, ifad l r, izahatlar tam v düzgün kild qeyd edilm lidir. CPM-in 98.2, 98.2.1 v 98.2.2-ci madd l ri m hk m iclasının katibinin üz rin a a ıdaki v zif l ri qoyur:

“m hk m iclası protokolunun aparılmasının t min edilm si üçün z ruri olan bütü n müdd td m hk m nin iclas zalında olmaq v m hk m iclasında s drlik ed nin icaz si olmadan zalı t rk etm m k; m hk m iclası protokolunda m hk m icraatının gedi ini, m hk m q rarlarını, m hk m

iclasında i tirak ed n xsl rin v sat tl rini, etirazlarını, ifad l rini, izahatlarını, habel m hk m iclasının protokolunda göst rilm li olan dig r halları tam v düzgün qeyd etm k.”

Ümumilikd Layih Qrupu protokolların müvafiq qaydada aparıldı nı qeyd etmi dir. Lakin b zi m hk m baxı larında protokolların düzgün aparılmaması n z r çarpımıdır. Xüsusil d b zi hallarda m hk m iclasının katibi bütün proses rzind deyil, yalnız vaxta ırı qeydl r aparmıdır.

Mü ahid çil r a a idaki m hk m iclaslarında protokolla dırma il ba lı pozuntular qeyd almı lar:

A ır Cinay tl r Dair l r üzr M hk m

- Cinay t M c ll sinin 120-ci v 221-ci madd l ri – q sd n adam öldürm v xuliqanlıq - il ittiham olunan Sahib liyev v Emin A ayevin m hk m i i, 30 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 177.3-cü madd si – o urluq – il ittiham olunan Eldar R himovun m hk m i i, 30 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 179.3.2-ci, 213.2 v 313 madd l ri - m nims m v ya israf etm , vergi öd m kd n yayınma v v zif saxtakarlı ı - il ittiham olunan lham amilov v Xano lan Nuriyevin m hk m i i, 06 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.4-ci madd si – satı m qs dil qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan övqü Etibarovun m hk m i i, 30 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 120.1-ci madd si – adam öldürm – il ittiham olunan Elvin H s novun m hk m i i, 29 mart 2009-cu il;

N simi Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 194.2.4-cü madd si – bil -bil cinay t yolu il ld edilmli mlakı alma v ya satma – il ittiham olunan Ehtiram K rimov, Seymur brahimov v li Hüseynovun m hk m i i, 10 aprel 2009-cu il;

Sabunçu Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 263-cü madd si – ehtiyatsızlıqdan z r rç kmi xsin ölümün s b b olmaqla yol h r k ti v n qlıyyat vasit l rinin istismarı qaydalarını pozma – il ittiham olunan Nem t A ayevin m hk m i i, 07 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.2-ci madd si – satı m qs di il qanunsuz olaraq külli miqdarda narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Elçin V liyevin m hk m i i, 07 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 152, 186.2.1 v 186.2.2-ci madd l ri – on altı ya ına çatmayan xsl cinsi laq d olma v ya seksual xarakterli dig r h r k tl r etm ; mlakı q sd n m hv etm v ya z d l m – il ittiham olunan S nan Hüseynov v Günel irinovanın m hk m i i, 31 mart 2009-cu il.

Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – döym – il ittiham olunan Vidadi bülf zovun m hk m i i üzr 30 iyun 2009-cu il tarixd Astara Rayon M hk m sind keçiril n m hk m baxı ı zamanı iclas katibi m hk m baxı ı rzind iclas zalını yarım saatlı ına t rk etmi dir v qayıdandan da sonra proses kifay t q d r diqq t yetirm d n qeydl r aparma a ba lamı dır;

Cinay t M c ll sinin 315.1 v 221-ci madd l ri – hakimiyy t nümay nd sin qar ı müqavim t göst rm v ya zor t tbiq etm v xuliqanlıq – il ittiham olunan Tural Ataki iyev, P rviz lih s nov v X yal Abdullayevin m hk m i i üzr 30 iyun 2009-cu il tarixd G nc h r Nizami Rayon M hk m sind keçiril n m hk m iclası zamanı iclas katibi heç bir qeyd aparmamı dır.

II. N tic v Tövsy l r

Hazırkı m hk m prosesl rinin monitorinqi hesabatında qeyd olundu u kimi, 2009-cu il boyunca aparılan m hk m prosesl rinin mü ahid si, Ofisin 2008-ci ild m hk m prosesl rinin monitorinqi il ba lı bundan vv lki hesabatının n rind n sonra n z r çarpacaq d yi iklikl rin olmasına baxmayaraq, yerli qanunvericilik v müvafiq dal t mühakim si standartları il tam uy unla ma baxımından nöqsanları a kar etmi dir.

T qsirl ndiril n xsl rin v ahidl rin i g nc v ya insan l yaq tini alçaldan r ftara m ruz qalmaları il ba lı etibarlı ittiham halları v m hk m t r find n ittihamların düzgün v ya müvafiq ara dırılmaması halları xüsusi narahatlıq do urur. N tic d is m hk m l r t qsirl ndiril nl rin v müdafi çil rin v sat tl rini müvafiq olaraq t min etm d n q buledilm z sübutları q bul etm kd davam edir.

Ofis Az rbaycanda davamlı m hk m v qanunvericilik islahatlarını d st kl m kd davam etm y hazırdır. Bu s b bd n, Ofis Az rbaycan dliyy sektorunu t kmill dirm k m qs dil bu hesabatın n tic l rin saslanaraq m hk m prosesl rinin mü ahid si zamanı mü yy n edil n dal t mühakim si standartlarının pozuntularını aradan qaldırmaq üçün mümkün islahatlara dair a a da göst ril n ümumi tövsy l ri t klif edir. Ofis bu tövsy l rin icrasında müvafiq dövl t qurumlarına lazımı d st yi verm y hazır oldu unu bildirir.

1. Hakiml r i l r müst qil v q r zsis baxmalıdırlar. O cüml d n, onlar müdafi olunan xsin t qsirin dair öz mövqel rini ehtiva ed n iradlar bildirm kd n ç kinm lidirl r. Hökmd n vv l edil n prosessual h r k tl r t qsirl ndiril n xsin t qsirli olmasını güman etm m lidir.
2. T qsirl ndiril n xs t tbiq olunan t hlük sizlik t dbirl ri, xüsusil , h bs q timkan t dbiri, h r bir i d f rdi risk qiym tl ndirm l rin saslanmalı v ondan istifad müvafiq yerli qanunvericilik v beyn lخالq standartlara uy un olaraq, mümkün q d r m hdudla dırılmalıdır.¹⁰⁷ Bu t dbirl r t qsirsizlik prezumpsiyasını r hb r tutmalı v insan l yaq tini alçaldan r ftarın qar ısını almaq üçün bütün addımlar atılmalıdır.
3. Cinay t i l rind hakiml r h r iki t r f b rab r münasib t göst rm lidirl r. M s l n, müdafi t r fin m hk m prosesind dindirm k üçün öz ahidl rinin siyahısını i daxil etm y imkan verilm lidir. M hk m ittiham v müdafi t r finin siyahısında olan bütün ahidl ri ça ırmalıdır. lav ahid dindirm k üçün t r fl rin qaldırdıqları v sat tl r hakim t r find n f rdi olaraq baxılmalı

¹⁰⁷ Bax: T qsirl ndiril n xsl r bar sind h bs q timkan t dbirinin seçilm si il ba lı t qdimatlara baxılark n m hk m l r t r find n qanunvericiliyin t tbiqi t crüb si haqqında Az rbaycan Respublikası Ali M hk m si Plenumunun 2 sayılı 3 noyabr 2009-cu il tarixli Q rarı.

v bu v sat tl rin q bul edilm m si saslandırılmalıdır. ttiham v ya müdafi t r find n lav sübutlara baxılma il ba lı qaldırılan v sat tl r eyni m hk m prosesind h ll edilm lidir.

4. T qsirl ndiril n xsin s m r li hüquqi t msilçilik, o cüml d n g r ist y rs , dövl t t r find n mü yy n edil n v kil tam çatımlı ı olmalıdır. Müdafi t r fin i l tam tanı olmaq imkanı yaradılmalıdır. Bura h mçinin müdafi y hazırlıq üçün müvafiq vaxt v resurslar da daxildir.
5. ttiham t r fi ksini sübut etm dikc , hakiml r i g nc , l yaq ti alçadan v qeyri-insani r ftar n tic sind ld olunan sübutları i materiallarından çıxarmalıdırlar. Eyni zamanda, hakiml r bu cür iddiaların vaxtında v müst qil kild ara dırılmasını t min etm lidirl r.
6. M hk m prosesinin düzgünlüyünün v n tic etibaril , t qsirl ndiril n xsin müdafi olunmaq hüququnun tam t min edilm si üçün hökml r saslandırılmalıdır.
7. T qsirl ndiril n xsi müvafiq yerli qanunvericilik v beyn l xalq standartla uy un olaraq, dal t mühakim si il t min etm k üçün hakiml r yerli qanunvericilikd mövcud t minatların t tbiqini t min etm lidirl r.
8. dal t mühakim sini h yata keçirm k üçün dliyy i çil rinin pe karlı nı v bilikl rini daha da yüks ltm k m qs dil , Ofis, hüquq ünasların v xüsusil hakiml rin Az r baycan m hk m l rinin v A HM-in müvafiq presedent hüquqlarına dair, o cüml d n, t qsirl ndiril n xsin s m r li hüquqi müdafi hüququnun praktiki t r fl ri, t r fl rin b rab rliyi v q r zsizlik prinsipin dair müt madı olaraq m lumalandırılması v t lim almasını tövsiy edir. Bundan lav , v kill r m hk m d öz bacarıq v s m r liliyi daha da artırmaq üçün yet rli t lim almalıdırlar. Bundan ba qa, m hk m iclas katibl ri r smi m hk m protokollarını müvafiq yerli qanunvericiliy uy un olaraq d qi q yazılmasına dair xüsusi t lim almalıdırlar.

III. İlavələr

İlavələr

Hakimlərin təqsirləndirilən şəxslərin hüquqları barədə məlumat və izahat vermədiyi hallar:

Azərbaycan Cinayətlər Dairəsində Məhkəmə

- Cinayət Məcəlləsinin 120.2.4 və 120.2.9-cü maddələri – qəsdən adam öldürmə və təqsirkar şəxs üçün əkar surətə kömək və ziyyətə olan adamı öldürmə – ilə ittiham olunan Marqarita Alkinanın məhkəməsi, 14 aprel 2009-cu il;

Zəbzəyov Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 178.2.2, 320.1.2-ci maddələri – dəlil düzluğu, rəsmi blankları, sənədləri və möhürləri qanunsuz hazırlama/satma/istifadə etmə – ilə ittiham olunan Hicran Aydınlının məhkəməsi, 01 aprel 2009-cu il;

Binqədi Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 127.1 və 132-ci maddələri – təhqir və böhtan – ilə ittiham olunan Azər Quliyev və Mansur Sədullayevin məhkəməsi, 24 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 263.1 və 264-cü maddələri – ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin səlamətliyinə ağır zərər vurmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma və yol nəqliyyat hadisəsi yerində qaçma – ilə ittiham olunan Hətim Zeynalovun məhkəməsi, 30 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Musa Tağıyev və Fizuli Hüseynovun məhkəməsi, 29 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Dürdan Həmədovun məhkəməsi, 01 may 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Eldar Murquzovun məhkəməsi, 04 may 2009-cu il;

Xətai Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 176.1-ci maddəsi – uşaqlara kömək göstərən kənd qəzli boyun qaçırma – ilə ittiham olunan Nurlan Kərimovun məhkəməsi, 29 mart 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 128-ci maddəsi – qəsdən səlamətliyinə ağır zərər vurma – ilə ittiham olunan Ramiz Səmayilovun məhkəməsi, 29 mart 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Tofiq Həmədovun məhkəməsi, 07 aprel 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 178-ci maddəsi – döl düzluğu – ilə ittiham olunan Rza Dadaov, Bayram Zamanov və Nicat Abdullayevin məhkəməsi, 21 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 263.1-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin səlamlı inaa rəzər vurmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Kənan Behbudovun məhkəməsi, 28 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.3-cü maddəsi – külli miqdarda ziyan vurmaqla törədilmiş ourluq – ilə ittiham olunan Denis Qordiyevin məhkəməsi, 05 may 2009-cu il;

Nərimanov Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Əmmani Kayacının məhkəməsi, 16 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 178.2.1, 178.2 və 178.2.4-cü maddələri – xeyli miqdarda ziyan vurmaqla törədilmiş döl düzluğu – ilə ittiham olunan Səbuhi Veyisovun məhkəməsi, 21 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 320.1, 320.2, 310, 168.2.1, 178.2.2 və 178.2.4-cü maddələri – döl düzluğu, dini ayinlərin icrası adı altında vətəndələrin hüquqlarına qəsd etmə, vəzifəli şəxsin səlahiyyətini mənimsəmə, saxtəsənədlər, möhürlər və ya blanklar hazırlama – ilə ittiham olunan Mehman Mollayev və Səhəddin Ağayevin məhkəməsi, 05 may 2009-cu il;

Nəsimi Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Nadin Səfilovun məhkəməsi, 01 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Əkəf Brahimovanın məhkəməsi, 06 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 180.1-ci maddəsi – soyunçuluq – ilə ittiham olunan Elən Cahiyevin məhkəməsi, 09 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 263.1-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin səlamlı inaa rəzər vurmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Eləd Cavadovun məhkəməsi, 27 aprel 2009-cu il;

Nizami Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.2-ci maddəsi – ourluq – ilə ittiham olunan Tural Həsənovun məhkəməsi, 31 mart 2009-cu il;

Sabunçu Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Azad Mahmudovun məhkəməsi, 14 aprel 2009-cu il;

- Cinay t M c ll sinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Tofiq Qurbanovun məhkəməsi, 29 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 29 və 177.2.3-cü maddəsi – qanunsuz olaraq ya ayı sahsın daxil olmaqla o urlu a c hd – ilə ittiham olunan Zamin Hüseynovun məhkəməsi, 31 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Mübariz Abdullayev və Nurlan Abdullayevin məhkəməsi, 10 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 263-cü maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərər kmi xsin sa lamlı ina a ır z r r vurmaqla, yol h r k ti v n qliyyat vasit l rinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Sarvan B k liyevin məhkəməsi, 27 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 152, 186.2.1 və 186.2.2-ci madd l ri – on altı ya ina çatmayan xsl cinsi laq d olma v ya seksual xarakterli dig r h r k tl r etm ; mlakı q sd n m hv etm v ya z d l m – ilə ittiham olunan S nan Hüseynov və Günel irinovanın məhkəməsi, 28 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 29, 177.2.1, 177.2.2, 177.2.3 və 234.1-ci madd l ri – cinay t etm y c hd, o urluq, qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – ilə ittiham olunan Mahir Quliyevin məhkəməsi, 29 aprel 2009-cu il;

Yasamal Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 263.1-ci maddəsi – sa lamlı a az a ır z r r vurmaqla, yol h r k ti v n qliyyat vasit l rinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Xalid lizad nin məhkəməsi, 19 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 221.2.2 və 221.3-cü madd l ri – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Q ribala Hüseynovun məhkəməsi, 27 aprel 2009-cu il;

Sumqayıt h r M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – ilə ittiham olunan V li brahimovun məhkəməsi, 30 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan El n Heyd rovun məhkəməsi, 07 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Z f r fiyevin məhkəməsi, 13 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 177.1-ci maddəsi – o urluq – ilə ittiham olunan Anar Allahverdiyevin məhkəməsi, 17 mart 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 315.1-ci maddəsi – hakimiyy t nümay nd sin qar ı müqavim t göst rm v ya zor t tbiq etm – ilə ittiham olunan Zahid Xudaverdiyevin məhkəməsi, 28 aprel 2009-cu il;

ki h r M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan T rlan h m dovun m hk m i i, 08 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Mürs l R sulovun m hk m i i, 07 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 177.1-ci maddəsi – ourluq – ilə ittiham olunan Mustafa brahimovun m hk m i i, 13 aprel 2009-cu il;

irvan h r M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 320.1-ci maddəsi – rəsmi blankları, möhürlənmiş və digər sənədləri qanunsuz hazırlama – ilə ittiham olunan Emin Süleymanzadənin m hk m i i, 09 aprel 2009-cu il;

Goranboy Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan M h m m d l s g rovun m hk m i i, 31 mart 2009-cu il.

lav 2

Hakimlərin təqsirləndirilən şəxslərə onlara qarşı irəliləmiş ittihamlar barədə məlumat verilib-verilmədiyini və onların ittiham aktını alıb-almaması da daxil olmaqla, cinayət işinin materialları ilə tanış edilib-edilmədiklərini aydınlaşdırmadıqları hallar:

A ır Cinay t l r Dair l r üzr M hk m

- Cinay t M c ll sinin 120.2.9-cü maddəsi – qəsdən adam öldürmə – ilə ittiham olunan R him Muxtarovanın m hk m i i, 23 aprel 2009-cu il;

Bin q di Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Dürdan h m dovunun m hk m i i, 01 may 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 177.2.1, 177.2.3 və 234.1-ci maddələri - ourluq və qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama ilə ittiham olunan C mil Bürc liyevin m hk m i i, 20 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 177.2.1 və 177.2.4-cü maddələri – ourluq – ilə ittiham olunan Qivami M m m dov və El n s g nd rovun m hk m i i, 22 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 263.1 və 264-cü maddələri – ehtiyatsızlıqdan zərər kəmərsiz saxlamalı ma a ır z r r vurmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma və yol nəqliyyat hadisəsi yerində qaçma – ilə ittiham olunan Hat m Zeynalovun m hk m i i, 28 aprel 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Musa Tağıyev və Fizuli Hüseynovun məhkəməsi, 29 aprel 2009-cu il;

Xətai Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 128-ci maddəsi – qəsdən sağlamlığa yüngül zərər vurma – ilə ittiham olunan Ramiz Səməylovun məhkəməsi, 29 mart 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Sərdar Feyzullayevin məhkəməsi, 30 mart 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 263.1-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərər kəmiyyətdən sağlamlığa ağır zərər vurmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Kənan Behbudovun məhkəməsi, 28 aprel 2009-cu il;

Nərimanov Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 178.2.1, 178.2.2 və 178.2.4-cü maddələri – xeyli miqdarda ziyan vurmaqla törətdiyi dəlil düzluq – ilə ittiham olunan Səbuhi Veyisovun məhkəməsi, 21 aprel 2009-cu il;

Nizami Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 221.3-cü maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Ceyhun Davudov və Kənan Quliyevin məhkəməsi, 16 mart 2009-cu il;

Sabunçu Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 128-ci maddəsi – qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurma – ilə ittiham olunan Faiq Dadaovun məhkəməsi, 23 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Vaqif Qasimovun məhkəməsi, 23 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 152, 186.2.1 və 186.2.2-ci maddələri – on altı yaşına çatmayan şəxslə cinsi əlaqədə olma və ya seksual xarakterli digər hərəkətlər etmə; mülki qəsdən məhv etmə və ya zədələmə – ilə ittiham olunan Sənan Hüseynov və Günel İrinovanın məhkəməsi, 28 aprel 2009-cu il;

Suraxanı Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Sərafil Məmmədov və Xəliq Yunusovun məhkəməsi, 13 aprel 2009-cu il;

Sumqayıt Şəhər Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Ramiz Məhərrəmovun məhkəməsi, 22 aprel 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Kamran bəyevinin məhkəməsi, 23 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 315.1-ci maddəsi – hakimiyyət nümayəndəsinə qarşı müqavimət göstərmə və ya zor tətbiq etmə – ilə ittiham olunan Zəhid Xudaverdiyevin məhkəməsi, 28 aprel 2009-cu il;

ki h r M hk m si

- Cinayət Məcəlləsinin 177.1-ci maddəsi – ourluq – ilə ittiham olunan Vəlif Alimovun məhkəməsi, 30 mart 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 221.3-cü maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Ziyadxan Həmidovun məhkəməsi, 23 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Ruslan Allahverdiyevin məhkəməsi, 23 aprel 2009-cu il;

irvan h r M hk m si

- Cinayət Məcəlləsinin 263.1-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərər kəmiyyətinə nisbətən saxlamalıma aır zərər vurmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Böyükoğlu Mirzəyevin məhkəməsi, 30 mart 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234-cü maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Əliağa Nağıyev, Ramin Qurbanov və Ramin Əhmədovun məhkəməsi, 28 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Ramiz Nəhmədovun məhkəməsi, 28 aprel 2009-cu il.

lav 3

Aşağıdakı hallarda sədrlik edən hakimlər tərəfindən özünə qarşı ifadə verməyə hüququ barədə məlumat və izahat verməlidir:

ki Apellyasiya M hk m si

- Cinayət Məcəlləsinin 162.2-ci maddəsi – məhkəmə mühafizəsi qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Musa Mahmudovun məhkəməsi, 02 iyun 2009-cu il;

A ır Cinay t l r Dair l r üzr M hk m

- Cinayət Məcəlləsinin 120.2.1-ci maddəsi – qəsdən adam öldürmə – ilə ittiham olunan Əziz Həsənov və Cəfər Fatihinin məhkəməsi, 02 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.4.1 və 234.4.3-cü maddələri – bir qrup şəxslərdən satınalma qanunsuz olaraq külli miqdarda narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Xosrov Nüsrətoy, Elməddin Həmidov və Heybət Mədivun məhkəməsi, 02 iyun 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 206 və 234.4.3-cü maddələri – qaçaqmalçılıq və satılmıq qanunsuz olaraq külli miqdarda narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Mirhəlim Seyidzadə və Nasir Təbəmoğhəttəmin məhkəməsi, 11 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 180 və 234.1-ci maddələri – soyunçuluq və qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Əkir Qazıyevin məhkəməsi, 19 iyun 2009-cu il;

Xətai Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Eyvaz Hacıliyevin məhkəməsi, 03 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 263.2-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərər kəmə xsin ölümün səbəb olmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Fuad Əbanovun məhkəməsi, 02 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Məzahir Məmmədovun məhkəməsi, 01 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 128-ci maddəsi – qəsdən səlamlı a yüngül zərər vurma – ilə ittiham olunan Ramin Dursunovun məhkəməsi, 01 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Ramin Vəliyevin məhkəməsi, 11 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 213.2.2-ci maddəsi – vergi ödəməkdən yayınma – ilə ittiham olunan Ramil Əbbasovun məhkəməsi, 12 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.1, 177.2.2 və 177.4-cü maddələri – xeyli miqdarda ziyan vurmaqla bir qrup xstərfindən təkrarən törətilmiş ourluq – ilə ittiham olunan Zaur Əliyevun məhkəməsi, 23 iyun 2009-cu il;

Nəsimi Rayon Məhkəməsi¹⁰⁸

- Cinayət Məcəlləsinin 124.2, 131.1, 131.2 və 187.3-cü maddələri – ehtiyatsızlıqdan adam öldürmə, ehtiyatsızlıqdan səlamlı azaaır və ya aırzərər vurma, əmlakı ehtiyatsızlıqdan məhv etmə və ya zədələmə – ilə ittiham olunan Orxan Əliyev və Rəst Qurbanovun məhkəməsi, 05 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.1, 177.2.3 və 177.2.4-cü maddələri – yaayı sahsin qanunsuz daxil olmaqla və xeyli miqdarda ziyan vurmaqla bir qrup xstərfindən törətilmiş ourluq – ilə ittiham olunan Mehdi Məmmədovun məhkəməsi, 08 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Ərif Əbdullayevin məhkəməsi, 24 iyun 2009-cu il;

¹⁰⁸ Məhkəmə iclaslarının protokollarında qeyd olunanlara əsasən, yuxarıda sadalanan ilər baxarkən sərlik edən hakimlər hazırlıq iclasları zamanı təqsirləndirilənlərlə, özünə qarşı ifadə verməyə hüququ da daxil olmaqla, hüquqları bərdəmlumat və izahat verməli. Lakin Layihə Qrupu CPM-nin 322.1.11-ci maddəsinin tələblərinə əməl edildiyini təsdiqləməmişdir.

- Cinayət Məcəlləsinin 177.1-ci maddəsi – ourluq – ilə ittiham olunan Rəna Sadıqovanın məhkəməsi, 06 iyul 2009-cu il;

Nizami Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Elçin Qurbanovun məhkəməsi, 05 iyun 2009-cu il;

Sabunçu Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1 və 234.2-ci maddələri – satılmıyaraq qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Yaşar Abudovun məhkəməsi, 07 iyul 2009-cu il;

Gəncə Şəhər Kəpəz Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 263.2-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərər kəmiyyətinin ölümünə səbəb olmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Arzu Haqverdiyevin məhkəməsi, 09 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Elnur Quliyevin məhkəməsi, 09 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1 və 234.2-ci maddələri – satılmıyaraq qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Ceyhun Aşayev, Asif Əliyev və Qalib Allahverdiyevin məhkəməsi, 08 iyul 2009-cu il;

Lənkəran Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Zahid Xubliyevin məhkəməsi, 05 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Xəqani Əliyevin məhkəməsi, 11 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 256.1-ci maddəsi – balıqları və başqa su heyvanlarını qanunsuz tutma – ilə ittiham olunan Vasif Baxıyevin məhkəməsi, 11 iyun 2009-cu il.

lav 4

Hakimin hazırlıq iclasında CPM-in 299.3.2-ci maddəsinin ziddinə olaraq, aparılmış ibtidai araşdırma zamanı hər hansı pozuntulara yol verilib-verilmədiyini araşdırmadı və hallar:

Azərbaycan Cinayətlər Dairəsi üzrə Məhkəmə

- Cinayət Məcəlləsinin 234.4.2-ci maddəsi – müttəkkil dərəcəsi ilə satılmıyaraq qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan natiqam Zeynalabdinov, Anar Həsənov, Siyavuş Güləmov, Asif Aşayev və Elad Bayramovun məhkəməsi, 20 iyul 2009-cu il;

- Cinay t M c ll sinin 144-1.2-ci maddəsi – insan alveri – il ittiham olunan Ramil H imzad v Röv n liyevin m hk m i i, 27 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 263.3 v 143-cü madd l ri – ehtiyatsızlıqdan iki v daha çox xsin ölümün s b b olmaqla, yol h r k ti v n qliyyat vasit l rinin istismarı qaydalarını pozma v t hlük d qoyma – il ittiham olunan Az r V liyev v Niyam d d in Quliyevin m hk m i i, 14 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 126.1-ci maddəsi – q sd n sa lamlı a a r z r r vurma – il ittiham olunan Zaur liyev v lqar manovun m hk m i i, 28 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 126.1-ci maddəsi – q sd n sa lamlı a a r z r r vurma – il ittiham olunan To rul M h mm dh s novun m hk m i i, 29 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 149.2.4 v 157.1-ci madd l ri – zorlama v m nzil toxunulmazlı mını pozma – il ittiham olunan Aydın Orucovun m hk m i i, 29 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 144.2.3-cü maddəsi – adam o urlu u – il ittiham olunan Ramiz smayılov, kb r Abbasov, Kamran smayılov v Amil M rdanovun m hk m i i, 21 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 144-1.1 v 243.1-ci madd l ri – adam o urlu u v fahi liy c lb etm – il ittiham olunan Xatir liyeva v Rahid Hacıyevanın m hk m i i, 03 avqust 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 318.1 v 318.2-ci madd l ri – dövl t s rh dini qanunsuz olaraq keçm – il ittiham olunan Hüseyin Arabulun m hk m i i, 07 avqust 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 128-ci maddəsi – q sd n sa lamlı a yüngül z r r vurma – il ittiham olunan Ziya Qulam liyevin m hk m i i, 09 sentyabr 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 126.1-ci maddəsi – q sd n sa lamlı a a r z r r vurma – il ittiham olunan Fizuli liyev v lqar manovun m hk m i i, 28 iyul 2009-cu il;

Nizami Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 132-ci maddəsi – döym – il ittiham olunan Samir S f ro v v min Q hr manovanın m hk m i i, 28 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 320.1-ci maddəsi – r smi s n dl ri, möhürl ri, tampları, blankları saxtala dırma – il ittiham olunan Adil Xudaverdiyev v Xanlar K rimovun m hk m i i, 03 avqust 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Seymur N sirovun m hk m i i, 03 avqust 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Vüqar Sadıqovun m hk m i i, 04 avqust 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 263.2-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan z r rç kmi xsin ölümün s b b olmaqla, yol h r k ti v n qliyyat vasit l rinin istismarı qaydalarını pozma – il ittiham olunan Ramil Mehdiyevin m hk m i i, 07 avqust 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 178.2.2-ci maddəsi – d l duzluq – il ittiham olunan Asim H s novun m hk m i i, 06 avqust 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1 və 234.2-ci maddələri – satılmaqda olan qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Mehman Məmmədov və Rəhman Məmmədovun məhkəməsi, 22 iyul 2009-cu il;

Nərimanov Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Daniel Sokoviçin məhkəməsi, 30 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Anar Əliyevin məhkəməsi, 29 sentyabr 2009-cu il;

Nəsimi Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 263.1-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına ağır zərər vurmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Rəid Qəhrəmanovun məhkəməsi, 06 avqust 2009-cu il;

Sabunçu Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.3-ci maddəsi – ya ayı sahsız qanunsuz daxil olmaqla törətdiyi oğurluq – ilə ittiham olunan Səmayıl Kərimovun məhkəməsi, 15 sentyabr 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Rasim Quliyevin məhkəməsi, 09 sentyabr 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 263.1-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına ağır zərər vurmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Vüqar Mirovun məhkəməsi, 15 oktyabr 2009-cu il;

Suraxanı Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Həmid Quliyevanın məhkəməsi, 27 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 180.1-ci maddəsi – soyunmuşluq – ilə ittiham olunan Rafael Xəlilovun məhkəməsi, 29 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Vahid Quliyevin məhkəməsi, 30 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132 və 221.3-cü maddələri – döymə və xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Rəid Sadıqovun məhkəməsi, 04 avqust 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 152-ci maddəsi – on altı yaşına çatmayan şəxslə cinsi əlaqədə olma və ya seksual xarakterli digər hərəkətlərlə etmə – ilə ittiham olunan Mikayıl Ağayevinin məhkəməsi, 06 avqust 2009-cu il;

Yasamal Rayon Mhk m si

- Cinay t M c ll sinin 306.1, 300.1 v 196-cı madd l ri – m hk m nin hökmünü, q rarını, yaxud dig r aktını icra etm m , t hqiqat v ya ibtidai istintaq m lumatlarını yayma, kreditor borclarını öd m kd n q sd n yayınma – il ittiham olunan S dr ddin Qurbanovun m hk m i i, 14 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 192.2.1-ci madd si – qanunsuz sahibkarlıq – il ittiham olunan Borrom Saeidanın m hk m i i, 29 iyul 2009-cu il;

Gnc h r K p z Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 179.2.3, 179.2.4 v 309.1-ci madd l ri – M nims m v ya israf etm v v zif s lahiyy t l rini a ma – il ittiham olunan Ruslan M mm dovun m hk m i i, 04 avqust 2009-cu il;

Sumqayıt h r M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 180.1-ci madd si – soy unçuluq – il ittiham olunan Vladislav N z rovun m hk m i i, 26 noyabr 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 315.1-ci madd si – hakimiyy t nümay nd sin qar ı müqavim t göst rm v ya zor t tbiq etm – il ittiham olunan Emin Hüseynovun m hk m i i, 14 oktyabr 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Mehman Qurbanovun m hk m i i, 04 dekabr 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 221.2.2-ci madd si – xuliqanlıq – il ittiham olunan bül f z manovun m hk m i i, 15 oktyabr 2009-cu il.

lav 5

Hakiml rin mü avir üçün öz xidm ti otaqlarından istifad etdiyi hallar:

Bin q di Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – döym – il ittiham olunan Qadir Abdullayevin m hk m i i, 25 may 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 315.1-ci madd si – hakimiyy t nümay nd sin qar ı müqavim t göst rm v ya zor t tbiq etm – il ittiham olunan Valeh Abbasovun m hk m i i, 02 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Eldar Murquzovun m hk m i i, 02 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 177-ci madd si – o urluq – il ittiham olunan Anar M mm dov v Vüsäl Dada ovun m hk m i i, 29 may 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Saday H s novun m hk m i i, 01 iyun 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.1, 177.2.3 və 234.1-ci maddələri – bir qrup şəxslərin ya ayaq sahəsinə qanunsuz daxil olmaqla törədilmiş ourluq və qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması ilə ittiham olunan Cəmil Bürcəliyevin məhkəməsi, 01 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.2-ci maddəsi – satılmaqda olan qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması ilə ittiham olunan Elnur Heydərovun məhkəməsi, 23 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması ilə ittiham olunan Sevinc Məmmədovanın məhkəməsi, 29 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 221.3-cü maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Gəncəli Rzayevin məhkəməsi, 29 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Gültəkin Mustafayevanın məhkəməsi, 08 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Musa Tağıyevin məhkəməsi, 29 aprel 2009-cu il;

Qarada Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 263.2 və 264-cü maddələri – ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin ölümünə səbəb olmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma və yol nəqliyyat hadisəsi yerində qaçma – ilə ittiham olunan Cavid Süleymanovun məhkəməsi, 21 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 256-cı maddəsi – balıqları və başqa su heyvanlarını qanunsuz tutma – ilə ittiham olunan Akif Xudatovun məhkəməsi, 18 avqust 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 315-ci maddəsi – hakimiyyət nümayəndəsinə qarşı müqavimət göstərmə və ya zor tətbiq etmə – ilə ittiham olunan Xeyrulla Xəlilovun məhkəməsi, 19 avqust 2009-cu il;

Nərimanov Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Namiq Abdullayevin məhkəməsi, 01 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.2-ci maddəsi – satılmaqda olan qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Cavid Kəbərovun məhkəməsi, 20 aprel 2009-cu il;

Səbail Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Rəşad Nuriyevin məhkəməsi, 16 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 320.1-ci maddəsi – rəsmi blankları, tampları, möhürləri qanunsuz hazırlama – ilə ittiham olunan Kazım Nəziyevin məhkəməsi, 20 aprel 2009-cu il;

İrvan Şəhər Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Natiq Muradovun məhkəməsi, 17 mart 2009-cu il;

Sumqayıt İdarə Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 263.2-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərər kəmərsiz ölümün səbəb olmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan İlham Qasımovun məhkəməsi, 09 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 228.2.1 və 228.2.2-ci maddələri – qanunsuz olaraq odlu silah saxlama və gəzdirmə – ilə ittiham olunan Gülhüseyn Nuriyevin məhkəməsi, 08 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Vəli brahimovun məhkəməsi, 08 aprel 2009-cu il;

Quba Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Ziyadxan Hikmətovun məhkəməsi, 04 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Sədrəddin Xıdırovun məhkəməsi, 10 iyun 2009-cu il.

lav 6

Sədrlik edən hakimin əhədlərinin məhkəmə prosesinin digəri tərəfçiləri ilə münasib tərfini aydınlaşdırmadığı hallar:

Xətai Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 263.2-ci maddəsi – ehtiyatsızlıqdan zərər kəmərsiz ölümün səbəb olmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Vüqar Əliyevin məhkəməsi, 16 iyun 2009-cu il;

Nizami Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1 və 234.2-ci maddələri – satım qəsdilə qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Teymur Cavadov və Ehtiram Cəbiyevin məhkəməsi, 03 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 221.1 və 127.2.3-cü maddələri – xuliqanlıq və qəsdən saxlamalı əza zərər vurma – ilə ittiham olunan Vahid Əliyevin məhkəməsi, 02 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.1 və 177.2.3-cü maddələri – ya ayı sahsız qanunsuz daxil olmaqla bir qrup şəxslərin törətdiyi ourluq – ilə ittiham olunan Taleh Həsəmov və Nazim Abdullayevin məhkəməsi, 12 iyun 2009-cu il;

Sumqayıt İdarə Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 228.4-ci maddəsi – qanunsuz olaraq odlu silah saxlama – ilə ittiham olunan Məmmədtağı Sadayevin məhkəməsi, 19 iyun 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 178.2.4-cü maddəsi – xeyli miqdarda ziyan vurmaqla törədilmiş dəlil düzluq – ilə ittiham olunan Rza Quliyevin məhkəməsi, 24 iyun 2009-cu il;

Gəncə şəhər Kəpəz Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Elnur Quliyevin məhkəməsi, 17 iyun 2009-cu il;

Lənkəran Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə – ilə ittiham olunan Rəqib Ramazanovun məhkəməsi, 02 iyul 2009-cu il.

lav 7

Təcüminin məhkəmə administrasiyası /içiləri tərtibində nəhəyata keçirildiyi hallar:

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 179 və 313-cü maddələri – mənimsəmə və ya israf etmə və vəzifə saxtakarlığı – ilə ittiham olunan Yaqut Fəndiyeva, Valid Cahangirova, Vəfalıyeva və Elənliyevin məhkəməsi, 24 aprel 2009-cu il;

Azərbaycan Cinayətləri Dairəsində İstənilən Məhkəmə

- Cinayət Məcəlləsinin 120.2.4 və 120.2.9-cü maddələri – qəsdən adam öldürmə – ilə ittiham olunan Marqarita Alkinanın məhkəməsi, 07, 14 və 21 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 144-1.2.1, 144-1.2.5 və 144-1.2.6-cı maddələri – müttəkilərdən istifadə etməklə və ya daha çox şəxs barəsində törədilmiş insan alveri – ilə ittiham olunan Ramil Həmidov və Rövşənliyevin məhkəməsi, 03 avqust 2009-cu il;

Xətai Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 177-ci maddəsi – ourluq – ilə ittiham olunan David Cabana vilinin məhkəməsi, 20 aprel 2009-cu il;

Nəsimi Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Kristina Kulisovanın məhkəməsi, 14 aprel 2009-cu il;

Nizami Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Serqey Nasinnikovun məhkəməsi, 10 iyun 2009-cu il;

Səbail Rayon Mhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi - qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama - ilə ittiham olunan Qriqoriy Visseyin məhkəməsi, 29 mart və 28 aprel 2009-cu il;

Sabunçu Rayon Mhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.2 və 177.2.3-cü maddələri – ourluq - ilə ittiham olunan Andrey Bepalovun məhkəməsi, 19 mart, 01 və 06 aprel 2009-cu il;

Suraxanı Rayon Mhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 132-ci maddəsi – döymə - ilə ittiham olunan Bəhlül İlyasovun məhkəməsi, 30 mart 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 221.1, 221.2 və 221.3-cü maddələri – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Səyyar Heydərovanın məhkəməsi, 14 aprel və 22 may 2009-cu il;

Yasamal Rayon Mhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 127.1-ci maddəsi - qəsdən səhləməli əza-ırz rəvurma - ilə ittiham olunan Fuad İbrahimovun məhkəməsi, 16 mart 2009-cu il.

Yuxarıda sadalanan icaslarda tərcüməçi və zifəni icra edən xslər yalnız istədikləri hissələri tərcümə etməli. Bundan başqa, bu icaslara sərəliq edən hakimlərin tərcüməçi qismində cəlb edilmiş xslər və zifə və öhdəliklərini izah etməli. Bu da CPM-in 322.1.4-cü maddəsinə ziddir.

lav 8

Mhkəmə qərarının tamamının oxunmadığı hallar:

Bakı Apellyasiya Mhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.1, 177.2.3 və 177.2.4-cü maddələri – ya ayı sahsın qanunsuz daxil olmaqla və külli miqdarda ziyan vurmaqla bir qrup xstərfindən törədilmiş ourluq – ilə ittiham olunan Timur Lyapın və Yevqeniy Morqunovun məhkəməsi, 25 may 2009-cu il;

ki Apellyasiya Mhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.2 və 177.2.3-cü maddələri – ourluq - ilə ittiham olunan Hafiz İbrahimzadənin məhkəməsi, 02 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.4.3-cü maddəsi – satım qəsdilə qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Elən Həsənovun məhkəməsi, 22 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 221.3-cü maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Elçin Bəyrovun məhkəməsi, 23 aprel 2009-cu il;

- Cinay t M c ll sinin 228.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq odlu silah saxlama – il ittiham olunan Hmid abanovun məhkəməsi, 25 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 29, 120.2.2 və 120.2.4-cü maddələri – cinay t etməyə cəhd, xuliqanlıq niyyəti ilə xüsusi amansızlıqla qəsdən adam öldürmə – il ittiham olunan Turan Vliyevin məhkəməsi, 25 iyun 2009-cu il;

Azərbaycan Cinayət Məcəlləsinin Dairəli Rəy üzrə Məhkəmə

- Cinay t M c ll sinin 180.2.1-ci maddəsi – soyunçuluq – il ittiham olunan Rəad Nəsirov və Əli Ən Hüseynovun məhkəməsi, 22 iyul 2009-cu il;

Əzizbəyov Rayon Məhkəməsi

- Cinay t M c ll sinin 228.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq odlu silah saxlama – il ittiham olunan Qiyas Salmanov və Telman Əliyevlərin məhkəməsi, 06 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – il ittiham olunan Elad Əliyevin məhkəməsi, 07 iyul 2009-cu il;

Binqədi Rayon Məhkəməsi

- Cinay t M c ll sinin 132-ci maddəsi – döymə – il ittiham olunan Musa Tağıyev və Fizuli Hüseynovun məhkəməsi, 29 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 315.1-ci maddəsi – hakimiyyət nümayəndəsinə qarşı müqavimət göstərmə və ya zor tətbiq etmə – il ittiham olunan Valeh Abbasovun məhkəməsi, 02 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – il ittiham olunan Eldar Murquzovun məhkəməsi, 02 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 177-ci maddəsi – ourluq – il ittiham olunan Anar Məmmədov və Vüsal Dadaşovun məhkəməsi, 29 may 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – il ittiham olunan Saday Həsənovun məhkəməsi, 01 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 177.2.1, 177.2.3 və 234.1-ci maddələri – ya ayı sahsız qanunsuz daxil olmaqla törədilmiş ourluq və qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – il ittiham olunan Cəmil Bürcəliyevin məhkəməsi, 01 iyun 2009-cu il;

Nərimanov Rayon Məhkəməsi

- Cinay t M c ll sinin 177.2.3-cü maddəsi – ya ayı sahsız qanunsuz daxil olmaqla törədilmiş ourluq – il ittiham olunan Zöhrab Əliyevlərin məhkəməsi, 10 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 221.2.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – il ittiham olunan Nicat Əliyevlərin məhkəməsi, 02 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – il ittiham olunan Ramin Məmmədovun məhkəməsi, 24 iyun 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Zaur Əliyevin məhkəməsi, 29 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 128 və 134-cü maddələri – qəsd nəsləməli ayaüngül zərər vurma və öldürməklə və ya sələməli ayaüzərər vurmaqla hədələmə – ilə ittiham olunan Xəlil Süllayevin məhkəməsi, 18 avqust 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 206.1-ci maddəsi – qaçaqmalçılıq – ilə ittiham olunan Ərad Mahmudovun məhkəməsi, 01 sentyabr 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 221.1-ci maddəsi – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Zaur Zeynalovun məhkəməsi, 25 avqust 2009-cu il;

Nəsimi Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.2-ci maddəsi – satım qəsdilə qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Emil Aslanovun məhkəməsi, 22 iyul 2009-cu il;

Səbail Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Məhəmməd Hacıyevin məhkəməsi, 29 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 127.2.3 və 221.2.1-ci maddələri – qəsd nəsləməli ayaüzərər vurma və bir qrup şəxslərin törətdiyi xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Emin Abdullayev və Adnan Hacızadənin məhkəməsi, 11 noyabr 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 263.1 və 263.2-ci maddələri – ehtiyatsızlıqdan zərər kəmiyyətinin ölümün səbəb olmaqla, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma – ilə ittiham olunan Rübail Qəndiyevin məhkəməsi, 26 may 2009-cu il;

Sabunçu Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 128-ci maddəsi – qəsd nəsləməli ayaüngül zərər vurma – ilə ittiham olunan Elçin Eyvazovun məhkəməsi, 25 may 2009-cu il;

Suraxanı Rayon Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 221.1 və 221.3-cü maddələri – xuliqanlıq – ilə ittiham olunan Sərafil Məhəmmədov və Xəlil Yunusovun məhkəməsi, 13 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələri saxlama – ilə ittiham olunan Abdin Əliyevin məhkəməsi, 15 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 128-ci maddəsi – qəsd nəsləməli ayaüngül zərər vurma – ilə ittiham olunan Bülfət Cəfərovun məhkəməsi, 28 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 128-ci maddəsi – qəsd nəsləməli ayaüngül zərər vurma – ilə ittiham olunan Elçin Eyvazovun məhkəməsi, 25 may 2009-cu il;

- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.3-cü maddəsi – o urluq – ilə ittiham olunan Yevqeniyyəhm dovun məhkəməsi, 19 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 177.2.1 və 177.2.3-cü maddələri – ya ayı sahsin qanunsuz daxil olmaqla təkrarən törədilmə o urluq – ilə ittiham olunan Ramil Məmmədovun məhkəməsi, 23 iyul 2009-cu il;

Yasamal Rayon Məhkəməsi¹⁰⁹

- Cinayət Məcəlləsinin 127 və 132-ci maddələri – qəsdən sahlamlı aza azırzər vurma və döymə – ilə ittiham olunan Xanım Sultanova və Bəxtinaz Danyelevanın məhkəməsi, 09 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.2-ci maddəsi – satım qəsdil qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Eldar Hacıyevin məhkəməsi, 25 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Saleh Xəlilovun məhkəməsi, 03 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 127.1-ci maddəsi – qəsdən sahlamlı aza azırzər vurma – ilə ittiham olunan Pünhan Şərovin məhkəməsi, 08 iyul 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Fərhad Hüseynovun məhkəməsi, 19 avqust 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.2-ci maddəsi – satım qəsdil qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Murad Şərovin məhkəməsi, 01 sentyabr 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 306.1, 300.1 və 196.1-ci maddələri – məhkəmənin hökmünü, qərarını, yaxud digər aktını icra etmə, təhqiqat və ya ibtidai istintaq məlumatlarını yayma, kreditör borclarını ödəməkdən qəsdən yayınma – ilə ittiham olunan Sədrəddin Qurbanovun məhkəməsi, 02 sentyabr 2009-cu il;

Sumqayıt Şəhər Məhkəməsi

- Cinayət Məcəlləsinin 228.2.1 və 228.2.2-ci maddələri - qanunsuz olaraq odlu silah saxlama - ilə ittiham olunan Gülhüseyn Nuriyevin məhkəməsi, 08 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması - ilə ittiham olunan Vəlibrahimovun məhkəməsi, 08 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1-ci maddəsi – qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Nizami Balayevin məhkəməsi, 23 aprel 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 178.2.4-cü maddəsi – xeyli miqdarda ziyan vurmaqla törədilən döluzluq – ilə ittiham olunan Rza Quliyevin məhkəməsi, 25 iyun 2009-cu il;
- Cinayət Məcəlləsinin 234.1 və 234.2-ci maddələri – satım qəsdil qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin saxlanması – ilə ittiham olunan Emil Şərovin və Abbas Namazovun məhkəməsi, 02 sentyabr 2009-cu il;

¹⁰⁹ Layihə Qrupunun Yasamal Rayon Məhkəməsində keçirilən yuxarıdakı məhkəmə baxışları barədə verdiyi məlumatları məhkəmənin Sədrəddin mübahisələndirərək, həmin il rəzər qərarların tam oxunduğunu bildirmişdir.

ki h r M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 138-ci madd si – qanunsuz olaraq biotibbi t dqiqlatlar aparma - il ittiham olunan l kb r hm dovun m hk m i i, 02 aprel 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 321.1-ci madd si – h rbi xidm t keqm kd n boyun qaqrma - il ittiham olunan T rlan Abbasovun m hk m i i, 08 aprel 2009-cu il;

G nc h r K p z Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 234.1-ci madd si – qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama - il ittiham olunan Fuad Verdiyevin m hk m i i, 02 aprel 2009-cu il;

Ming qevir h r M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – dym – il ittiham olunan Rauf R himovun m hk m i i, 14 aprel 2009-cu il;

Ab eron Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 234.2-ci madd si – satı m qs dil qanunsuz olaraq narkotik vasit l ri saxlama – il ittiham olunan Namiq mirovun m hk m i i, 07 iyul 2009-cu il;

Astara Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 256.1-ci madd si – balıqları v ba qa su heyvanlarını qanunsuz tutma – il ittiham olunan S buhi Dada ovun m hk m i i, 16 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 128-ci madd si – q sd n sa lamlı a yüngül z r r vurma – il ittiham olunan S daq t Pa ayevin m hk m i i, 30 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – dym – il ittiham olunan Vidadi bülf zovun m hk m i i, 30 iyun 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – dym – il ittiham olunan Qadir Ba ırovun m hk m i i, 07 iyul 2009-cu il;

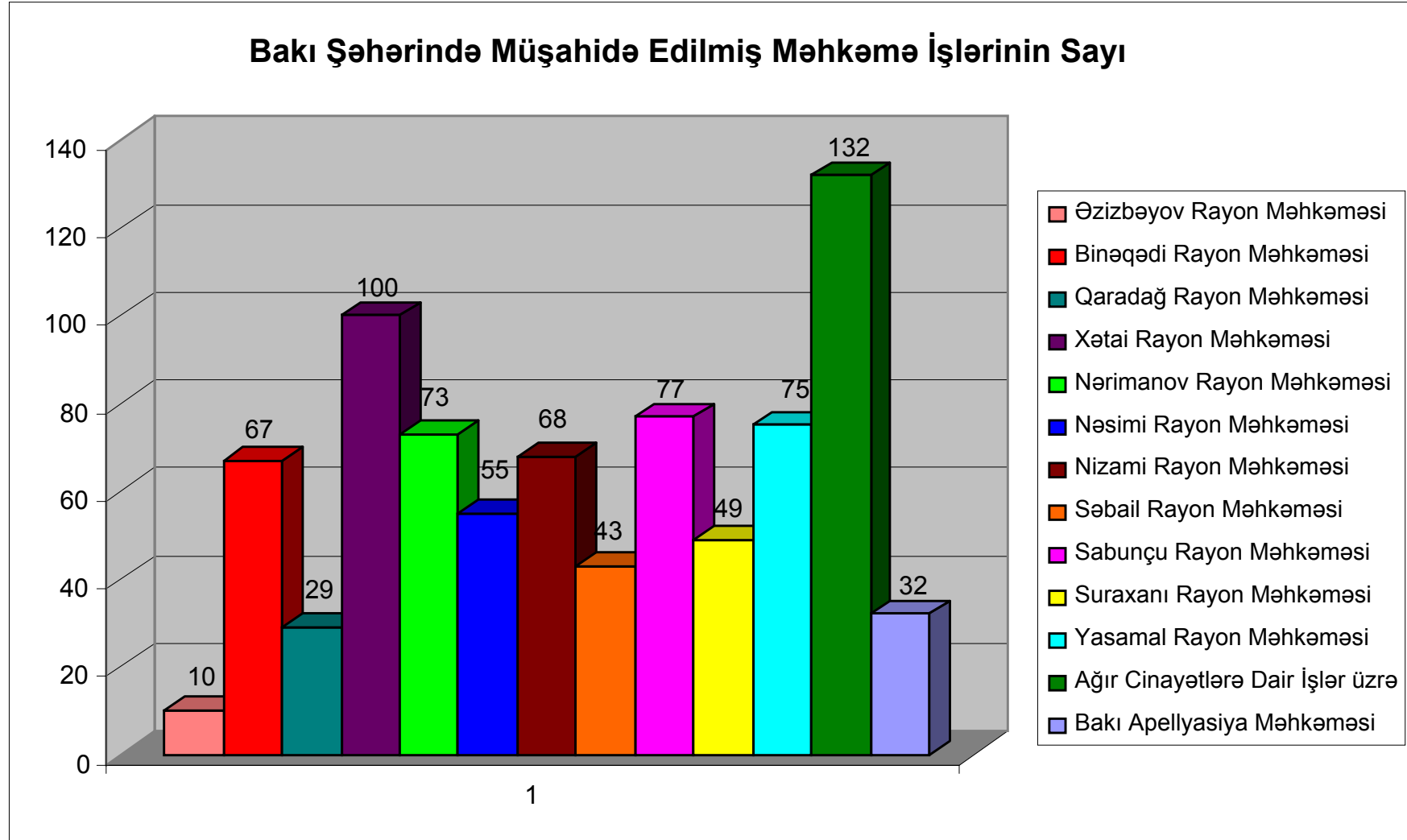
Quba Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – dym – il ittiham olunan S dr dđin Xıdırovun m hk m i i, 10 iyun 2009-cu il;

L nk ran Rayon M hk m si

- Cinay t M c ll sinin 132-ci madd si – dym – il ittiham olunan Raqib Ramazanovun m hk m i i, 02 iyul 2009-cu il;
- Cinay t M c ll sinin 256.2.3-cü madd si – balıqları qanunsuz tutma – il ittiham olunan Oqtay Qafarovun m hk m i i, 29 iyun 2009-cu il.

AT T-in 2009-cu L ÜZR M HK M L R N MON TOR NQ PROQRAMI: 15 mart - 30 dekabr 2009-cu il tarixli rı rzind Bakı h rind mü ahid edilmi m hk m i l rinin sayı

AT T-in 2009-cu L ÜZR M HK M L R N MON TOR NQ PROQRAMI: 15 mart – 30 dekabr 2009-cu il tarixli r i rzind regionlarda mü ahid edilmi m hk m i l rinin sayı

